

**ARCHA NOACH**  
**2025**

Bezplatný exemplář

# **Ztracený Ježíš**

**ARCHA NOACH, z.s.**

Redakce:

M.S.

M.Š.

K.H.

D.S.

## Obsah

|                                             |     |
|---------------------------------------------|-----|
| Úvod .....                                  | 6   |
| Vánoce .....                                | 9   |
| Narození .....                              | 13  |
| Obřezání a křest .....                      | 18  |
| Svatba v Káně a stvoření světa .....        | 23  |
| Na počátku stvořil Bůh ... ..               | 30  |
| Jubilea .....                               | 35  |
| Ale vysvobod' nás od Zlého ... ..           | 42  |
| Proměnění .....                             | 50  |
| Poslední večeře .....                       | 53  |
| Proces a odsouzení .....                    | 56  |
| Blahoslavená Panna Maria .....              | 69  |
| Jedno tabu téma .....                       | 74  |
| Další tabu téma .....                       | 78  |
| Kdo byl Ježíš?.....                         | 91  |
| Ježíšovy dary Židům .....                   | 102 |
| Příchod Mesiáše (aneb: Zabijte Židy!) ..... | 109 |
| Beránek Boží .....                          | 121 |
| Použité zdroje .....                        | 130 |

## Úvod

### Ztracený Ježíš

Proč tato kniha? Proč takový titul? Je Ježíš ztracen? Ztratil ještě někdo Ježíše? Mnoho otázek. Ježíš se často skrýval před zástupy a dokonce i před apoštoly. Jeho známá odpověď zástupům, které ho hledaly a našly, zní: *Amen, amen, pravím vám, hledáte mě ne proto, že jste viděli znamení, ale proto, že jste jedli chléb a nasytili jste se.* (J 6,26) Ještě známější je jeho odpověď Marii a Josefovi, když ho po třech dnech našli v Chrámu: „*Jak to, že jste mě hledali? Což jste nevěděli, že musím být tam, kde jde o věc mého Otce?*“ (L 2,49)

Autor těchto řádků se kdysi divil, proč Ježíš mluvil tak evropsky, tak křesťansky. Mluvil jsem o tom před téměř třemi desetiletími s jedním misionářem ze Společnosti Božího Slova (Steyler Missionare) – verbisté, (pozn. překl.). Odpověděl, že tak nemluví Ježíš, ale spíše Církev, která o něm káže. Tou odpovědí jsem byl zmatený. Následovalo jeho vysvětlení: - Musím číst noviny a dívat se na televizi, abych věděl, čím se lidé „živí“, jakému „jazyku“ rozumí, jak „dýchají“ - a pak přizpůsobit evangelium jejich úrovni, přizpůsobit ho tak, aby ho mohli přijmout: v Evropě evropsky, v Africe africky atd. Cokoli jiného by byla marná snaha. Odpověděl jsem, že když se dívám na televizi a čtu noviny, ztrácím i tu malou část Ježíše, kterou si myslím, že mám. - Pak ho hledejte v místech a časech, kde a kdy žil! -

A tak jsem se začal zabývat hlouběji Biblí, židovskou historií, křesťanskými počátky, a začal jsem putovat do Izraele. Uplynulo mnoho let, média se změnila k horšímu, křesťanské (politické) strany Západu přijaly řadu protikřesťanských zákonů, misionáři ze Steylu, stejně jako mnozí jiní, se pomalu vytrácejí. Křesťanství se stále více stává kulturní tradicí bez obsahu a smyslu, vedení předních církví Západu se začlenilo do nových režimů a jejich způsobu vládnutí lépe než jacíkoliv migranti. Ježíš se někde

vytratil. Křesťanství, respektive jeho kazatelé – čest výjimkám – se stali *jenom dunící kov a zvučící zvon*. Některé ambiciózní vlády se snaží vrátit přivlastněné a ukradené kulturní statky národům, kterým byly odebrány, což by bylo dobré, kdyby to nebylo pokrytecké a nesloužilo jen jako list fíkovníku k ještě většímu ideologickému odcizení a materiálnímu vykořisťování. Ale takzvaný křesťanský Západ nebyl od počátku vlastně nic jiného než pokrytecký, zvláště pokud šlo o Židy a Izrael. Bylo by dobré vrátit Ježíše Židům a pak se o Něm znovu něco dovídat.

Ježíš řekl: *Pokrytče, nejprve vyjmi ze svého oka trám, a pak teprve prohlédneš, abys mohl vyjmout třísku z oka svého bratra*. Jako oddaný katolík jsem se v těchto kapitolách snažil touto radou řídit. Nejprve vrátit Ježíše Židům – kterým Božím i lidským způsobem patří – pak pochopit způsob myšlení Ježíše a jeho současníků, a nakonec se podívat na to, co druhá a třetí generace křesťanů, která se zbavila Židů, učinila z křesťanství. Výsledky jsou zničující. Jako milovník Ježíše a Jeho lidu, dlužím sobě i ostatním katolíkům vyjmutí trámu z „katolického oka“. Ne, není to kritika nebo sebekritika, protože ty jsou dostačující pouze tehdy, když učiníte jen nějaké drobné chyby nebo opomenutí, ale stále jdete správným směrem. Odstranění trámu znamená principiální osvobození „katolického zraku“ od nahromaděných tradic, otřepaných frází a falzifikování. Odstranění trámu je voláním po tom, aby katolickým duchovním *z očí spadly šupiny* (Sk 9,18b) a aby znovu viděli. Bez jakéhokoli znevažování kněžského povolání, naopak, tyto kapitoly byly psány s nejhlubší úctou k němu, aby se kněží dozvěděli něco, co během kněžských studií bohužel neměli možnost slyšet. Psát tyto kapitoly jsem považoval za svou povinnost a dluh vůči Ježíši a Otci, který Ho poslal.

Autor



## Vánoce

O Ježíšově narození neexistuje žádný oficiální záznam, a tak křesťanství narazilo při určování data svátku jeho narození na určitý problém. V průběhu dějin byly upřednostňovány různé relevantní faktory, a tak se Vánoce slavily někdy již 9. dubna, jindy 19. listopadu a nakonec byl dohodnut termín 25. prosince. Četní teologové, historici a kronikáři prosazovali toto datum, ale stejně tak početní byli i odpůrci, protože v tento den se kdysi uctívali pohanští bohové a slavily se svátky přírodních náboženství.

Nyní, vzato biblicky i z židovské perspektivy, tajemství božského plánu a narození Ježíše ukazují právě na toto datum. Každá událost týkající se Ježíše je založena na biblické předpovědi, ať už u proroků, v žalmech, svátcích nebo zvycích; vše, co musíte udělat, je hledat a objevovat. Ježíš už tenkrát těm dvěma učedníkům vytýkal na cestě do Emauz: *A on jim řekl: Jak jste nechápaví! To je vám tak těžké uvěřit všemu, co mluvili proroci!* (L 24,25)

Abychom tedy rozuměli hlubšímu smyslu a zdůvodnění aktuálního data narození Ježíše a zvěstování jeho početí Marii, musíme přejít na první stránky Bible a poté podrobněji prozkoumat některé významné události v židovské historii a také určité svátky. *Mezi tebe a ženu položím nepřátelství, i mezi símě tvé a símě její. Ono ti rozdrtí hlavu a ty jemu rozdrtíš patu.* (Gn 3,15) Nejedná se zde samozřejmě o hada, nějakou patu či hadí jed, ale o toho Zlého, d'ábla a o jeho jedu lži a smrti, protože jak řekl Ježíš, je to od počátku lhář a otec lži.

Jedna z osudových událostí pro existenci židovského národa se odehrála za vlády krále Achašveróše a je popsána v knize Ester. Tato kniha má jen pár stránek a měl by si ji přečíst každý, aby pochopil hlubokou symboliku spojenou s 25. březnem jako dnem

svátku Zvěstování Panně Marii o početí Ježíše.

Haman, tehdejší královský rádce, se prezentoval jako bůžek a požadoval, aby před ním lidé klekali. Všichni následovali jeho příkaz kromě Mordechaje, protože byl Žid a jako takový uctíval pouze Boha. Připomeňme si Ježíšovo pokušení na poušti a jeho slova ďáblovi: *Tu mu Ježíš odpoví: Jdi z cesty, satane; neboť je psáno: „Hospodinu, Bohu svému, se budeš klanět a jeho jediného uctívat.“* (Mt 4,10) Haman rozzlobený na Mordechaje a odhodlaný pomstít se nechá krále sepsat edikt, v němž nařídí vyhlazení všech Židů. Králova manželka, královna Ester, která je Židovka - což nikdo jiný kromě Mordechaje neví - se postí a modlí, a pak v rozporu s protokolem předstoupí před krále, přičemž riskuje svůj život. Stane se však zázrak, král ji přijme a během pár dnů se jí podaří otevřít králi oči, aby poznal Hamanovu úskočnost. Židé jsou omilostněni, ale Haman a jeho příbuzní zemřou stejnou smrtí, jakou zamýšleli pro Mordechaje, v den, který sám Haman vybral k vyhlazení Židů. Esterina odvaha, modlitba a láska k svému lidu rozdrtila Hamanovu hlavu a zachránila tento lid před hrozícím zničením; o staletí později Mariino *„ať se mi stane podle tvého slova“* způsobilo opět spásu Židů.

Na počest Estery se slaví každý rok 13. adaru svátek Purim (množné číslo od *pur* – ‚los‘ nebo ‚hodit kostkou‘). 13. adar a 25. březen (Zvěstování Páně) připadá každých několik let na stejný den. Proč ne každý rok? Důvodem je židovský kalendář, který se liší od islámského a křesťanského kalendáře. Poslušní Božích přikázání se Židé drží při počítání času božských pokynů: *I řekl Bůh: „Budte světla na nebeské klenbě, aby oddělovala den od noci! Budou na znamení časů, dnů a let. Ta světla ať jsou na nebeské klenbě, aby svítla nad zemí. A stalo se tak. Učinil tedy Bůh dvě veliká světla: větší světlo, aby vládlo ve dne, a menší světlo, aby vládlo v noci; učinil i hvězdy.“* (Gn 1,14-16) Je tedy Boží vůle, aby slunce a měsíc sloužily pro výpočet kalendáře (svátků, dní a roků). To však není případ křesťanského kalendáře, který nezávisí na měsíci, ani islámského kalendáře,

který není závislý na slunci. Sluneční rok trvá 365 dní a 5,9 hodiny, lunární rok trvá 354 dní a 8,8 hodiny; islámský rok je tedy o 11 dní kratší než křesťanský rok. Aby křesťané uvedli svůj kalendářní rok do souladu s astronomickým rokem, přidávají každé čtyři roky jeden další den (29. únor). Židovský kalendář je založen na devatenáctiletém cyklu, v kterém se střídá dvanáct běžných roků s dvanácti měsíci a sedm přestupných let s třinácti měsíci. To je také důvod, proč Purim a Zvěstování nepřipadají každý rok na stejný den, ale pouze tehdy, když se setkají křesťanské a židovské úpravy kalendáře v roku astronomickém.

Vánoce se logicky slaví devět měsíců po Zvěstování. *Bylo tu pravé světlo, které osvětluje každého člověka; to přicházelo do světa.* (J 1,9) *Ježíš k nim opět promluvil a řekl: Já jsem světlo světa; kdo mě následuje, nebude chodit ve tmě, ale bude mít světlo života.* (J 8,12) *Já jsem přišel na svět jako světlo, aby nikdo, kdo ve mne věří, nezůstal ve tmě.* (J 12,46) Každou zimu Židé slaví svátek Chanuka, který trvá osm dní. Je to svátek zasvěcení chrámu, světla, zapálení lampy. Slaví se od roku 164 před Kristem. Původ tohoto svátku je popsán v Bibli v První knize Makabejské, kterou každému doporučujeme k přečtení. Svátek se vztahuje ke dni, kdy Makabejci osvobodili Jeruzalém, vyčistili Chrám od řeckých bohů a odstranili znečištěný a znesvěcený oltář; vyhodili znesvěcené kameny oltáře z Chrámu a položili je na vhodné místo na Chrámové hoře, dokud nepřišel prorok a nerozhodl, co se s nimi má stát (srv. 1Mak 4,46).

Skutečným důvodem k oslavě zasvěcení Chrámu a svátku světla byl zázrak s posvěceným olejem. Zde je popis těchto událostí, jak je nám předal velký židovský teolog a filozof Rambam: *Stalo se to 25. dne kislevu. Vešli do chrámu a nenašli žádný košerový olej kromě nádoby, ale v ní byl ne dále než na jeden den. Z ní zapalovaly světlo osm dní, dokud nebyly vylišovány olivy a nebyl k dispozici nový olej. To je důvod, proč rabíni této generace nařídili, aby osm dní počínaje 25. dnem kislevu bylo oslavováno*

*jako dny radosti a slavení. Během těchto osmi dnů zapalujeme v noci svíčky před našimi domovními dveřmi, abychom si tento zázrak veřejně připomněli. Tyto dny se nazývají Chanuka; během této doby jsou zakázány žalozpěvy a půst, stejně jako o Purimu. O Purimu a Chanuce je zakázán půst a jsou vyžadovány veselé oslavy: o Purimu jeden den, na Chanuku osm dní. Křesťané také slaví Zvěstování Páně jeden den, jako je slaven Purim, zatímco Vánoce se slaví osm dní, stejně jako Chanuka; všechny tyto dny jsou dny radosti a oslav. Stejně jako Zvěstování Páně a Purim připadají Chanuka a Vánoce každých několik let na stejné dny.*

*V judaismu každá událost obsahuje určitou symboliku, která ukazuje na budoucí událost. Například zvěstování o narození Jana Křtitele poukazuje na událost Vánoc. Lukášovo evangelium vypráví o Zachariášově kněžské službě v Chrámu, o obětování kadidla ve svatyni svatých, o zástupech modlících se po celou dobu. Tento scénář se odehrával každý rok na Jom kipur. V den, který Bůh sám určil jako den pokání, půstu a odpuštění, bylo knězi, který měl službu ve svatyni svatých mezi kadidlovým oltářem a archou úmluvy, často dáno boží zjevení. Evangelista Lukáš to popisuje takto: *Lid čekal na Zachariáše a divil se, že tak dlouho prodlévá v chrámě. Když vyšel, nemohl k nim promluvit, a tak poznali, že měl v chrámě vidění; dával jim jen znamení a zůstal němý.* (L 1,21-22) Pokud se to tedy odehrálo na Jom kipur, který se slaví 1. den měsíce tišri (to slovo pochází z aramejštiny a znamená odpuštění, prominutí), pak se Jan narodil v měsíci tamuz, což odpovídá častokrát našemu červnu. Jom kipur je dnem půstu, modlitby a pokání; a přesně to byl Janův úkol: vyzývat lidi k pokání a připravovat Ježíšovi cestu.*

To vše jasně dokazuje, že křesťanské svátky nebyly ustanoveny svévolně, ani nebyly založeny na pohanských svátcích nebo z nich odvozeny, jak se domnívají někteří teologové a historikové. Jako věřící křesťané se můžeme jen s pozdviženou hlavou radovat, že jsme i v tomto pohledu zakořeněni do dějin židovského národa – lidu Ježíšova.

## Narození

V kapitole o Vánocích bylo hlavním tématem datování křesťanských svátků, nyní se budeme zabývat více lidmi a událostmi. Vánoce jsou spojeny s mnoha zvyky, příběhy, divadelními hrami, betlémy...

Obyvatelé Betléma přitom bývají bohužel představováni většinou ve špatném světle, jsou zobrazováni jako tvrdohlaví, sobečtí a nehostinní, a to jen proto, že Josef a Marie nemohli u nich najít přístřešek, a tak se Ježíš narodil ve stáji. Je to však pravda? Pročteme-li si evangelistu Lukáše, který jako jediný popisuje události spojené s Ježíšovým narozením, dospějeme k jinému závěru. Nikde se nezmiňuje o tom, že by Josef a Marie někoho žádali o přístřeší, což by bylo logické, kdyby právě přijeli a potřebovali někde přespat. Je psáno: *Když tam byli...* (Lk 2,6a) a ne: *Když tam přišli...*, což znamená, že už byli nějakou dobu v Betlémě, takže museli někde bydlet. Nutno podotknout, že Betlém byl městem rodu krále Davida, z něhož Josef také pocházel a měl tam tedy jistě pozemky, příbuzné či známé, u kterých mohl najít ubytování. Verš 2,11 v Matoušově evangeliu to také naznačuje: *Vešli do domu a uviděli dítě s Marií, jeho matkou;* ... Takže Josef a Maria měli určitě kde v Betlémě bydlet; mimochodem mohli také najít přístřešek u Mariiny příbuzné Alžběty v Ejn Keremu, kam se dalo dojít pěšky za dobrou hodinu chůze.

Jak se tedy mohlo stát, že Marii náhle zaskočily porodní bolesti a nestihla už dojít do svého příbytku ani do Alžbětina domu, ale pouze do jednoho z místních hostinců, které byly v tu dobu plné, nebo spíše do chléva pro ovce? Existuje několik vysvětlení, proč byl hostinec plný; jedním z nich je, že mnoho lidí z kmene Juda a Davidova rodu bylo v té době v Betlémě, aby se nechali zapsat. Druhým, pravděpodobnějším, je, že k zapsání došlo v době

Chanuky, kdy se do Jeruzaléma sjížděli lidé ze všech částí Izraele. Protože mnozí z nich neměli možnost přinést s sebou své obětní beránky, vydali se do nedalekého Betléma, aby si od tamních pastýřů nakoupili beránky bez vady, aby Bůh přijal jejich oběť. Možná byli také Josef a Marie na cestě k pastýřům, aby získali obětního beránka, a někde poblíž pastýřů Marii začaly porodní bolesti a porodila svého prvorozeného syna. *I porodila svého prvorozeného syna, zavinula jej do plenek a položila do jeslí, protože se pro ně nenašlo místo pod střechou.* (L 2,7) Vše, co bylo popsáno, naznačuje, že scénář kolem Ježíšova narození nebyla náhoda, ale Boží plán plný symboliky. Klíč k vánočnímu dramatu je v Božím zjevení se pastýřům na polích kolem Betléma.

Betlém leží blízko Jeruzaléma a byl proto vhodný pro chov ovčích stád pro potřeby jeruzalémského Chrámu. Tradice chovu ovcí sahá až ke králi Davidovi, který sám byl pastýř ovcí, než se stal králem. Pastýři tam pásli svá stáda a poutníci z diaspory i ze vzdálenějších míst od nich kupovali jehňata, která pak přinášeli jako oběť do Chrámu. Aby však mohli být beránci přinášeni jako oběť, museli být bez vady, bez sebemenších nedostatků a zranění, jinak by je nikdo nekoupil a pastýři by zůstali bez mzdy. Je proto pochopitelné, že pastýři *v noci se střídali v hlídkách u svého stáda.* (L 2,8b) Obyčejná stáda pastýři v noci nehlídali, to přenechali psům, kteří spícím pastýřům signalizovali štěkotem jakékoli nebezpečí. Proč tedy betlémští pastýři svá stáda hlídali? Důvodem je již zmíněná neposkvrněnost beránek: Hospodin řekl Mojžíšovi: *Hospodin dále mluvil k Mojžíšovi: Mluv k Áronovi a jeho synům i ke všem Izraelcům. Řekneš jim: Kdo by z izraelského domu nebo z těch, kdo přebývají v Izraeli jako hosté, přinesl svůj dar při různých svých slibech nebo dobrovolných závazcích a přinesl jej jako oběť zápalnou Hospodinu, aby ve vás našel zalíbení, dá samce bez vady ze skotu, z ovcí nebo z koz. Nepřinesete nic, co by mělo vadu, neboť byste tím nedošli zalíbení.* (Lv 22,17–20) Aby pastýři zajistili beránky bez vady, a tím i svou mzdu, museli i v noci, když ovečky porodily, oddělit

beránky a starat se o ně odděleně od stáda. Aby se nikdo nezranil o trnitě keře, byli v prvních týdnech zabalováni do plen. Anděl tedy oznámil radostnou zprávu pastýřům, kteří pásli a chránili před zraněním novorozená jehňata, a řekl: *Toto vám bude znamením: Naleznete děťátko v plenkách, položené do jeslí.* (L 2,12)

V tomto andělově zvěstování je zahrnuta celá historie vykoupení, jak Izraele, tak celého lidstva, od exodu z Egypta až po Janovo zjevení o konci světa. Stejně jako krev jehňat na veřejích izraelských domů během prvního Pesachu chránila prvorozené Izraelce před smrtí, tak i krev jehňat obětovaných v jeruzalémském Chrámu byla osvobozením od trestu za hřích, stejně jako krev Ježíše – Beránka Božího – prolitého na kříži. A tak jednoho dne, když všechno zanikne a Nebeský Jeruzalém sestoupí na tuto zem, budou ti, kdo budou spaseni, chválit Boha a jeho Beránka: *Bude tam trůn Boží a Beránkův; jeho služebníci mu budou sloužit* (Zj 22,3b) O Beránkovi bude řeč v samostatné kapitole, ale nyní se vrátíme k pastýřům, pro které byla zpráva anděla zcela pochopitelná, protože sami také své beránky ovinovali, aby je chránili před zraněním. To je důvod, proč se Ježíš narodil ve stáji, - a ne kvůli tvrdohlavosti lidí z Betléma. Ubozí obyvatelé Betléma! Kolik nezasloužených odsouzení na ně za ta staletí sešlo jak z úst malých dětí, tak z úst nejvyšších církevních hodnostářů.

Než se obrátíme k mudrcům z Východu, připomeňme si Ježíšova slova: *V té hodině zajásal v Duchu svatém a řekl: „Velebím tě, Otče, Pane nebes i země, že jsi tyto věci skryl před moudrými a rozumnými, a zjevil jsi je maličkým. Ano, Otče, tak se ti zalíbilo.* (L 10,21) Když Ježíš říká, že Otec zjevil radostnou zvěst maličkým a skryl ji před moudrými a učenými, sama od sebe se nabízí asociace na pastýře a mudrce z Východu. Dnes neexistuje betlém bez „tří králů“, těchto mudrců, kteří se přišli poklonit novorozenému králi Židů a nabídnout mu dary. Tyto tajuplné

osoby obklopují nejrůznější fantazie: nejprve to byli astrologové, poté mudrci, nakonec králové. Nejprve jejich počet nebyl znám, pak jich bylo sedmdesát a nakonec jen tři. Křesťanskému lidu se myšlenka tajemných, učených a mocných mužů natolik zalíbila, že z nich nakonec učinili „svaté tři krále“ a zasvětili jim vlastní svátek: Zjevení Páně. Nebyli ani svatí, ani mocní, ani se jim Bůh nezjevil, což je jasné, když si pozorně přečtete Matoušovo evangelium.

V původní řečtině jsou tito muži označováni jako mágové z Orientu, což je stejné jméno, které se používá pro Šimona mága. (srv. Sk 8,9) V té době byl pohanský svět plný takových mágů, samozvaných mudrců, astrologů a věštců. Bůh Izraelitům zakázal zapojovat se do takových činností: *...nebudete se obírat hadačstvím ani věštěním.* (Lv 19,26b) *Já jsem Hospodin, váš Bůh. Neobracejte se k duchům zemřelých a nevyhledávejte vědmy a neposkrvňujte se jimi.* (Lv 19,31) Matouš nezmiňuje jediným slovem, že by se Bůh těmto mágům nějak zjevil, ale to, že vyčetli z hvězd, kdy se narodí nový židovský král. Navíc je jejich horoskop nevede k Ježíši do Betléma, ale do Jeruzaléma, k jeho úhlavnímu nepříteli Herodovi. Až když Herodes vyslechne kněze a znalce Písma, on i tito mágové se dozví o místě Ježíšova narození. Mágové opouští Jeruzalém, nacházejí Ježíše v domě - ne ve chlévě! - klaní se mu a předávají mu dary.

Co se za tím skrývá? Pro mágy nebyl Ježíš ani Mesiáš, ani Syn Boží. Viděli v něm budoucího krále a spěchali, aby byli první, kdo toto předvídal, snad v naději, že později získají čestná místa na jeho dvoře. Takových bylo mnoho, tehdy stejně jako i dnes, kteří si horoskopy a věštbami hledali práci a výdělek u lehkověrných mocných a bohatých lidí. A teď přichází důležitá věta: *Potom, na pokyn ve snu, aby se nevraceli k Herodovi, jinudy odcestovali do své země.* (Mt 2,12) Potom následuje: *Když odešli, hle, anděl Hospodinův se ukázal Josefovi ve snu a řekl: „Vstaň, vezmi dítě i jeho matku, uprchni do Egypta a buď tam, dokud ti neřeknu; neboť Herodes bude hledat dítě, aby je zahubil.“* (Mt 2,13)

Pozornému čtenáři neunikne, že zde není jasné, kdo mágy varoval, zatímco naopak velmi dobře víme, kdo řekl Josefovi, aby utekl, a to je jediné pravé Boží zjevení v celé této záležitosti.

Představme si, co by se stalo, kdyby se mágové vrátili do Jeruzaléma a řekli Herodovi o místě Ježíšova přebývání. Herodes by tam poslal svoje vojáky s rozkazem zabít dítě, ale nikoho by tam nenašli, protože Josef a Marie, varováni Bohem, už byli s dítětem na cestě do Egypta. Královští vojáci by se vrátili, aniž by čehokoli dosáhli, a životy bezpočetných dětí by byly ušetřeny. Nabízí se tedy otázka, jaká to hvězda a čí noční pokyny asi stály za počínáním mágů, vždyť vše skončilo hroznou krvavou lázní nevinných dětí.

Tolik o narození Ježíše v naději, že tato kapitola pomůže smazat nezaslouženou hanbu, kterou obyvatelé Betléma z rodu Davidova trpí díky tzv. „dobrým“ křesťanům již přes 2000 let.

## Obřízka a křest

Ježíš byl obřezán jako dítě a „pokřtěn“ jako dospělý muž. Každý ví, že obřízka je charakteristickým znakem židovské víry; méně známé je, že kromě obřízky je v životě izraelské komunity hluboce zakořeněn také křest, a to již od smlouvy na Sinaji. Důvodem nedostatku této znalosti je představa křesťanského křtu, kdy se na hlavu dítěte nalije několik mililitrů křestní vody a pronesou se určité modlitby. Na začátku tomu tak nebylo. Postupujme však chronologicky a začněme obřízkou, a později se vraťme ke křtu.

Když Bůh uzavřel smlouvu s Abrahamem, nařídil jemu a všemu jeho potomstvu obřízku. *Bůh dále Abrahamovi řekl: Ty i tvoje potomstvo budete mou smlouvu zachovávat ve všech pokoleních. Znamením mé smlouvy mezi mnou a vámi i tvým potomstvem, kterou budete zachovávat, bude toto: Každý mezi vámi, kdo je mužského pohlaví, bude obřezán. Dáte obřezat své neobřezané tělo a to bude znamením smlouvy mezi mnou a vámi. Po všechna pokolení každý, kdo je mezi vámi mužského pohlaví, bude osmého dne po narození obřezán, doma zrozený i koupený za stříbro od kteréhokoli cizince, který není z tvého potomstva. Musí být obřezán každý zrozený v tvém domě i koupený za stříbro. Tak bude má smlouva pro znamení na vašem těle smlouvou věčnou. Neobřezanec, který by nedal své neobřezané tělo obřezat, bude ze svého lidu vyobcován; porušil mou smlouvu.* (Gn 17,9-14)

Můžeme tedy dojít jednoznačně k závěru, že neobřezaní nejsou účastníky věčné Boží smlouvy s Abrahamem. Naopak, takoví lidé nejsou zahrnuti mezi potomky Abrahama, protože Bůh říká zcela jasně: *Neobřezanec, který by nedal své neobřezané tělo obřezat, bude ze svého lidu vyobcován; porušil mou smlouvu.*

Sám Ježíš zmiňuje velký význam obřízky a praví, že je ještě

důležitější než přikázání slavení šabatu, které přijal Mojžíš pro celý Izrael, protože dítě musí být obřezáno osmý den, i kdyby to byla sobota. Ježíš také zdůrazňuje, že obřízka nepochází od Mojžíše, ale od otců, tedy od Abraháma, a tím boří všechny argumenty a dohady o tom, že ten, kdo se nechá obřezat, musí dodržovat všechna židovská přikázání, zákazy, ustanovení a zvyky. *Mojžíš vám dal obřízku – ne že by pocházela teprve od Mojžíše, je od praotců – a vy obřezáváte člověka i v sobotu. Přijímá-li člověk v sobotu obřízku, aby byl dodržen Mojžíšův zákon, proč se na mne zlobíte, že jsem v sobotu uzdravil celého člověka?* (J 7,22–23) Víme, že Abrahám obřezal s Hagarou svého syna – Izmaela, když mu bylo třináct let, sebe v devadesáti devíti letech, a poté se Sárrou svého syna – Izáka, osmý den po jeho narození.

Izmaelovi potomci (muslimové) jsou nadále obřezáváni v období puberty a Izákovi potomci (Izraelci) osmý den po narození. Z určitých důvodů zrušilo křesťanství obřízku několik desetiletí po Ježíšově nanebevstoupení k Otci. Přitom je obřízka smlouvou s Bohem získaná krví a znamením na těle, které zůstává na věčnost. Ježíš byl obřezán, byl pokřtěn jako obřezaný, kázal jako obřezaný, byl ukřižován jako obřezaný, vstal z mrtvých jako obřezaný, vystoupil k Otci jako obřezaný a znovu přijde jako obřezaný. Toto praví Bůh Abrahamovi: *Tak bude má smlouva pro znamení na vašem těle smlouvou věčnou.*

V judaismu a stejně tak mezi muslimy je obřízka velkou rodinnou oslavou plnou radosti. V židovských rodinách se pro takové obřady vždy nechává jedno místo prázdné, aby dle jejich tradice mohl přijít Eliáš, a ten když uvidí, že v Izraeli se stále nachází víra, mohl ohlásit příchod Mesiáše. Jednou, po proměnění na hoře, Ježíš rozmlouval se třemi učedníky. *Učedníci se ho ptali: Jak to, že říkají zákoníci, že napřed musí přijít Eliáš? On jim odpověděl: Ano, Eliáš přijde a obnoví všecko. Avšak pravím vám, že Eliáš již přišel, ale nepoznali ho a udělali s ním, co se jim zlíbilo; tak i Syn člověka bude od nich trpět. Tehdy učedníci pochopili, že mluvil o*

*Janu Křtiteli.* (Mt 17,10-13) Není vůbec nemožné, naopak je spíše velmi pravděpodobné a dokonce jisté, že u Ježíšovy obřizky byl přítomen právě ten Eliáš (Jan), o kterém mluví Ježíš. Ejn Kerem leží velmi blízko Betléma a je jen těžké si představit, že by Maria a Josef slavili tak velikou oslavu, aniž by nepozvali příbuznou Alžbětu s manželem Zacharijášem a jejich šestiměsíčním synem Janem. Proto se tam naplnila slova Písma, že Eliáš bude přítomen a předpoví Mesiáše. Pravděpodobně o tom nikdo z přítomných neměl ani tušení, kromě těch, kteří byli přítomni u Janovy obřizky a proroctví jeho otce: *A ty, synu, budeš nazván prorokem Nejvyššího, neboť půjdeš před Pánem, abys mu připravil cestu ...* (L 1,76) Tak se od prvních dnů Ježíšova života uskutečňoval Boží plán a naplňovaly se Písma a Proroci.

Nyní se věnujme Janu Křtiteli a jeho obnovitelské úloze. V jeho době byli Židé utlačováni mnoha problémy: národními, ekonomickými a politickými. Takové krize byly ve všech dobách a ve všech náboženstvích úrodnou půdou pro výskyt proroků, apokalyptiků, poustevníků a těch, kteří volali po obrácení. Tak tomu bylo i tehdy. Objevují se mnozí, a stejně jako Jan, se snaží prorokovat, varovat, vyzývat k obrácení. Ale všichni dnes upadli v zapomenutí, jen Jan Křtitel zanechal hluboké, nesmazatelné stopy v judaismu a křesťanství. Jeho křest pohnul masy, dokonce i velké hříšníky k obrácení a ctnostnému životu.

Abychom tomu správně porozuměli, musíme na chvíli vytěsnit z mysli myšlenku křtu, jakým je dnes praktikován v křesťanství. Křest je původně židovský výraz, který ve správném překladu znamená „koupel“, nebo ještě správněji „ponoření“. Izraelitům to bylo přikázáno prostřednictvím Mojžíše na Sinaji. Celý Levitikus je plný výrazů jako: *omyje se vodou a bude nečistý až do večera; pak bude očištěn*. Tato koupel je tedy ponořením do vody kvůli rituální nečistoty, nikoli pro odstranění špíny. Takové ponoření je i případ Janova křtu, při kterém vyzýval lidi, aby vyznali své hříchy a obrátili se. Tento rituál později převzali Ježíšovi učedníci

s dodatkem „ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého.”

Židé mají mnoho předpisů o vodě a o tom, kam se člověk může ponořit, aby byl čistý. Jsou to především řeky, jezera, moře a prameny, ale také velké nádrže na dešťovou vodu. Bazény pro takové rituální koupání se nazývají „mikve” a musí obsahovat minimálně 480 litrů vody, aby bylo možné se úplně ponořit. Takovéto ponoření pravidelně praktikují ženy po menstruaci, písaři Bible, obyčejní lidé v předvečer šabatů a svátků, a mnoho zbožných Židů každý den. Je zvláště zajímavé, že každý, kdo se obrátil na židovskou víru musí být nejen obřezán, ale také pokřtěn, tedy ponořen do vody tímto rituálním způsobem. Bez těchto dvou postupů se nikdo nemůže stát Židem.

Nyní si položíme otázku, zda Ježíš potřeboval očištění, ponoření? Rozhodně ne! Proč tedy stále trval na tom, aby ho Jan ponořil? Ježíš zdůrazňuje hodnotu tohoto židovského rituálu a navíc naplňuje Písmo a Proroky, zatímco Jan na něj poukazuje jako na Beránka Božího. Ale ještě důležitější je, že Nejvyšší zde svým hlasem potvrzuje Ježíše jako Syna Božího. V judaismu byl Boží hlas největší možnou autentizací nebo potvrzením někoho nebo něčeho. V mnoha generacích, zvláště v dobách krize, učitelé v Izraeli slyší tento hlas. Matouš popisuje události u řeky Jordán takto: *Tu přišel Ježíš z Galileje k Jordánu za Janem, aby se dal od něho pokřtít. Ale on mu bránil a říkal: Já bych měl být pokřtěn od tebe, a ty jdeš ke mně? Ježíš mu odpověděl: Připusť to nyní; neboť tak je třeba, abychom naplnili všechno, co Bůh žádá. Tu mu Jan již nebránil. Když byl Ježíš pokřtěn, hned vystoupil z vody, a hle, otevřela se nebesa a spatřil Ducha Božího, jak sestupuje jako holubice a přichází na něho. A z nebe promluvil hlas: Toto je můj milovaný Syn, jehož jsem si vyvolil.* (Mt 3,13-17) Ježíš zde vychází z vody, takže křest není polití vodou, ale koupelí, tedy ponořením se do vody.

A samotný význam takové koupele a rituální čistoty zdůrazňuje Ježíš v předvečer večeře s učedníky: *Petr mu řekl: Nikdy mi nebudeš mýt nohy! Ježíš odpověděl: Jestliže tě neumyji, nebudeš*

*mít se mnou podíl. Řekl mu Šimon Petr: Pane, pak tedy nejenom nohy, ale i ruce a hlavu! Ježíš mu řekl: Kdo je vykoupán, nepotřebuje než nohy umýt, neboť je celý čistý. I vy jste čisti, ale ne všichni. Věděl, kdo ho zradí, a proto řekl: Ne všichni jste čisti. Když jim umyl nohy a oblékl si svůj šat, opět se posadil a řekl jim: Chápete, co jsem vám učinil? Nazýváte mě Mistrem a Pánem, a máte pravdu: Skutečně jsem. Jestliže tedy já, Pán a Mistr, jsem vám umyl nohy, i vy máte jeden druhému nohy umývat. Dal jsem vám příklad, abyste i vy jednali, jako jsem jednal já. (J 13,8-15)*

Evidentně se zde nejedná o pokoru nebo pozemskou špínu, ale vzájemné mytí nohou je metaforou vzájemného odpuštění urážek a křivd. Mytí nohou na Zelený čtvrtek v některých kostelech proto působí poněkud naivně, protože odvádí pozornost od podstatného k nedůležitému.

## Svatba v Káně a stvoření světa

V těchto dvou zdánlivě nesouvisejících událostech, pokud se však do nich ponoříme hlouběji, můžeme najít celou řadu společných bodů, které naznačují spojitost textů týkající se uskutečnění Božího plánu s Izraelem.

Na svatbě v Káně se začíná formovat Ježíšovo společenství s prvními věřícími a začíná Mariina nová role v tomto společenství – v církvi. Začneme tedy popořadě: *Třetího dne byla svatba v Káně Galilejské. Byla tam Ježíšova matka; na svatbu byl pozván také Ježíš a jeho učedníci.* (J 2,1-2) Text o svatbě v Káně má neobvyklý začátek a o výrazu 'třetího dne' kolují různé spekulace. Poznámky pod čarou v biblických textech se snaží různými způsoby vysvětlit, jaká symbolika či význam by se v nich mohly skrývat.

Jediné logické vysvětlení však podává židovský teolog a vědec Pinchas Lapide. Ten ve své knize *Ist die Bibel richtig übersetzt? (Je Bible správně přeložena? - pozn. překl.)* předpokládá, že nejen Matoušovo, ale i Janovo evangelium bylo původně napsáno v hebrejštině, protože první křesťanské komunity, které byly židovské (ebionité a nazarejci), používaly kromě Matoušova také i Janovo evangelium. Teprve když se k nim připojily pohanské komunity, byla evangelia přeložena do řečtiny. Domnívá se proto, že Janův text by měl být zpětně přeložen do hebrejštiny, aby byl srozumitelný. A opravdu, v hebrejštině 'třetí den' znamená úterý. Židé pojmenovávali dny v týdnu podle dnů od stvoření světa, např. den druhý - pondělí, den šestý - pátek atd. Svatba v Káně se tedy konala v úterý.

Židé dodnes pořádají téměř všechny svatby v úterý, čímž si připomínají třetí den stvoření světa. Proč? Důvod najdeme v biblickém textu: *I řekl Bůh: Nahromad'te se vody pod nebem na*

*jedno místo a ukaž se souš! A stalo se tak. Souš nazval Bůh zemi a nahromaděné vody nazval moři. Viděl, že to je dobré. Bůh také řekl: Zazeleněj se země zelení: bylinami, které se rozmnožují semeny, a ovocným stromovým rozmanitého druhu, které na zemi ponese plody se semeny! A stalo se tak. Země vydala zeleň: rozmanité druhy bylin, které se rozmnožují semeny, a rozmanité druhy stromů, které nese plody se semeny. Bůh viděl, že to je dobré. Byl večer a bylo jitro, den třetí. (Gn 1,9-13)* Jak vidíme, třetí den dvakrát Bůh viděl, že je to dobré, což je jeden z důvodů, proč se svatby slaví v úterý. Druhý důvod je v symbolice textu onoho třetího dne, který naznačuje komplementaritu dvou protikladů: Tak jako země a moře jsou rozdílné, a přece na sobě závisí, protože ani jako voda se neobejde bez země, která jí dává hranice, tak ani země bez vody, která jí dává plodnost, tak se muž a žena vzájemně doplňují. Třetím důvodem je, že Bůh, který do té doby tvoří sám, onoho třetího dne vkládá do přírody reprodukční schopnost přinášet ovoce a množit se. Židé vzdávají slávu Bohu svatbou v úterý a přikládají Písmo svaté na manželské lože.

Vraťme se nyní k události svatby v Káně. Svatba musí být vždy plná toho nejlepšího jídla, ale také vína, o kterém Bible říká, že „působí radost lidskému srdci“. Na oné svatbě dojde hostiteli víno; možná byl členem esénů – řeholního řádu, který byl přísně racionální a šetřil jídlem a pitím, možná byl chudý nebo možná prostě nepočítal s tolika hosty. Ježíš a jeho matka byli také na svatbě. Předtím se v evangeliích naposledy setkáváme s Marií v jeruzalémském Chrámu, když odvádí dvanáctiletého Ježíše z Chrámu domů do Nazaretu: *Pak se s nimi vrátil do Nazareta a poslouchal je. Jeho matka uchovávala to vše ve svém srdci. (L 2,51)* Maria je pragmatická; bez váhání vyvádí Ježíše z Chrámu, nedbá na to, že ho chrámoví učitelé obdivují, že ho považují za zázračné dítě. Ví o Ježíšově poslušnosti, tříbí své vzpomínky, sleduje události ve svém okolí a vyvozuje moudré závěry; nyní vidí trapnou situaci, v níž se hostitel nacházel onoho svatého, velkého dne, plného radosti na počest Boha a nové rodiny, a

vědouc, že lidé by byli vystaveni hanbě, kdyby byla svatba přerušena pro nedostatek vína, rozhodne se jednat. I když vidí, že její syn je momentálně zaneprázdněn shromažďováním a výukou učedníků, stále považuje za prioritu zoufalou situaci těchto osob, a tak se poprvé stává obhájkyní lidí. A nejen obhájkyní, ale i učitelkou, protože říká služebníkům, aby plně poslechli Ježíše: *Když se nedostávalo vína, řekla Ježíšovi jeho matka: Už nemají víno. Ježíš jí řekl: Co to ode mne žádáš! Ještě nepřišla má hodina. Matka řekla služebníkům: Udělejte, cokoli vám nařídí. Bylo tam šest kamenných nádob, určených k židovskému očišťování, každá na dvě až tři vědra. Ježíš řekl služebníkům: Naplňte ty nádoby vodou! I naplnili je až po okraj. Pak jim přikázal: Ted' z nich naberte a doneste správci hostiny! Učinili tak. Jakmile správce hostiny ochutnal vodu proměněnou ve víno – nevěděl, odkud je, ale služebníci, kteří vodu nabírali, to věděli – zavolal si ženicha a řekl mu: Každý člověk podává nejprve dobré víno, a teprve když už se hosté napijí, víno horší. Ty jsi však uchoval dobré víno až pro tuto chvíli. Tak učinil Ježíš v Káně Galilejské počátek svých znamení a zjevil svou slávu. A jeho učedníci v něho uvěřili. (J 2,3-11)* Ježíš sice míní, že ještě není čas pro jeho veřejné působení, ale i přes jistou neochotu vyhoví žádosti své matky.

Kamenné nádoby na očistu, respektive voda v nich, neslouží k očištění tělesné špíny, ale k rituálnímu mytí rukou. Něco podobného najdeme v mnoha katolických kostelech, kde je u vchodu nádoba s požehnanou vodou, do které věřící namácejí prsty a dělají znamení kříže se slovy: „Ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého“. Židé si myjí ruce trochou vody – podobně jako katoličtí kněží při mši – při modlitbě: „Požehnaný jsi, Hospodine, Bože náš, Králi vesmíru, jenž jsi nás posvětil svými přikázáními a přikázal jsi nám umývat si ruce.“ Jedná se tedy o rituální nádoby, proto Ježíš žádá, aby byly naplněny vodou, která se pak po nabrání stává vínem. Stručnost textu evangelia přivedla k omylu mnoho exegetů a kazatelů v domnění, že Ježíš proměnil ve víno několik hektolitrů vody dle objemu těchto nádob. To se však

nestalo. Sledujeme-li pečlivě text, vidíme, že Ježíš říká: *Ted' z nich naberte* (tedy vodu z plných nádob) a poté, co se voda stala vínem, je psáno, že *služebníci, kteří vodu nabírali, to věděli; z vody se tedy stalo víno jen během několika málo okamžiků, kterým služebníkům trvalo, než ji donesli ke stolu. Jen si představme, jaký asi strach z urážek a zesměšnění pociťovali služebníci nesoucí vodu ke stolu. Ale poslušnost Ježíšovi a jeho matce byla větší než jejich strach a nevěra; poslouchali Marii, poslouchali Ježíše, překonali svůj strach a právě to umožnilo, aby se stal zázrak. To vše je i dnes nejčastěji nutné, aby se stal nějaký zázrak: Mariina přímluva, následování jejích rad, naslouchání Ježíši, překonání nevěry a strachu. Pak, jako v Káně – „za běhu“ – se dějí znamení a zázraky. Poslušnost Matce v tomto případě prospěla i Ježíšovi, protože jeho učedníci v něj uvěřili pro vykonaný zázrak, takže si získal první věřící a začala tam Církev. Bohužel Ježíšovi nástupci a apoštolové se tak k Marii nechovali. Ozdobili ji sice krásnými přívlastky – Matka Boží, Královna nebes, Matka církve, věž Davidova atd. – ale ve skutečnosti ji neposlouchali. A zatímco se ona snaží po staletí svými přímluvami, radami a modlitbami lidstvo zachránit, zatímco se snaží, jako tenkrát svého syna Ježíš z jeruzalémského Chrámu, vynést křesťanství z chrámu marnosti a pokrytectví, zlata, hedvábí a brokátu, a vést ho spolu s pastýři do prostoty betlémské jeskyně, do skrytosti nazaretské rodiny, hledají apoštolští nástupci znamení, zázraky, žádají, aby ji také viděli, diskutují, zda mohla nebo měla říct, co vyřkla, a vystavují vizionáře opravdovému duchovnímu mučení.*

Guadalupe, La Salette, Lourdes, Fatima jsou jen některé z těchto příkladů. Uběhnou zřejmě léta a desetiletí, než církevní představitelé „vyslyší“ Mariiny prosby, ale tou dobou je už promarněna příležitost proměnit vodu ve víno pro každodenní potřebu dané doby, a tak se nakonec vše redukuje jen na nějaká uzdravení, tanec slunce, na další pamětní dny v křesťanských kalendářích, avšak podstata Mariiných poselství je zapomenuta. Je

příznačné, že Maria si jako své vizionáře pravidelně vybírá z lidu docela obyčejné osoby a mnohokrát i děti. Kdo by si nepamatoval Ježíšovo zvolání: *Velebím tě, Otče, Pane nebes i země, že jsi tyto věci skryl před moudrými a rozumnými, a zjevil jsi je maličkým. Ano, Otče, tak se ti zalíbilo.* (L 10,21)

Maria činí totéž ve svých pokusech pomoci světu. Ale možná právě to způsobuje zmatek a snad i žárlivost, protože ve všech křesťanských církvích sedí na apoštolských stolicích chytří a inteligentní lidé. Možná proto se takové věci dějí v Medžugorje, vesnici v Bosně a Hercegovině. Maria tam přichází již více než čtyři desetiletí. Zjevila se šesti dětem, které jsou dnes již dospělými lidmi. Jejich prostřednictvím již více než čtyřicet let obdarovává křesťanství poselstvími, varováními, radami a výzvami k půstu, modlitbě, odpuštění, smíření a míru. Mezitím se vystřídali tři papežové a tři kompetentní kardinálové (dva ze Záhřebu, jeden ze Sarajeva), ale žádný z nich nepovažoval za vhodné jet do Medžugorje osobně zjistit, co se tam děje. Pokud tam působí Nebe, bylo by jejich svatou a prvotní povinností si to jet osobně ověřit; místo toho posílají komise, tajné emisary, psychology, lékaře a teology, kteří po desetiletí „pitvají“ vizionáře, Pannu Marii a poselství. Co všechno se neudělalo pro zastavení poutí, šíření poselství, modlitebních společenství a dalších plodů Medžugorje. Ironií všeho je, že v takových případech církev jmenuje určitého *advocatus diaboli* – ďáblovu advokáta, který by měl vznést všechny možné protiargumenty a tím eliminovat různé pochybnosti. Přitom právě zlí duchové byli vždy první, kdo Ježíše poznali, pojmenovali i prozradili, ale tito církevní advokáti činí přesný opak: znevažují, zakrývají, brání. To, co bylo řečeno o vysokých hodnostářích katolické církve, platí stejně i pro hodnostáře všech ostatních křesťanských církví, protože i oni mají stejná evangelia, stejnou Kánu, stejnou Marii – tedy stejnou povinnost sledování, kontroly a poté odpovídající činnosti.

Ještě se pokusme ukázat, „co by bylo, kdyby ...“ - co by se stalo, kdyby hodnostáři křesťanských církví naslouchali třeba jen jedinému poselství Panny Marie, řídili se jím a zavázali i věřící, aby ho plnili. Maria mimo jiné vyzvala křesťany, aby se dva dny v týdnu postili o chlebu a vodě. Pokud by to církevní představitelé vzali za své a zavázali své věřící k půstu, z 2,5 miliardy křesťanů by to přijala a následovala alespoň jedna miliarda osob. Ponechme teď stranou duchovní a náboženské výhody takového půstu, a podívejme se pouze na materiální důsledky. Když vyřadíme vánoční a velikonoční oktáv, zbývá padesát týdnů v roce, tedy sto dní půstu ročně pro tu miliardu věřících. Jako statistiku vezmeme průměrnou světovou spotřebu některých potravin a vypočteme úsporu za těchto sto dní. Ročně by se spotřebovalo o 11,2 miliardy kilogramů masa méně, o 6,5 miliardy kilogramů cukru, 13 miliard kilogramů brambor, 39 miliard vajec, 12 miliard litrů mléka, více než o 10 miliard litrů alkoholických nápojů. Pokud by věřící věnovali jen polovinu takto ušetřených peněz svým církvím, mohli by vyřešit problém hladu ve světě a také problém zabíjení nenarozených dětí z ekonomických důvodů. Sami věřící by téměř vymýtili své zdravotní problémy: cukrovku, zvýšený krevní tlak, tuk v krvi atd. Mrtvice a infarkty, rakovina a další závažné nemoci by téměř vymizely. Vyrobito by se o miliardy litrů méně pesticidů, herbicidů a fungicidů. Uvolněné zemědělské oblasti by mohly být znovu zalesněny, přeměněny na přírodní parky.

Tyto miliardy křesťanů by svým půstem změnilы tvář země, jen kdyby církevní starší poslouchali Pannu Marii. Raději ale chodí do OSN, do různých parlamentů, kongresů a sympozií vyznavačů „klimatického náboženství“, „svaté Gréty“ (samozvaná misionářka záchrany planety Země) a dalších namyšlených bůžků, kteří si myslí, že vše je v jejich rukou. Ale to vše je jen zbytečné úsilí, tzv. sisyfovská práce, to znamená řeší se problémy, které by neexistovaly, kdyby se více naslouchalo Marii, matce Ježíšově, jako to učinili Ježíš a služebníci na svatbě v Káně. Pro chytré a inteligentní je všechno ostatní snazší, než se řídit jednoduchou

radou Ženy, která chce lidskému pokolení poskytnout „trochu vína“ – životní radost, zdraví, přátelství a mír. Existuje však hřích zanedbání, opominutí? Nalezne vůbec Ježíš ještě víru u křesťanů, až znovu přijde?

## Na počátku stvořil Bůh ...

Židovská matka vstupuje do dětského pokoje. A toto tam spatřuje: kostky lega rozházené po místnosti, obrázkové knihy ležící pod stolem, model železnice neúnavně kroužící po složených kolejkách, rozsvícená signální světla před tunelem, tmu v tunelu, panenky, plyšová zvířátka a kusy oblečení ležící všude na podlaze, na barevném koberci drobkyně dobrot. Děti, zabrané do svého světa, ani nezvednou hlavu. Matka vykřikne: Co jste to udělali z pokoje, co je to za „tohu va-bohu“?

Tento příběh je malým úvodem k počátku stvoření světa. Je vyprávěn kvůli dvěma hebrejským slovům: „tohu“ a „bohu“. Tato dvě slova popisují v hebrejštině stav země, kterou Bůh právě stvořil. V českém překladu Bible se to uvádí takto: *Země byla pustá a prázdná*. Tento překlad je příčinou staletými trvajícím nepochopením Bible a Božího stvoření. Chybný překlad nevzniká záměrně nebo snad z neznalosti, ale díky překladu různých překladů původního záznamu. Takže i tato dvě hebrejská slova prošla překlady z různých jazyků do dalších jazyků. Jak víme, téměř u každého cizího slova má překladatel na výběr z více slov, termínů a popisů v jazyce, do kterého překládá, a musí zvolit slovo, které je originálu nejbližší.

Zesnulý pater Bonaventura Duda vyprávěl autorovi tohoto článku o potížích, které měl on a jeho tým při překládání prologu Janova evangelia z řečtiny do chorvatštiny. Jen pár slov z verše 14 – *plný milosti a pravdy* – jim dostatečně zamotalo hlavu, protože je lze chorvatsky vyjádřit mnoha způsoby. Po pečlivém uvážení, modlitbě a diskuzi se rozhodli pro výraz *plný milosti a pravdy*. Pokud je už tak komplikovaný překlad řeckého originálu, o co víc pak překlad Starého zákona z hebrejštiny, aramejštiny, řečtiny, latiny a poté do všech ostatních jazyků. Kolik možností odklonu

od toho, co bylo zamýšleno v originále! Italové mají krátké přísloví: „Tradutore – traditore“, což znamená, že každý překladatel je nějakým způsobem zrádce – ať už jazyka, ze kterého překládá, nebo jazyka, do kterého překládá. Mějme tedy pochopení pro překladatele a pokusme se opravit vnímatelné nedostatky či chyby.

A nyní se vraťme k prvnímu popisu stvoření: *Země byla pustá a prázdná*. „Pustá a prázdná“ je však asi nejvzdálenější možný překlad hebrejských slov „tohu va-bohu“. Židé těmito slovy rozumí něco jako nepořádek, neklid, chaos, vše naruby, nesoudržnost, nepředvídatelný pohyb, zmatek – spousta možností. Před mýma očima vzniká obraz, který nejlépe vystihuje text básně:

*Všechno plyne,  
 Všechno kmitá,  
 Všechno vibruje,  
 V kruhu se neklidně točí ...  
 Všechno plyne,  
 Všechno vibruje  
 Dle zákona určitého rytmu  
 Někdy pomalu,  
 Někdy rychle,  
 Jež se nikdy neuklidní.  
 (...)  
 Všude tvoření,  
 Přetvorba;  
 Všude změna ...*

(Vladimir Nazor: *Panta rhei*)

Doposud jsme se snažili představit si počáteční stav Země, a nyní se přesunme k samotnému začátku Bible: *Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi.* (Gn 1,1) Dle židovského porozumění tato věta neodráží skutečný obraz stvoření. Výraz „nebe a zemi“ podle nich vyvolává představu, že nebe a země byly stvořeny ve stejném aktu stvoření jako jeden celek, zatímco v hebrejštině jde o dva různé, oddělené akty stvoření. Proč je důležité to zdůraznit? Z následujícího textu je zřejmé, že zde slovem „nebe“ není myšlena modrá obloha nad námi. Toto nebe stvořil Bůh teprve druhého dne: *Učinil klenbu a oddělil vody pod klenbou od vod nad klenbou. A stalo se tak. Klenbu nazval Bůh nebem. Byl večer a bylo jitro, den druhý.* (Gn 1,7-8) Tedy nebe na počátku stvoření není pozemské nebe a nebylo stvořeno společně se zemí. S největší pravděpodobností tu jde o úplně jiné sféry, o něco nadčasového, o neviditelné prostory, o kterých hovoří dávné příběhy o stvoření andělů. Bible se zmiňuje o andělech, ale ne o jejich stvoření; pouze skutečnost, že pozemské nebe bylo stvořeno teprve druhého dne, ukazuje na skutečnost, že nebe z první věty Bible odkazuje na sféry duchovních bytostí – nebesa, která jsou pravděpodobně vyhrazena pro anděly a světce, mluvili o nich proroci, snili o nich mystikové, vnímali je vizionáři.

Do stejné kategorie mystiky a duchovních věcí můžeme zařadit stvoření světla a oddělení světla od temnoty, o které pojednáváme v jiných článcích. Zde si jen všimněme, že před sluncem, měsícem a hvězdami tvoří Bůh duchovní světlo, které odděluje od duchovní temnoty a také je nazývá dnem a nocí: *Světlo nazval Bůh dnem a tmu nazval nocí.* (Gn 1,5a)

A hned zatím následuje dovětek, a vlastně nejvýznamnější překladová chyba v popisu Stvoření: *Byl večer a bylo jitro, den první.* (Gn 1,5b) V hebrejském originále se však nepíše „**den první**“ (*jom rišon*), ale „**jeden den**“ (*jom echad*)! Zatímco původní text používá pro všechny ostatní dny stvoření řadové číslovky, první den vyjadřuje číslovkou základní, a to znamená, že první den se liší od všech ostatních dnů stvoření, což je důležité

pro pochopení biblických popisů. V Deuteronomiu čteme: *Slyš, Izraeli, Jahve jest náš Bůh, Jahve jeden.* (Dt 6,4) Ježíš na otázku zákoníka, které přikázání je první ze všech, odpovídá: *První je toto: „Slyš, Izraeli, Hospodin, Bůh náš, jest jediný pán; miluj Hospodina, Boha svého, z celého svého srdce, z celé své duše, z celé své mysli a z celé své síly!“* (Mk 12,29-30) Ježíš zde jednoznačně cituje přikázání z Deuteronomia. Odkud tedy vzniká rozdíl mezi originálem a Ježíšovým citátem? Mojžíš předává přikázání z Božích úst, a proto píše, jak mu bylo řečeno: *Jahve jest náš Bůh, Jahve jeden.* Židé však kvůli přikázání *'Nevezmeš jména Hospodina Boha svého nadarmo'* nevyslovují slovo Jahve, ale nahrazují ho slovem Hospodin. Ježíš to činí také tak, ale smysl jeho odpovědi je opět: Bůh je jeden. Katoličtí židé se ve svých farnostech v Izraeli modlí takto: „Ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého, Bůh je jeden! Amen.“

Na jednu stranu tedy výraz „jeden den“ poukazuje na jednotu Boha na druhou stranu pak na délku tohoto dne. Jak dlouho trval? 24 hodin? Měsíc? Rok? Tisíc let? Miliony let? V žalmu čteme: *Tisíc let je ve tvých očích jako včerejšek, jenž minul, jako jedna noční hlídka.* (Ž 90,4) A apoštol Petr píše: *Ale tato jedna věc kěz vám nezůstane skryta, milovaní, že jeden den je u Pána jako tisíc let a ,tisíc let jako jeden den‘.* (2Pt 3,8)

Výrazy „tohu va-bohu“ (zmatek a rozruch) a „jom echad“ (jeden den) otevírají dveře dokořán a dávají průchod všem možným dohadům, spekulacím, modelům, teoriím, takže máme teorii velkého třesku, chaosu, evoluce a některé další nesmyslné teorie, které chtějí zpochybnit Boží scénář. Ale v Bohu je místo pro všechno, neboť Boží myšlenky nejsou lidské myšlenky, Boží cesty nejsou lidské cesty. Možná, že už v ten „jeden den“ kroužily elektrony kolem protonů jako model železnice kolem nohou stolu v dětském pokoji, možná zde existovaly už nějaké prvky rozházené jako kostky lega a některé už byly spojené do

sloučenin, možná už byl načrtnut praobraz živých tvorů jako kresby v obrázkových knihách ... a možná bylo všechno úplně jinak.

Zvolejme tedy s básníkem:

*Kdo ví (ach, nikdo, nikdo nic neví.  
Křehké je poznání!)  
Možná mě osvítil paprsek pravdy,  
A možná je to jen sen ...*

(Dobriša Cesarić: Návrat)

A nakonec se podívejme, jak by mohl vypadat adekvátnější překlad počátku Bible:

| Aktuální překlad:                   | Alternativní překlad:                               |
|-------------------------------------|-----------------------------------------------------|
| Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi. | <b><i>Na počátku stvořil Bůh nebesa i zemi.</i></b> |
| Země byla pustá a prázdná.          | <b><i>Země byla ve zmatku a rozruchu ...</i></b>    |
| Byl večer a bylo jitro, den první.  | <b><i>Byl večer a bylo jitro, jeden den.</i></b>    |

## Jubilejní rok

Svatý rok, Zlatý rok, Rok milosti Páně / léto milostivé, Rok odpuštění – to vše jsou názvy pro stejný pojem starý více než 3500 let; v různých dobách, na různých místech a různými lidmi byl však chápán a aplikován odlišně, často diametrálně opačně. V tomto textu se pokusíme zamyslet nad Boží představou jubilejního roku a nad tím, co z ní lidé během tisíciletí udělali.

Při své první mesiášské návštěvě města, v kterém vyrostl, si Ježíš vybírá a čte v synagoze tento text z proroka Izajáše: *„Duch Hospodinův jest nade mnou; proto mne pomazal, abych přinesl chudým radostnou zvěst; poslal mne, abych vyhlásil zajatcům propuštění a slepým navrácení zraku, abych propustil zdeptané na svobodu, abych vyhlásil léto milosti Hospodinovy.“* (L 4,18-19) Tímto textem Ježíš připomíná Židům Boží přikázání ohledně Roku milosti, který už kvůli římské okupaci upadl trochu do zapomnění. Toto Boží ustanovení, zapsané ve 25. kapitole knihy Levitikus, i když se o něm často mlčí a/nebo překrucuje, je jedním z nejvýznamnějších biblických textů vůbec. Bůh v něm udílí pravidla pro světské mezilidské vztahy Izraelitů, a tedy i lidi všech náboženství odvozených z židovského náboženství. Pro jeho zvláštní důležitost zde přinášíme několik úryvků z 25. kapitoly Levitikus:

*Odpočítáš si pak sedm roků odpočinutí, sedmkrát sedm let, a vyjde ti období sedmi roků odpočinutí: čtyřicet devět let. Desátého dne sedmého měsíce dáš ryčně troubit na polnici; v den smíření budete troubit na polnici v celé vaší zemi. Padesátý rok posvětíte a vyhlásíte v zemi svobodu všem jejím obyvatelům. Bude to pro vás léto milostivé, kdy se každý vrátíte ke svému vlastnictví a všichni se vrátí ke své čeledi. Padesátý rok vám bude létem milostivým. Nebudete v něm sít ani sklízet, co samo vyroste, ani*

*sbírat hrozny z neobdělanych vinic. Je to léto milostivé. Budete je mít za svaté. Smíte jíst z pole, co urodí. V tomto milostivém létě se každý vrátí ke svému vlastnictví. (Lv 25,8-13)*

*Budete dodržovat má nařízení, dbát na moje řády a podle nich jednat. Tak budete bezpečně přebývat na zemi. Země vám vydá své plody a budete jíst dosyta a přebývat na ní bezpečně. Snad řeknete: Co budeme jíst sedmého roku, když nebudeme sít ani sklízet žádnou úrodu? Na můj rozkaz sestoupí na vás šestého roku mé požehnání, takže vydá úrodu na tři roky. Osmého roku budete sít, ale jíst budete z předloňské úrody až do devátého roku; dokud se nesveze jeho úroda, budete jíst ze staré. (Lv 25,18-22)*

*Země nesmí být prodávána bez práva na zpětnou koupi, neboť země je má. Vy jste u mne jen hosté a přistěhovalci. Proto po celé zemi, jež bude vaším vlastnictvím, zajistíte možnost zemi vyplatit. Když tvůj bratr zchudne a odprodá něco ze svého vlastnictví, přijde k němu jeho příbuzný jako zastávce a vyplatí, co jeho bratr prodal. (Lv 25,23-25)*

*Jestliže není schopen zaplatit, zůstane, co prodal, v držbě kupce až do léta milostivého. V létě milostivém bude vyvázáno z držby a on se vrátí ke svému vlastnictví. (Lv 25,28)*

*Když tvůj bratr zchudne a nebude moci vedle tebe obstát, ujmeš se ho jako hosta a přistěhovalce a bude žít s tebou. Nebudeš od něho brát lichvářský úrok, ale budeš se bát svého Boha. Tvůj bratr bude žít s tebou. Své stříbro mu nepůjčuj lichvářsky, na poskytované potravě nechť je vydělávat. (Lv 25,35-37)*

Zamysleme se dobře nad těmito ustanoveními. Bůh chce, aby člověk žil dobře a svobodně, aby bratr zachraňoval bratra, bližní bližního. To je zvěstování (obnoveného) ráje na zemi. Nemají zde místo starosti, banky, krize kvůli klimatickým změnám, hlad, loupeže, protože nejpozději každý jubilejní rok dostane každý nazpět svou vlastní půdu, svůj majetek, svobodu. Není potřeba Organizace spojených národů, nikdo neprahne po rudách, ropě, plynu, lesích, vodách jiných lidí, takže není potřeba zbraní,

nevznikají války či třenice mezi národy. A nadto vše Boží požehnání a úroda země postačující na tři až čtyři roky.

Ale je tu jedna podmínka: poslouchat Boží nařízení. Neposlušnost s sebou nese důsledky, které Bůh na několika místech podrobně uvádí. Zde je jen několik pasáží z 28. kapitoly Deuteronomia: *Jestliže však nebudeš Hospodina, svého Boha, poslouchat a nebudeš bedlivě dodržovat všechny jeho příkazy a nařízení, která ti dnes udílím, dopadnou na tebe všechna tato zlořečení: Prokletý budeš ve městě a prokletý budeš na poli. Prokletý bude tvůj koš i tvá díže. Prokletý bude plod tvého života i plodiny tvé role, vrh tvého skotu i přírůstek tvého bravu. Prokletý budeš při svém vcházení a prokletý při svém vycházení. Hospodin na tebe pošle prokletí, zděšení a zmar ve všem, k čemu přiložíš ruku a co budeš dělat, dokud nebudeš zahlazen. Zanikneš rychle pro své zlé jednání, protože jsi mě opustil. (Dt 28,15-20)*

*Hospodin tě raní egyptskými vředy a boulemi, svrabem a prašivinou, které nebudeš moci vyléčit. Hospodin tě raní šílenstvím, slepotou a pomatením mysli. O poledni budeš tápat jako tápe slepý ve tmě. Na svých cestách nebudeš mít zdar, stále budeš týrán a odírán, po všechny dny, a nikdo tě nezachrání.*

(Dt 28,27-29)

*Zplodíš syny a dcery, ale tobě nezůstanou, neboť půjdou do zajetí. Všechno tvé stromoví a plodiny tvé role napadne hmyz. Bezdomovec, který je ve tvém středu, bude stoupat stále výš nad tebe, ty pak budeš klesat čím dál tím níž. On ti bude půjčovat, ale ty mu nebudeš moci půjčit. On bude hlavou, a ty budeš chvostem.*

(Dt 28,41-44)

*Za to, že jsi měl hojnost všeho, ale nesloužil Hospodinu, svému Bohu, s radostí a vděčným srdcem, budeš otročit svým nepřátelům, které na tebe pošle Hospodin, v hladu a žízní, v nahotě a v nedostatku všeho. On ti vloží na šíji železné jho, dokud tě nevyhladí. (Dt 28,47-48)*

*Tvůj život bude viset na vlásku, v noci i ve dne se budeš chvět*

*strachem a nebudeš jist svým životem. Ráno budeš říkat: „Kéž by byl večer!“ a večer budeš říkat: „Kéž by bylo ráno!“ pro strach svého srdce, kterým se budeš chvět, a pro podívanou, na kterou se budeš muset dívat. (Dt 28,66-67)*

Všechna tato prokletí a požehnání, stejně jako přikázání a zaslíbení, jsou určena Izraelitům, Božímu lidu. Když však křesťané sami sebe nazvali novým Izraelem, novým Božím lidem, převzali všechna požehnání, zaslíbení a vykoupení, ale odmítli varování, ustanovení, zákony i kletby za neposlušnost pod záminkou, že Bůh je dobrý a odpouští jim vše v Kristu. Nepotřebují prý skutky, stačí jim víra. Nepřijdou na ně prý žádné kletby, jen požehnání! Kdo je takto učí a poučuje, je jako had, který řekl Adamovi a Evě, že nepropadnou smrti, když sní plody ze stromu, ale stanou se moudrými jako Bůh. Kletby, vyslovené Bohem se však naplňují po tisíce let jak na židech, tak i na křesťanech a muslimech. A je jen jedno slovo, které vše vysvětluje: NEPOSLUŠNOST.

Ale vraťme se k jubilejním létům. Navzdory Ježíšově výzvě zachovávat milostiplná léta, křesťanství je již více než tisíc let zanedbává. Částečně kvůli těžkostem, které ho potkaly, částečně kvůli sílicímu antisemitismu uvnitř církve, částečně kvůli počínajícímu obohacování se církevních hodnostářů. Ale ve všech dobách se ozývaly vážné výzvy k rozdělení statků s chudými a slabými. Svatý Jan Zlatoústý ostře kritizoval hromadění majetku a tvrdil, že ke spáse je nutné dělit se o majetek s potřebnými po vzoru židovských sabatických a jubilejních let. Svatý Ambrož napsal: „Nedáváš chudému ze svého, ale vracíš mu jeho.“ Církevní otcové v souladu s knihou Levitikus často zdůrazňují, že Bůh je jediným vlastníkem všeho na světě, a člověk je pouze hostem a poutníkem, který může užívat Boží statky, ale v souladu s Jeho vůlí a přikázáními.

Postupem času křesťanství získává moc, stává se privilegovaným náboženstvím a s tím se samozřejmě pojí bohatství a autorita.

Ušlechtilé myšlenky o rozdělení jsou stále vzácnější, zato zaznívá pořád častěji zvolání: „Christus vincit, Christus regnat, Christus imperat.“ U takto volajících je však místo Krista myšlena samozřejmě církev jako instituce. A pokud církev bojuje, vítězí a vládne, potřebuje prostředky na zbraně, na vojáky, na paláce a katedrály, na vybavení a luxus hodnostářů. V takové atmosféře se o jubilejním roce uvažuje novým způsobem. Zatímco Ježíš a kniha Levitikus mluví o mezilidských vztazích na této zemi, o chudých, utlačovaných, slepých, zotročených a o požehnáních pro ně, církev přesouvá tato požehnání na onen svět, do posmrtného života. Tím sama sebe zbavuje povinnosti dělit se o své nabyté statky s potřebnými a na druhé straně si nechává za milosti, které rozdílí pro onen svět, ještě zaplatit - buď penězi, pozemky, stavbami, nebo tím, že půjde do války hájit církevní zájmy.

Zde začíná historie „odpuštěk“. Křižáci, kteří se vydali na válečné tažení za „osvobození“ prázdného hrobu v Jeruzalémě, zabíjeli na cestě Židy a zajišťovali si rabováním jídlo, transport a ubytování, dostali úplné církevní odpušky z posmrtných trestů. Stejně také dobrovolníci, kteří šli zničit Albígenské, křesťanské hnutí, které začalo ve Francii. Když je dnes dle zájmů vládnoucí politiky nějaký čin lehkovážně prohlášen za válečný zločin, měli bychom si připomenout hrůzy, které tenkrát napáchali křižáci. Po jejich porážce a rozpadu jejich království v Izraeli byl Jeruzalém obsazen muslimy, kteří tam zůstali po staletí, částečně dodnes. Po své porážce se hodnostáři katolické církve snaží vnutit svůj diktát všem sekulárním vládám katolického světa. Když ani to neuspívá, uchylují se k novým metodám, jak posílit svůj vliv a moc ve světě.

Křesťanská jubilea začínají v roce 1300 a pokračují v různých intervalech až dodnes. Potřeba peněz v církvi je všudypřítomná, takže úplné a částečné odpušky se vztahují i na duše v očistci. Je to vysvětlováno takto: v závislosti na výši peněžního daru nějakého člověka církev propustí dle jeho výběru jednu duši z očistce nebo jí tam zkrátí pobyt na vyměřenou dobu. Když ani

peníze z odpustků nestačily na financování luxusu, umění a válek, uchýlili se k prodeji církevních úřadů, kardinálských poct a podobně. Všechny tyto praktiky vyústily v rozdělení křesťanství v 16. století.

Ale vraťme se opět k jubileím. Jubilejní slavnosti v Římě se v roce 1350 na Kristovo duchovní nabádání zúčastnila sv. Brigita, Švédka, vdova a matka osmi dětí. Takto popisuje Ema Veselý ve své knize pobyt svaté Brigity v Římě: *Poté, co přicestovala z dalekého Švédska, překvapily ji těžké církevní poměry, chudoba a nevzdělanost v Římě. Na znamení pokání často celý den prosila o almužnu pro chudé u dveří kostela svatého Vavřince v centru města. Ale nezůstalo jen u toho. Ve svých četných a obecně dostupných spisech, vzniklých na základě vizí a přeložených do latiny, Brigita nikoho nešetřila. Vyčítala papeži, že nepřijede do Říma (žil ve Francii – pozn. autora), vytýkala kardinálům a biskupům jejich ješitnost a bohatství, a římské duchovenstvo, v té době neznalé, zanedbané a nemorální, nazývala kvůli prodeje odpustků ropuchami a hady, kteří dusí v Petrově síti ryby, obyčejní věřící. Kárala i římský lid, že jde každému jen o tělesné požitky a osobní zisk, a vyčítala mu, že má za vůdce vrahy. Nakonec měli Římané dost všech těchto námitek, neustálých strašných hrozeb a proroctví o trestech a pohromách, které brzy postihnou jejich město, odsouzené k smrti a zkáze. Jednoho dne už nemohli snášet všechny výčitky té malé a drobné cizinky, a tak se v noci s pochodněmi shromáždili kolem paláce, kde Brigita pobývala. Házeli kameny na palác a křičeli: „Čarodějnice ven!“ a „Čarodějnice na hranici!“ Papež Klemens VI. totiž v Avignonu už nechal upálit dvě ženy odsouzené jako čarodějnice, a Římané k nim chtěli horlivě přidružit i svatou Brigitu kvůli jejímu jazyku, pro jejich uši příliš ostrému. Po jubileu se Brigita vydala na pouť do Jeruzaléma.* (Ema Veselý: Povíjест jubileja, str. 87, TEOVIZIJA, Záhřeb 2000)

V průběhu staletí se církevní praxe jubilejních let měnila, důraz

byl stále více kladen na osobní pokání, modlitbu a pout' do Říma. Papež Pavel VI. pochyboval ve světle Druhého vatikánského koncilu o smyslu jubilea, ale přesto vyhlásil rok 1975 jubilejním rokem. Zajímavé je, že toto jubileum mělo velký úspěch, věřící lid byl nadšen, a tak praxe vyhlašování jubilejních roků pokračovala. Připomeňme také jubileum v roce 2000, kdy se papež jménem církve modlil za odpuštění všech hříchů spáchaných členy církve, mimo jiné za odpuštění násilí spáchaná na jinak smýšlející, za náboženské války, za mlčení během holocaustu, za nedostatečnou angažovanost v zabránění zabíjení dětí v matčině lůně, za lhostejnost vůči chudým. Je třeba poznamenat, že toto veřejné vyznání hříchů církve nebylo přijato středním a vysokým duchovenstvem nadšeně a jednomyslně.

I dnes se konají jubilejní roky, civilizovaně a do velké míry usebraně, ale stále chybí to, o čem mluví kniha Levitikus a Ježíš: zřeknutí se církevního majetku a rozdělení chudým, vrácení neprávem nebo nezodpovědně získaného církevního majetku potomkům jejich vlastníků. Stále chybí odvaha a svatost jednoho Františka z Assisi, Brigity Švédské, Maxmiliána Kolbeho, Matky Terezy. To platí pro všechny křesťanské denominace. Možná je lpění na materiálních statcích příčinou toho, že počet věřících stagnuje nebo klesá, že duchovní povolání drasticky mizí, že se několik farností spojuje v jednu, že se kostely desakralizují, prodávají, bourají? Papež Benedikt XVI. ve své knize uvádí, že židovští kněží krátce předtím, než Římané začali ničit Jeruzalém, pocítili v noci v Chrámu nějaký pohyb a hluk, a pak slyšeli vícekrát (Boží) volání: „Pojďme odtud pryč!“ Zažívá-li někdo něco podobného, řekněme ve Vatikánu, v konstantinopolském patriarchátu, v Hannoveru, v Canterbury nebo v jakémkoli jiném náboženském centru na světě?

## Ale vysvobod' nás od Zlého ... (Mt 6,13)

Zlo, neboli Zlý, má mnoho jmen a titulů: satan, ďábel, padlý anděl, nečistý duch, starý had, pokušitel, Azazel, Belzebub, zlý duch, kníže světa atd. Je nepopíratelné, že jsou to duchovní bytosti různého postavení a moci, které mají jedno společné: škodit lidem, svádět je k hříchu a následně je obviňovat u nebeského soudu; nazývejme je souhrnným pojmenováním „ďáblové“.

Bible uvádí mnoho příkladů ďábelských činů a jejich následků. Podívejme se nejprve, jak Ježíš charakterizoval ďábla: *Váš otec je ďábel a vy chcete dělat, co on žádá. On byl vrah od počátku a nestál v pravdě, poněvadž v něm pravda není. Když mluví, nemůže jinak než lhát, protože je lhář a otec lži.* (J 8,44) Ježíš nás tím přivádí zpět k událostem popsáným na prvních stránkách Bible: *Nejzchytralejší ze vši polní zvěře, kterou Hospodin Bůh učinil, byl had. Řekl ženě: „Jakže, Bůh vám zakázal jíst ze všech stromů v zahradě?“ Žena hadovi odvětila: „Plody ze stromů v zahradě jíst smíme. Jen o plodech ze stromu, který je uprostřed zahrady, Bůh řekl: „Nejezte z něho, ani se ho nedotkněte, abyste nezemřeli.““ Had ženu ujišťoval: „Nikoli, nepropadnete smrti. Bůh však ví, že v den, kdy z něho pojíte, otevrou se vám oči a budete jako Bůh znát dobré i zlé.“ Žena viděla, že je to strom s plody dobrými k jídlu, lákavý pro oči, strom slibující vševědoucnost. Vzala tedy z jeho plodů a jedla, dala také svému muži, který byl s ní, a on též jedl. Oběma se otevřely oči: poznali, že jsou nazi. Spletli tedy fíkové listy a přepásali se jimi.* (Gn 3,1-7) Zamysleme se hlouběji nad tímto textem, protože v něm je klíč ke všem tragédiím lidstva, ke všem utrpením, nemocem, všem pádům i k umírání. A přesto: povrchně má had pravdu. Adam a Eva nezemřeli a jejich oči se otevřely. Na první pohled je vše v pořádku a bez problémů! Ale podívejme se do hloubky. To, co říká had a co vidí Eva, si zjevně neodporuje. Had chválí strom a plody, Evin pohled vidí totéž. A

neexistuje jediný argument, který by byl proti konzumaci těchto plodů. Kromě Božího zákazu. Ale i ten stojí za to přestoupit a být jako Bůh. Takové bylo pravděpodobně myšlení Evy pod vlivem hada. Jak hluboce je zakořeněna v nás všech touha po moudrosti, po osvícení, po velikosti. Být jako Bůh! Stejně jako Eva i my všichni tak často propadáme d'ábovým radám. Všechno, co d'ábel říká Evě, není nic jiného než reklama na dobrý strom.

Bůh jako prvního trestá hada, který se předal d'áblu jako nástroj ke svádění. Poté Evě zvětšuje bolesti při porodu, chtíč a podřízení se svému manželovi. To, co před chvílí svítilo jako zlato, je nyní rozeznáno jako tvrdý kámen: místo zdraví (dobré k jídlu) porodní bolesti, místo lákavosti pro oči závislost na chtíči, místo zbožštění podřízení se muži. Zatímco Bůh Evu trestá, aby ji nemusel usmrtit jako trest za její provinění, d'ábel jí nabízí zbraně k boji proti trestu, který jí měl být lékem: potrat proti porodní bolesti, homosexualitu proti touze po muži, destrukci manželství a rodiny proti nadvládě manžela a otce rodiny. Adam také dostává svůj trest: dřinu a pot, trní a plevel, a nakonec - smrt. Nyní snad lépe pochopíme, proč Ježíš nazývá d'ábla od počátku vrahem, lhářem a otcem lži, zvláště když se nejen Adam a Eva stali jeho obětmi, ale svým hříchem mu otevřeli dveře ke všem lidem a lidským srdcím.

Pojďme nyní trochu prozkoumat d'ábovy činy na základě Bible. V knize Job najdeme tento tajuplný příběh: *Nastal pak den, kdy přišli synové Boží, aby předstoupili před Hospodina; přišel mezi ně i satan. Hospodin se satana zeptal: „Odkud přicházíš?“* (Jb 1,6-7a) Není úplně jasné, zda je zde uveden satan jako jeden z Božích synů, nebo jako někdo, kdo se mezi ně přimíchal, ale je zajímavé, jak se k němu Bůh chová. Nic mu nevytýká, nepodezřívá, jen se ho ptá, téměř jako rovnocenného partnera. Musíme si opravdu položit otázku, zda-li my lidé propůjčujeme svými hříchy tak velkou autoritu d'áblu před Bohem? Ještě záhadnější je vize Zachariáše, jednoho z posledních proroků Starého zákona: *Potom mi ukázal velekněze Jóšuu, jak stojí před*

*Hospodinovým poslem, a po pravici mu stál satan, aby proti němu vynesl žalobu. Hospodin však satanovi řekl: „Hospodin ti dává důtku, satane, důtku ti dává Hospodin, který si vyvolil Jeruzalém. Což to není oharek vyrvaný z ohně?“ (Za 3,1-2) I zde se můžeme jen divit, proč je pro satana tak důležité zničit autoritu velekněze, Jeruzaléma, a tím i židovství. Je to pro něj tak důležité, že se mu ani sám anděl neodvážil odporovat, ale modlí se k Bohu, aby potlačil d'ábla a jeho plány. Další příklad toho, jak chtěl d'ábel zničit Izrael, najdeme v Letopisech: *Proti Izraeli povstal satan a podnítl Davida, aby sečetl Izraele.* (1Pa 21,1) Ať to byl Žid jednotlivce jako Jób, nebo velekněz jako Jósua, město Jeruzalém, nebo král David a s ním celé království – jejich hlavním protivníkem a ničitelem je do dnešního dne satan a jeho pozemští pomocníci.*

Proč tomu tak je, nám odhaluje Ježíšův pobyt na poušti a jedna část jeho dialogu s d'áblem: *Plný Ducha svatého vrátil se Ježíš od Jordánu; Duch ho vodil po poušti čtyřicet dní a d'ábel ho pokoušel. V těch dnech nic nejedl, a když se skončily, vyhladověl. D'ábel mu řekl: „Jsi-li Syn Boží, řekni tomuto kamení, ať je z něho chléb.“ Ježíš mu odpověděl: „Je psáno: Člověk nebude živ jenom chlebem.“ Pak ho d'ábel vyvedl vzhůru, v jediném okamžiku mu ukázal všechna království země a řekl: „Tobě dám všechnu moc i slávu těch království, poněvadž mně je dána, a komu chci, tomu ji dám: Budeš-li se mi klanět, bude to všechno tvé.“ Ježíš mu odpověděl: „Je psáno: Budeš se klanět Hospodinu, Bohu svému, a jeho jediného uctívat.“ (L 4,1-8) Pozastavme se nyní nad tím druhým d'ábelským pokusem ublížit Ježíši a svést ho z cesty. Ježíš mu odpovídá citáty z knihy Deuteronomium. Mojžíš v kapitolách 4, 5, 6 a 7 této knihy rekapituluje celou cestu Izraelitů s Bohem a kromě Desatera zapisuje mnoho dalších Božích zákonů, zákazů a směrnic. Bůh formuje svůj lid, svou komunitu, její strukturu, jedním slovem Bůh si volí Izrael za své království na zemi – proti královstvím Girgašejců, Emorejců, Chetejců, Kananejců,*

Chivejců, Perizejců a Jebúsejců, kteří se od Něj odvrátili a Bůh je ponechává ke zničení.

I v době Ježíšově byly všechny říše a království odpadlé od Boha, proto si ďábel nárokuje všechna práva na jejich moc a slávu. Ale přesto - je připraven všechno to obětovat a dát Ježíšovi výměnou za jediný dar. Co by se stalo, kdyby se Ježíš poklonil ďáblu? Pro něj nic, protože je Syn Boží a ďábel ho nemůže zničit. Ale jeho poslání, jeho úkol, pro který se vtělil, by selhal, jak anděl oznámil Marii: *Ten bude veliký a bude nazván synem Nejvyššího a Pán Bůh mu dá trůn jeho otce Davida. Na věky bude kralovat nad rodem Jákobovým a jeho království nebude konce.*“ (L 1,32-33) A v tom tkví jádro věci: ďábel je připraven dát Ježíšovi všechna království světa výměnou za království Izraele. Ví, že by tím nejvíce urazil Boha, nejvíce by zarmoutil Jeho srdce. Chtěl se stát vůdcem a pastýřem lidu, který Bůh v průběhu staletí formoval s takovou láskou a péčí.

Je zřejmé, že v té době Izrael neměl své království, ale žil pod římskou okupací, ale ďábel je vnímavý a hned vidí, co se Ježíš později snaží vysvětlit Pilátovi, totiž že jeho *království není z tohoto světa*. (J 18,36) Izrael má tedy krále Ježíše, jehož království není z tohoto světa. Ježíš je král, který přichází svědčit o Pravdě. Boží pravdou je, že Izrael je skutečně jeho lid a že Ježíš je jejich králem. Právě tato definitivní Pravda přivádí ďábla do zmatku, protože je lhář a otec lži. Je připraven obětovat všechny krále, císaře, prezidenty, premiéry, kancléře a parlamenty tohoto světa, jen aby se zmocnil Izraele. Ale prohrává tuto hru, kterou začal, protože Bůh nedává svůj lid ani výměnou za celý svět. To je největší porážka ďábla a od té doby ještě více *obchází jako ,lev řvoucí‘ a hledá, koho by pohltit*. (1Pt 5,8) Je jasné, že po těchto popisech a upřesněních vyvstávají nespočetné otázky: proč, jak, nemohlo to být jinak... Ale naše myšlenky nejsou Božími myšlenkami, Boží cesty nejsou našimi cestami. Proto místo marných otázek a neplodných úvah přijmeme s pokorou fakt, že všechno je takto, protože to tak Bůh chce.

A nyní věnujme pozornost síle satana, jeho posedlosti jednotlivců a způsobům obrany proti jeho útokům. Jan ve své první epištole poznamenává, že celý svět je pod vládou Zlého, Ježíš nazývá ještě před svými mukami d'ábla „vládcem tohoto světa“ (srv. J 12,31), v epištole apoštola Judy se píše: *A přece sám archanděl Michael, když se přel s d'áblem o Mojžíšovo tělo, neosmělil se vynést nad ním zatracující soud, ale řekl: Potrestej tě Hospodin.* (Jd 1,9) To vše nám říká, že satan je velmi silný, ale také že Hospodin mu může zabránit něco učinit. Ježíš to ví a proto nám dal tuto modlitbu: „Otče náš ... neuved' nás do pokušení, ale zbav nás od zlého. Amen.“

Ježíš sám zabraňuje satanovi něco dělat, to znamená, že vyhání d'ábly z mnoha nemocných a posedlých lidí. Tuto autoritu a moc dává svým apoštolům, ale ne ve všech případech se jim podaří vyhánět zlé duchy. Ježíš jim jednou říká, že je to kvůli jejich nedostatku víry, jednou, že je to možné pouze skrze modlitbu, jindy že jsou nutné modlitba a půst. Jednoznačně nejjednodušší, nejrychlejší a nejbezbolestnější způsob, jak se zbavit vlivu d'ábla, je, když ho někdo z člověka vyžene. Proto apoštolové a jejich učedníci často používali exorcismus. Ale že to není vždy neškodné, ukazuje příklad ze Skutků apoštolských: *Také někteří židovští zařikávači, kteří cestovali od města k městu, pokusili se užívat ke svému zaklínání jména Pána Ježíše. Nad těmi, kteří byli posedlí zlými duchy, říkali: „Zaklínáme vás Ježíšem, kterého káže Pavel.“ Tak to dělalo sedm synů Skévy, prý židovského velekněze. Ale zlý duch jim řekl: „Ježíše znám a o Pavlovi vím. Ale kdo jste vy?“ Tu člověk, v kterém byl ten zlý duch, se na ně vrhl, všechny je přemohl a tak je zřídil, že z toho domu utekli nazí a plní ran.* (Sk 19,13-16)

Jaká je dnes situace v křesťanských církvích s vymítáním zlých duchů? Někteří z nich toto Ježíšovo přikázání nepraktikují vůbec, někteří tajně a někteří jen ve vzácných případech s vysoce vzdělanými lidmi. Na druhou stranu mnozí, říkejme jim „synové Skévy“, se denně bez znalostí, pravomoci a plnomoci snaží

vyhánět zlé duchy, jako by šlo o nějakou cirkusovou atrakci. A situace je taková: ti, kteří to dostali jako příkaz a pravomoc od Ježíše, to nedělají, a ti, kteří toto nedostali si z naivity nebo nevědomosti zahrávají s ohněm a vystavují sebe i posedlé nebezpečí.

Nyní se zaměříme na otázku, jak se může jedinec vyhnout pokušení, posedlosti a hříchu. Že je to možné, nám potvrzuje Bůh, když promlouvá ke Kainovi: *I řekl Hospodin Kainovi: „Proč jsi tak vzplanul? A proč máš tak sinalou tvář? Což nepřijmu i tebe, budeš-li konat dobro? Nebudeš-li konat dobro, hřích se uvelebí ve dveřích a bude po tobě dychtit; ty však máš nad ním vládnout.“* (Gn 4,6-7) Kain bohužel i přes varování nevzdoroval, a tak kvůli závisti padla z rukou člověka první lidská oběť.

Ježíš nám dává mnoho příležitostí, jak vzdorovat zlu. Jeho blahoslavenství pronesená na hoře (srv. Mt 5,3-11) obsahují úplný a spolehlivý program, jak vzdorovat d'áblu a hříchu. Zmiňme se jen na chvíli o těch, kdo jsou podle Ježíšových slov požehnaní: chudí v duchu, zarmoucení, tiší, hladovějící a žíznící po spravedlnosti, milosrdní, čistého srdce, mírotvůrci, pronásledovaní pro spravedlnost, tupení a pronásledování pro Ježíše. Jak to všechno vidíme v kontrastu s tím, co je dnes považováno za dobrý život, silný stát, silnou církev. Tento Ježíšův program není nebe, ale je to nejjistější cesta do nebe. Těm, kterým je příliš těžké toho dosáhnout, nabízí Ježíš jinou bezpečnou cestu: *„Neboť jsem hladověl, a dali jste mi jíst, žíznil jsem, a dali jste mi pít, byl jsem na cestách, a ujali jste se mne, byl jsem nahý, a oblékli jste mě, byl jsem nemocen, a navštívili jste mě, byl jsem ve vězení, a přišli jste za mnou.“* (Mt 25,35-36) A další, ještě lehčí Ježíšova nabídka: *„Kdo přijímá vás, přijímá mne; a kdo přijímá mne, přijímá toho, který mne poslal. Kdo přijme proroka, protože je to prorok, obdrží odměnu proroka; kdo přijme spravedlivého, protože je to spravedlivý, obdrží odměnu spravedlivého. A kdo by napojil třebas jen číší studené vody jednoho z těchto nepatrných, protože*

*je to učedník, amen, pravím vám, nepřijde o svou odměnu.*“ (Mt 10,40-42) To jsou jen některé z biblických tipů, jak vzdorovat Zlému a hříchu.

Ale co když selžeme, když podlehneme, když padneme? Po zabití Ábela si Kain stěžuje Bohu, že ho příliš přísně trestá, protože se bojí, že bude sám zabit. A Bůh se nad ním smiluje a ochrání ho znamením před případnou vraždou. David po každém svém pádu (počítání Izraelitů, cizoložství s Batšebou a vraždu jejího manžela) hořce lituje, vyznává se a prosí o odpuštění, o nový začátek, jak je psáno ve známém žalmu 51: *Stvoř mi, Bože, čisté srdce, obnov v mém nitru pevného ducha.* David nachází odpuštění a milosrdenství v Bohu. Petr truchlí nad svým zapřením Ježíše hořkými slzami. Ježíš mu odpouští a svěruje mu službu pastýře nad svým stádem. Jidáš Iškariotský také lituje a truchlí nad svou zradou. Jeho rozhořčení nad vlastním hříchem je zřejmě tak velké, že na odpuštění a Boží milosrdenství ani nepomyslí, ale naopak se potrestá smrtí. Samaritánce, která již měla pět manželů a žila se šestým, nabízí sám Ježíš: *„Kdybys znala, co dává Bůh, a věděla, kdo ti říká, abys mu dala napít, požádala bys ty jeho, a on by ti dal vodu živou.“* (J 4,10) A cizoložnici, která měla být podle biblického zákona ukamenována, Ježíš říká: *„Ženo, kde jsou ti, kdo na tebe žalovali? Nikdo tě neodsoudil?“* Ona řekla: *„Nikdo, Pane.“* Ježíš řekl: *„Ani já tě neodsuzuji. Jdi a už nehřeš!“* (J 8,10-11) Ježíš odpouští, Bůh odpouští a našťestí někdy odpouštějí i lidé. Odpuštění je největší tajemství, největší moc v boji proti Zlému. Odpuštění je znamením velikosti, znamením síly, ten, kdo odpouští, je větší než ten, komu se odpouští. Odpuštění je klíčem v Božích rukou, klíčem, který On dal lidem, aby bojovali proti d'áblu. Kde je odpuštění, tam je smíření, kde je smíření, tam je pokoj, pravý pokoj, Boží pokoj; ne světový mír, který nepřichází skrze odpuštění, ale skrze nátlak, válku, vítězství, rozdělení.

A na závěr shrnutí celé Bible, která kromě poznávání Boha obsahuje důležité pokyny pro lidi, jak nepadnout do osidel Zlého

nebo jak se po pádu zvednout a začít znovu: modlitba, půst, odpuštění, smíření.

## Proměnění

Tři evangelia nám referují o Ježíšově proměnění na hoře. Po jeho křtu to byla pro apoštoly jedna z nejdůležitějších událostí, protože z oblaku uslyšeli hlas: „*Toto jest můj vyvolený Syn, toho poslouchajte.*“ (L 9,35)

Je zajímavé, že evangelista Lukáš uvádí, že Jakub, Jan a Petr spali. Tím jim může být neoprávněně přičítána určitá životní ospalost, protože spali jak při Ježíšově modlitbě v Getsemanech, tak i ono ráno, když jim ženy přinesly zprávu o Ježíšově vzkříšení. Tentokrát tomu však bylo rozhodně jinak. Tato událost se mohla konat pouze během svátku Stánků (Sukot). O těchto svátcích jsou Židé povinni jíst a spát – pokud neprší – v provizorním přístřešku se střechou z větví, aby si připomněli chatrče, v kterých žili jejich předci v době exodu z Egypta. Ježíš s nimi tedy jde do toho přírodního přístřešku: do lesa na hoře. Tím, že tam přespali, splnili jedno z přikázání souvisejících s oním svátkem.

Můžeme také usuzovat, že tam jedli a pili na základě zvyků souvisejících se svátkem Stánků. Podle staré tradice očekávají v těchto dnech Židé u svého stolu nebeské hosty - „ušpizin“, každý den někoho jiného, dle tohoto pořadí: Abrahama, Izáka, Jáкова, Josefa, Mojžíše, Árona a Davida. Za tímto účelem se u stolu nechává prázdné místo, na stůl se položí sklenice atd. Zároveň každý den svátku Židé očekávají také návrat proroka Eliáše, který má zvěstovat Mesiáše. Proto jsou během Sukotu každý den vyhrazena dvě místa u stolu pro nebeské hosty. Z toho je jasné, proč ospalí, zmatení a vystrašení učedníci věděli, že to byli zrovna Mojžíš a Eliáš, kdo mluvili s Ježíšem, neboť v té době neexistovaly žádné fotografie, film či ilustrované Bible. I přesto však jednoznačně identifikovali dva Ježíšovy spolusedící. Petr reagoval, tak jako už v mnoha jiných případech, jako první:

„Mistře, je dobré, že jsme zde; udělejme tři stany, jeden tobě, jeden Mojžíšovi a jeden Eliášovi.“ (Lk 9,33b) Petr prostě věděl, kteří hosté se očekávají v ten sváteční den ve všech izraelských rodinách a komunitách, a rychle si spočítal kolik je jedna plus jedna. A protože si myslel, že Eliáš a Mojžíš by v jejich společnosti zůstali déle, kdyby každý měl svůj stánek, nabídl jim, že je postaví. A tady Lukáš dále poznamenává: *Nevěděl, co mluví.* Petr si možná myslel, že se nebeští hosté zhmotní a zůstanou s nimi jako znamení, na důkaz toho, že došlo ke zjevení. Opravdu, pokud si to myslel, pak nevěděl, o čem mluví.

Ale možná myslel něco úplně jiného, a moc dobře věděl, co říká. Několik dní před touto událostí totiž všechna tři evangelia citují Ježíšova slova, která říká svým učedníkům: *Říkám vám po pravdě: Někteří z těch, kteří tu stojí, neokusí smrti, dokud nespatří království Boží.*“ (L 9,27) Je tedy možné, že si Petr bleskurychle uvědomil, že se právě stali svědky spojení nebe a země, setkání Proroků, pisatelů Písma a Mesiáše, tedy Božího království. Možná si myslel, že začala mesiánská doba, a nechápal, že to prožili jen jako vyvolení svědci, vizionáři, kteří o tom budou smět mluvit až po Ježíšově smrti a zmrtvýchvstání.

A na tomto proměnění je ještě něco zajímavého: Matouš a Marek píší, že tři apoštolové vystoupili s Ježíšem na horu šest dní poté, co Ježíš řekl, že někteří z přítomných nezemřou, dokud neuvidí Boží království, zatímco Lukáš píše: *za týden po této rozmluvě.* To je další důkaz toho, že Ježíšovi učedníci používali dva různé židovské kalendáře, které v té době existovaly, jak je popsáno v kapitole Poslední večeře.

Jan ve svém evangeliu nepopisuje proměnění, ale zmiňuje svátek Stánků v souvislosti s jednou událostí, která ukazuje, jak blízko je Ježíš Židům, jak je zakořeněný v jejich zvycích a očekáváních a jak moc se jím snaží objasnit, že On je tím, kdo tato očekávání naplní. Je pravda, že to činí úplně jiným způsobem, než lidé očekávají, ale tak je tomu vždy, když se lidé snaží proniknout do nebeských tajemství. O jakou událost se tedy jedná? Po celý rok

se v jeruzalémském Chrámu přinášela s obětmi i úlitva vína, jen o svátku Stánků se tak nedělo; v těchto dnech se s chrámovými obětmi prolévala voda. Židé jako komunita se totiž v tyto dny začínají modlit za vodu, za déšť, protože podle jejich víry Bůh „posuzuje“ množství a dobu deště v těchto dnech. Voda byla pro Izrael vždy problémem a často chyběla jak pramenitá voda, tak déšť k zalévání a plodnost polí. Při završení těchto modliteb a slavností, v poslední den Stánků, se Ježíš nabízí jako zdroj vody: *V poslední, velký den svátků Ježíš vystoupil a zvolal: „Jestliže kdo žízní, ať přijde ke mně a pije! Kdo věří ve mne, proudy živé vody poplynou z jeho nitra,‘ jak praví Písmo.“* (J 7,37-38) Tím jim sděluje, že Bůh jim právě Jeho „přidělil“ jako zdroj živé vody. Někteří z těch, kteří to slyšeli, v něj uvěřili, ale skeptici – kteří se jako vždy najdou - o něm cynicky mluvili jako o Galilejci. V té době byla Galilea pro Židy z Judeje takovým zapadákovem, a Galilejci byli známí jako bezohlední a tvrdohlaví. Tak byla kvůli teologickým debatám opět, jako už mnohokrát v historii, promarněna příležitost k hlubšímu pochopení Ježíšova poslání.

## Poslední večeře

Při srovnání zpráv čtyř evangelistů o Ježíšově poslední večeři, utrpení a smrti na kříži může být někdo zaskočen, protože jejich popisy spolu úplně nesouhlasí. Na jedné straně Matouš, Marek a Lukáš píší, že Ježíš slavil poslední večeři s apoštoly před svátkem Pesach a že zemřel na první den Pesachu odpoledne. Jan však píše, že Ježíš zemřel na kříži v předvečer Velikonoc, v době, kdy se v Izraeli zabíjeli beránci pro velikonoční večeři. Podle Jana by to znamenalo, že Ježíšova poslední večeře nebyla velikonoční večeří, což je v rozporu s ostatními třemi evangelií.

Sám Joseph Ratzinger – papež Benedikt XVI. – ve své knize *Ježíš Nazaretský - 2. díl. Od vjezdu do Jeruzaléma do zmrtvýchvstání* se obšírně zabývá tímto rozporem a do jisté míry se drží Janova popisu. Jde o pokus uvést všechny čtyři popisy do skutečné harmonie a odstranit tak od evangelistů pochybnost, že zapomněli nebo nesprávně datovali nejdůležitější události Ježíšova života. Velikonoční večeře se slaví podle biblického přikázání vždy v noci před prvním dnem Pesachu: *Budete mít beránka bez vady, ročního samce. Vezmete jej z ovcí nebo z koz. Budete jej opatrovat až do čtrnáctého dne tohoto měsíce. Navečer bude celé shromáždění izraelské pospolitosti beránky zabíjet. (Ex 12,5-6) Ten den vám bude dnem pamětním, budete jej slavit jako slavnost Hospodinovu. Budete jej slavit po všechna svá pokolení. To je provždy platné nařízení. (Ex 12,14)* Té noci se slavil Pesach a jedl se velikonoční beránek (nebo kozel), pokud existoval jeruzalémský Chrám. I po zničení Chrámu Izraelité slaví Pesach, avšak s upraveným rituálem velikonoční noci.

Za Ježíšových časů ještě stával Chrám a v Markově evangeliu najdeme tento popis: *Prvního dne nekvašených chlebů, když se zabíjel velikonoční beránek, řekli Ježíšovi jeho učedníci: "Kde chceš, abychom ti připravili velikonoční večeři?" Poslal dva ze svých učedníků a řekl jim: "Jděte do města a potká vás člověk, který nese džbán vody. Jděte za ním, a kam vejde, řekněte hospodáři: 'Mistr vzkazuje: Kde je pro mne světnice, v níž bych jedl se svými učedníky velikonočního beránka?' A on vám ukáže velkou horní místnost, zařízenou a připravenou; tam pro nás připravte večeři!"* (Mk 14,12-15). *Když zazpívali chvalozpěv, šli na Olivovou horu.* (Mk 14,26)

Tady začínají dilemata. Jestliže Ježíš slavil Pesach, stejně jako oficiální Jeruzalém i většina Izraelců, pak jsou další popisy událostí nedůvěryhodné. Jak mohl být zatčen a vyslýchán o svaté velikonoční noci, když nikdo neúřadoval: ani velekněz, ani velerada, ani Herodes, ani Pilát; kdy mají Izraelci zakázáno vést jakékoli soudní řízení? To je teoreticky i prakticky nemožné! Spletli se evangelisté? Nebo záměrně přesunuli ukřižování Ježíše na samotný svátek Pesach? Nebo se v tom vězí něco jiného? Ano, je v tom něco jiného, něco, co uvádí do souladu všechny tyto zdánlivé rozpory v evangeliích. V roce 1953 publikovala vědkyně Annie Jaubertová tvrzení, že v Ježíšově době existovaly dva židovské kalendáře, což v roce 2011 potvrdil badatel Colin Humphreys. Zde se budeme zabývat novějším prohlášením Humphreyse. Odhaluje, že pro slavení Pesachu existovala dvě data. Domorodí Židé (značná menšina), potomci Židů, kteří nebyli vzati do babylonského zajetí, slavili Pesach podle kalendáře, který dopředu vypočítává novoluní, a tedy stanovuje začátek každého nového kalendářního měsíce. Jedná se o takzvaný židovsko-egyptský kalendář. V Ježíšově době ho používaly některé menší skupiny prostých Židů, stejně jako Samaritáni, Esejci a Zélóti (horlivci), k nimž zřejmě patřil i apoštol Šimon, zvaný Zélót (srv. Lk 6,15c).

Potomci navrátilců z babylonského zajetí (naprostá většina) měli kalendář, ve kterém je začátek každého nového kalendářního měsíce určen, až když se novoluní stane viditelným a potvrdí to svědci. Jedná se o tzv. Židovsko-babylonský kalendář, který byl v té době oficiálním kalendářem a řídili se jím kněží, levité a většina Židů. Dle tohoto kalendáře připadá svátek Pesach na jeden den později než podle kalendáře, podle kterého slavili velikonoční večeri Ježíš a apoštolové. Proto tedy Ježíš a apoštolové slavili Pesach ve čtvrtek, zatímco oficiální Jeruzalém slavil až v pátek večer. Vezmeme-li toto v úvahu, pak vše zapadá do evangelií: Ježíš je zatčen ve čtvrtek pozdě večer, pak vyslýchán a poslán s nelibostí k různým představitelům, až ho nakonec v pátek ráno Pilát odsoudí k smrti; Ježíš umírá na kříži v pátek odpoledne, je probodnut, sejmут z kříže a položen do hrobu právě v době, kdy Židé podle oficiálního kalendáře porážejí své velikonoční beránky.

Předpoklad, že existovaly dva kalendáře, řeší i dilema, zda Ježíšova poslední večere byla oslavou Pesachu či nikoli. Ostatně, evangelisté nikde neuvádějí, který den v týdnu Ježíš s apoštoly slavil Pesach; jediné, co uvádějí, je, že zemřel v pátek odpoledne a že kvůli nadcházející sobotě byl okamžitě uložen do hrobu. Abychom pochopili Ježíše a Evangelium, je nutné se hluboce ponořit do judaismu, do náboženství, zvyků, tradic a historických okolností. Bez toho zůstává křesťanství neúplné a křesťané se nacházejí v nebezpečí, že je každý samozvaný znalec věci může znejistit, odradit a dokonce přesvědčit, že evangelia jsou nevěrohodná.

Když už jsme mluvili o dvou různých židovských kalendářích, poznamenejme, že i dnes křesťané používají dva různé kalendáře: pravoslavní používají juliánský kalendář a zbytek křesťanů gregoriánský. Přitom některé pravoslavné církve používají i gregoriánský kalendář, takže by mohl například pravoslavný křesťan, který slavil Vánoce podle gregoriánského kalendáře, o

pár dní později napsat, že se blíží pravoslavné Vánoce, jako by sám snad nebyl pravoslavný. A přitom se jedná jen o jiné datum. Nyní snadněji pochopíme, proč evangelista píše: *byly blízko židovské svátky stánků* (J 7,2), jako by sám snad nebyl Žid, nebo jako by svátek Stánků slavily i některé jiné národy. I tady se jedná jen o jiný kalendář, o různá data a o nic jiného. Když se tedy evangelista zmiňuje o Židech trochu nezvyklým způsobem, myslím tím část svých krajanů, kteří se řídí většinovým židovským kalendářem.

## Proces a odsouzení

V kapitolách Vánoce a Narození (Páně) jsme se zamýšleli nad velkolepou režií Nejvyššího v těchto historických událostech. Nyní se budeme věnovat dramatickým okamžikům Ježíšova vydání, soudu, utrpení a smrti. Zamyslíme se nad okolnostmi, událostmi a jednotlivými účastníky a pokusíme se najít odpověď na dvě klíčové otázky: 1. JAK se to mohlo stát? a 2. MUSELO to tak být? Pokusme se nejprve zabývat otázkou, zda se vše událo podle lidského nebo Božího plánu a zda k těm událostem existovala jiná alternativa?

Už když Ježíš chodil se svými učedníky oblastí Cesareje Filipovy, naznačoval jim své utrpení a smrt. Matouš to popisuje takto: *Od té doby začal Ježíš ukazovat svým učedníkům, že musí jít do Jeruzaléma a mnoho trpět od starších, velekněží a zákoníků, být zabit a třetího dne vzkříšen. Petr si ho vzal stranou a začal ho kárat: „Bud' toho uchráněn, Pane, to se ti nemůže stát!“ Ale on se obrátil a řekl Petrovi: „Jdi mi z cesty, satane! Jsi mi kamenem úrazu, protože tvé smýšlení není z Boha, ale z člověka!“* (Mt 16,21-23)

Poté to opakuje v Galilei, jak čteme u Marka: ... *neboť učil své učedníky a říkal jim: „Syn člověka je vydáván do rukou lidí a zabijí ho; a až bude zabit, po třech dnech vstane.“ Oni však tomu slovu nerozuměli a báli se ho zeptat.* (Mk 9,31–33)

Lukáš nám vypráví o třetím zvěstování umučení a zmrtvýchvstání: *Vzal k sobě svých Dvanáct a řekl jim: „Hle, jdeme do Jeruzaléma a na Synu člověka se naplní všechno, co je psáno u proroků. Neboť bude vydán pohanům a budou se mu posmívat a tupit ho a plivat na něj, zbičují ho a zabijí; a třetího dne vstane.“* (L 18,31–33)

Jan nám přináší Ježíšova slova, která pronesl jen pár dní před soudem a mukou: *„Nyní je má duše sevřena úzkostí. Mám snad říci: Otče, zachraň mě od této hodiny? Vždyť pro tuto hodinu jsem přišel. Otče, oslav své jméno!“ Z nebe zazněl hlas: „Oslavil jsem a ještě oslavím.“* (J 12,27–28)

Sledujeme-li tyto texty ze současné perspektivy a známe-li výsledek celého dění, můžeme dojít k závěru, že to tak MUSELO být. To vše se muselo stát takto, aby se naplnila Boží vůle, oslavilo Boží jméno a naplnilo se Písmo a Proroci. Ježíš vůbec v žádném okamžiku své činnosti a učení, od křtu v Jordánu až po ustanovení eucharistie, nepřipouští odchylku od tohoto scénáře, jinou alternativu nebo polovičaté řešení. Jan popisuje část onoho posledního večera takto: *Ježíš odpověděl: „Je to ten, pro koho omočím tuto skývu chleba a podám mu ji.“ Omočil tedy skývu, vzal ji a dal Jidášovi Iškariotskému, synu Šimonovu. Tehdy, po té skývě, vstoupil do něho satan. Ježíš mu řekl: „Co chceš učinit, učíš hned!“* (J 13,26-27) Co si o tom myslet? Bylo to nařízení? Byl to příkaz adresovaný Jidášovi nebo přímo Satanovi v něm? Jak to, že Satan může vstoupit do člověka v přítomnosti Ježíše, když přece vždy vycházel v přítomnosti Ježíše z lidí? Jak to, že Ježíš, který lámal chléb a rozdával ho jako eucharistii, poté znovu bere kousek chleba a dává ho Jidášovi? První kousek pro spásu, a ten následující kvůli příchodu Satana a zkáze. Můžeme z toho

vyvodit pouze jednu věc: Ježíš udělal vše, aby se stalo všechno to, co pak následovalo.

Dle Janova evangelia byl do Božího plánu vtažen i velekněz Kaifáš: *Jeden z nich, Kaifáš, velekněz toho roku, jim řekl: „Vy ničemu nerozumíte; nechápete, že je pro vás lépe, aby jeden člověk zemřel za lid, než aby zahynul celý národ.“ To však neřekl sám ze sebe, ale jako velekněz toho roku vyřkl proroctví, že Ježíš má zemřít za národ, a nejenom za národ, ale také proto, aby rozptýlené děti Boží shromáždil vjedno. Od toho dne byli tedy smluveni, že ho zabijí.* (J 11,49-53) V průběhu výslechu před veleradou jim Ježíš vědomě dával takové odpovědi, kvůli kterým věděl, že ho za to odsoudí. Papež Benedikt XVI. to popisuje ve své knize *Ježíš Nazaretský – II. část* (str. 119-120) takto: Pro velekněze a shromážděné představovala Ježíšova odpověď skutek rouhání se proti Bohu a Kaifáš „roztrhl ... své roucho a řekl: Rouhal se!“ (Mt 26,65). „K tomu, že velekněz roztrhl roucho, tu nedošlo z rozrušení, ale proto, že úřadující soudce měl předepsáno tak učinit na znamení pohoršení a odporu, slyší-li rouhání (Gnilka, *Matoušovo evangelium - Matthäusevangelium* II, str. 429). Toto celé drama se tedy odehrálo na pozadí Boží vůle; všechno se muselo naplnit. Abychom pronikli hlouběji do tohoto tajemství, podívejme se blíže na některé účastníky tehdejších událostí.

## Jan, apoštol

V té době působilo v Izraeli několik rabínů, z nichž každý měl svůj okruh učedníků. Tato skutečnost je obsáhle popsána v Talmudu. Každý z nich měl mezi svými učedníky obyčejně jednoho „kterého miloval“. Obvykle to byl učedník, který nejenže znal nazpaměť pět knih Mojžíšových a kázání svého učitele - to znali víceméně všichni učedníci - ale který podle rabínova názoru nejlépe rozuměl svatým písmům a duchu rabínovy nauky.

V žádném případě se oblíbencem nemohl stát někdo kvůli svému mládí, zdrženlivosti nebo pověsti rodiny, ze které pocházel. Spatřujeme-li se apoštola Jana těmito očima, pak je nám jasné, že i po desetiletích si pamatoval Ježíšovy proslovy, modlitby, rozhovory a argumenty, z nichž ostatní evangelisté nepřinášejí ani čtvrtinu. On nejlépe Ježíšovi rozuměl, pochopil smysl jeho kázání a modliteb, a ani o půlstoletí později pro něj nebylo těžké toto vše převést do slov a zapsat jako pomoc Ježíšovým obcím, které se v Církvi postupně formovala. Tolik na vysvětlenou, proč byl Jan Ježíšovým „učedníkem, kterého miloval” (srv. J 19,26).

A nyní se podívejme na celé pozadí jeho života. Jan pochází z bohaté a určitě vážené rodiny Zebedeových. Někteří historici tvrdí, že jeho otec zásoboval velekněze a členy sanhedrinu rybami z Tiberiadského jezera. Tuto domněnku potvrzuje i najmutí si dalších pomocníků na práci, jak popisuje Marek ve svém evangeliu: *O něco dále uviděl Jakuba Zebedeova a jeho bratra Jana; ti byli na lodi a spravovali sítě. Hned je povolal. A zanechali na lodi svého otce Zebedea s pomocníky a šli za ním.* (Mk 1,19–20)

Zároveň by to i vysvětlovalo, proč Jan velekněze a jeho služebníky dobře znal, protože v nejdramatičtějších chvílích, kdy byl Ježíš zatknut, se suverénně pohyboval a dokonce zavedl Petra na veleknězův dvůr: *Za Ježíšem šel Šimon Petr a jiný učedník. Ten učedník byl znám veleknězi a vešel s Ježíšem do nádvoří veleknězova domu. Petr zůstal venku před vraty. Ten druhý učedník, který byl znám veleknězi, vyšel, promluvil s vrátnou a zavedl Petra dovnitř.* (J 18,15–16) Jan tedy mohl a musel vědět o všem, co Ježíše čekalo, a také jako jeho učedník si musel být vědom toho, že právě teď je v největším nebezpečí, že sám může být zatčen. Petr se před zatčením zachránil pouze tím, že třikrát zapřel, že je Ježíšovým učedníkem, zatímco Jan bezstarostně chodil po nádvoří a dával rozkazy vrátné. O co se tady vlastně jedná?

Vraťme se k prvotnímu tvrzení, že učedníci, kteří nejlépe chápali smysl učení a důvody jednání svých učitelů, byli oblíbenci tehdejších rabínů. Jan je určitě tím, kdo velmi dobře věděl, co a jak se stane, ale ani přes protekci nenabádal velekněze, aby Ježíšovi pomohl, ani bezprostředně předtím na Ježíše nenaléhal, aby se skryl a vyhnul se tomu procesu. To vše nevypovídá o tvrdosti Janova srdce, ale o hluboké úctě k Boží vůli a přesvědčení, že on, Jan, jí nesmí stát v cestě. Jan ani nikdy předtím, když Ježíš předpovídal svá muka, se ho nesnažil od toho odradit, tak jako to činil Petr. Naopak je hluboce přesvědčen, že to tak musí být, že jedině mučednickou smrtí může Ježíš dosáhnout vzkříšení a nastolení Božího království. Proto místo toho, aby ho odvracel od muk a smrti, hluboce přesvědčen o Ježíšově poslání, hledá spolu se svým bratrem Jakubem výsadní postavení v budoucím království: *Přistoupili k němu Jakub a Jan, synové Zebedeovi, a řekli mu: „Mistře, chtěli bychom, abys nám učinil, oč tě požádáme.“ Řekl jim: „Co chcete, abych vám učinil?“ Odpověděli mu: „Dej nám, abychom měli místo jeden po tvé pravici a druhý po levici v tvé slávě.“ Ale Ježíš jim řekl: „Nevíte, oč žádáte. Můžete pít kalich, který já piji, nebo být pokřtěni křtem, kterým já jsem křtěn?“ Odpověděli: „Můžeme.“ Ježíš jim řekl: „Kalich, který já piji, budete pít a křtem, kterým já jsem křtěn, budete pokřtěni. Ale udělovat místa po mé pravici či levici není má věc; ta místa patří těm, jimž jsou připravena.“ (Mk 10,35-40)*

Tento rozhovor naznačuje, že bratři Zebedeové již byli zvyklí na privilegované postavení v tomto životě, a proto hledají výsady i v budoucím životě. Ale mnohem důležitější než jejich prozíravost je jejich chápání utrpení a smrti. Vědí, že skrze utrpení a smrt přichází vzkříšení a sláva. Proto ani neutíkají, ani se neskrývají, ani si nestěžují, ale připraveni na všechno očekávají v poklidu rozvinutí se dramatu. V této souvislosti mají pojmy „kalich“ a „kříž“, o kterých Ježíš mluví, komplexnější a hlubší význam než dnešní chápání svatého přijímání a křtu.

Ale vraťme se k bratřím Zebedeům. Jakub skutečně umírá

mučednickou smrtí, jak mu Ježíš předpovídal. Jan je naopak ušetřen a obdařen dlouhým životem. O důvodech můžeme jen spekulovat. Možná je to kvůli výsadě starat se o Marii, Ježíšovu matku. A možná – a to je pravděpodobnější – aby jeho spisy byly v příštích letech kotvou pro nově vzniklá křesťanská společenství, která se potýkala s mnoha mylnými představami, argumenty a nesnášenlivostí. Janovo evangelium a jeho epístoly byly totiž napsány desítky let po Ježíšově vzkříšení a smrti většiny apoštolů, zřejmě z naléhavé potřeby zachovat v křesťanství podstatu Ježíšova poslání jako Mesiáše a Vykupitele.

## Šimon Petr, apoštol

Když říkáme, že Ježíš obzvláště miloval Jana, můžeme stejně tak říci, že Petr miloval Ježíše. Pravděpodobně více než všichni ostatní apoštolové a učedníci. Jeho láska, přátelství a věrnost se zrodily z úplně prostého, ale upřímného lidského srdce. Z lásky ho chtěl ušetřit naznačeného trápení, z lásky mu chtěl postavit stany na hoře, z lásky lhal, že Ježíš platí chrámovou daň, aby nenastaly komplikace; z lásky se vydává z lodi na vodní hladinu směrem k Ježíšovi, tasí meč, aby zachránil Ježíše před zatčením, skočí do vody, aby co nejdříve dorazil ke Zmrtvýchvstalemu, když mu Jan říká: „*To je Pán!*“ (J 21,7) Petr instinktivně ví, že Ježíš je veliký, zvláštní a svatý, od samého začátku jejich známosti, kdy byl ohromen úlovkem ryb a padl mu k nohám: *Když to Šimon Petr uviděl, padl Ježíšovi k nohám a řekl: „Odejdi ode mne, Pane, vždyť já jsem člověk hříšný.“* (L 5,8) Intuitivně poznává v Ježíši Mesiáše; a jakkoliv úžasné je jeho přiznání, že je hříšným člověkem, ještě úžasnější je jeho uznání lidské bezmocnosti: „*Pane, ke komu bychom šli? Ty máš slova věčného života.*“ (J 6,68)

Petr ví, že Ježíš je židovský Mesiáš. Ale stejně jako většina jeho současníků touží po vítězném Mesiáši, vysvoboditeli z římské

nadvlády, jedním slovem po „princi na bílém koni“. Jako většina Židů přehlíží ty části Písma, které říkají, že Mesiáš musí trpět a být zabit. Toto je pozadí jeho pokusu odvrácení Ježíše od muk a utrpení. A najednou se mu zdá, že nyní nadešla jeho hodina, že nastala chvíle boje a vítězství: *Řekl jim: „Nyní však, kdo má měšec, vezmi jej a stejně tak i mošnu; kdo nemá, prodej plášť a kup si meč. Pravím vám, že se na mně musí naplnit to, co je psáno: ‚Byl započten mezi zločince.‘ Neboť to, co se na mne vztahuje, dochází svého cíle.“ Oni řekli: „Pane, tu jsou dva meče.“ Na to jim řekl: „To stačí.“* (L 22,36-38) Petra nezajímají měšec ani mošna, ale meč! Toto slovo mu rozbuší srdce, je připravený bojovat. Stále nechápe. Ježíš nemluví o mečích kvůli boji, ale proto, aby je měl u sebe jako důvod k zatčení za ozbrojenou vzpouru, k výslechu a předání Římanům. Ježíš ví, že bez zbraní není rozsudek smrti ani kříž. Hledá proto meče, aby dokonale uskutečnil plán Nebeského otce a brilantně režíroval toto drama. Ale Petr, zbrklý a odvážný, vytasil meč: *Šimon Petr vytasil meč, který měl u sebe, zasáhl jednoho veleknězova sluhu a utál mu ucho. Ten sluha se jmenoval Malchos. Ježíš řekl Petrovi: „Schovej ten meč do pochvy! Což nemám pít kalich, který mi dal Otec?“* (J 18,10–11)

Touto Petrovou ranou se fakticky naplnila situace ozbrojené vzpoury, a Ježíšovým pokáráním Petr ztrácí odvahu, důvěru a už mu není jasné vůbec nic. Snad ze strachu později třikrát tvrdí, že Ježíše nezná; možná se bojí, aby mu nezpůsobil další potíže, a možná si opravdu myslí, že nezná muže, který nejprve žádá o zbraň a pak mu vyčítá, že je použil. A k tomu všemu se Petr setká s Ježíšovým pohledem: *Petr řekl: „Vůbec nevím, o čem mluvíš!“ A ihned, ještě než domluvil, zakokrhoval kohout. Tu se Pán obrátil a pohleděl na Petra; a Petr se rozpomenul na slovo, které mu Pán řekl: „Dřív než dnes kohout zakokrhá, zapřeš mne třikrát.“ Vyšel ven a hořce se rozplakal.* (L 22,60-62).

Jaká to škola pokory pro Petra: počínaje Ježíšovým výrokem *Jdi mi z cesty, satane!*, následně tonutí při chůzi po vodě k Ježíšovi,

přes *Schovej ten meč do pochvy!*, a pak onen Ježíšův pohled po Petrově selhání. Tím to ale nekončí. Ježíš poučuje Petra pokračuje i po vzkříšení: *Když pojedli, zeptal se Ježíš Šimona Petra: „Šimone, synu Janův, miluješ mne víc než ti zde?“ Odpověděl mu: „Ano, Pane, ty víš, že tě mám rád.“ Řekl mu: „Pas mé beránky!“ Zeptal se ho podruhé: Šimone, synu Janův, miluješ mne?“ Odpověděl: „Ano, Pane, ty víš, že tě mám rád.“ Řekl mu: „Bud’ pastýřem mých ovci!“ Zeptal se ho potřetí: „Šimone, synu Janův, máš mne rád?“ Petr se zarmoutil nad tím, že se ho potřetí zeptal, má-li ho rád. Odpověděl mu: „Pane, ty víš všechno, ty víš také, že tě mám rád.“ Ježíš mu řekl: „Pas mé ovce! (J 21,15-17)*

Jak se musel asi Petr cítit po Ježíšových opakovaných otázkách? Určitě poníženě, zdrceně a nejistě. A přesto právě tomuto a takovému Petrovi Ježíš svěřuje své stádo, aby se o něj staral. Petr, ještě poněkud zmatený se zeptal Ježíše vidouc Jana: *Když ho Petr spatřil, řekl Ježíšovi: „Pane, co bude s ním?“ Ježíš mu řekl: „Jestliže chci, aby tu zůstal, dokud nepřijdu, není to tvá věc. Ty mne následuj!“ (J 21,21-22)* Ve své nejistotě mu možná Petr chtěl navrhnout, že by bylo lepší ustanovit pastýřem Církve učedníka, kterého Ježíš miloval a kterého Petr jistě považoval za chytřejšího a schopnějšího než sebe samého. Ale po Ježíšově vyčítavé a záhadné odpovědi se Petr i přesto ujímá vedení, a právě z jeho iniciativy byl zvolen Matěj na uvolněné apoštolské místo. Petrův čas teprve přichází se sestoupením Ducha svatého na apoštoly prvního dne Letnic po Ježíšově vzkříšení. Od té doby směle mluví o Ježíši jako o Mesiáši, uzdravuje nemocné, káže, povzbuzuje, křtí, jedním slovem plní úkol, který mu Ježíš svěřil.

## **Jidáš Iškariotský, apoštol**

Jidáš je po Adamovi a Evě bezpochyby jednou z nejtragičtějších postav v dějinách lidstva. Adam a Eva svou vinou způsobili, že smrt přišla na zem pro všechny budoucí generace. Navzdory tomu

Církev o velikonoční noci v chvalozpěvu zpívá: „Ó šťastná vina, pro kterou přišel Vykupitel tak vznešený a veliký!“ Jejich hříchu je proto připisován příchod Ježíše na svět.

Staletí předtím, než Jidáš zaprodal Ježíše za třicet stříbrných, se uskutečnilo jiné zaprodání člověka. Hlavním aktérem byl také Juda, jeden z dvanácti bratrů, obětí byl Josef a jeho cena byla tenkrát dvacet stříbrných: *Juda řekl bratrům: „Čeho tím dosáhneme, když svého bratra zabijeme a jeho krev zatajíme? Pojdte, prodáme ho Izmaelcům, ale sami na něho nesahejme; vždyť je to náš rodný bratr.“ Bratři ho uposlechli. Když midjánští obchodníci jeli kolem, vytáhli Josefa z cisterny a prodali ho Izmaelcům za dvacet šekelů stříbra. Ti přivedli Josefa do Egypta.* (Gn 37,26–28) Po mnohém utrpení a vězení se Josef stává z vůle faraona nejdůležitějším mužem Egypta. O desítky let později za ním do Egypta přicházejí Josefovi bratři pro jídlo, aby přežili, ale nepoznávají ho. Josef je poznává, podrobuje je mnoha zkouškám, ale nakonec se jim dá poznat těmito slovy: *Josef je proto vyzval: „Přistupte ke mně.“ Když přistoupili, řekl jim: „Já jsem váš bratr Josef, kterého jste prodali do Egypta. Avšak netrapte se teď a nevyčítejte si, že jste mě sem prodali, neboť mě před vámi vyslal Bůh pro zachování života. V zemi trvá po dva roky hlad a ještě pět let nebude orba ani žeň. Bůh mě poslal před vámi, aby zajistil vaše potomstvo na zemi a aby vás zachoval při životě pro veliké vysvobození. A tak jste mě sem neposlali vy, ale Bůh.* (Gn 45,4-8a) Sám Josef jakoby zde svým bratrům „zpíval“: „Ó šťastná vina, která přinesla veliké vysvobození!“ Znovu vidíme velké drama a Boží vedení v něm.

Nyní se vraťme k Jidášovi Iškariotskému a jeho dramatu: *Tehdy šel jeden ze Dvanácti, jménem Jidáš Iškariotský, k velekněžím a řekl: „Co mi dáte? Já vám ho zradím.“ Oni mu určili třicet stříbrných.* (Mt 26,14-15) Jaké mohly být Jidášovy důvody pro zaprodání Ježíše? Možná nevěřil, že Ježíš je pravý Mesiáš; v té době vystupovalo několik osob, kteří se prohlašovali za Mesiáše,

takže je možné, že o něm Jidáš pochyboval a šel k velekněžím, aby si to ujasnil. Dodnes každá církev žádá své věřící úplně to samé, že pokud mají o něčem pochybnosti, ať zajdou za hlavami své církve, aby si to vyjasnili. Rozhodně nečekal, že zradou Ježíše pošle na smrt: *Když Jidáš, který ho zradil, viděl, že Ježíše odsoudili, pocítil výčitky, vrátil třicet stříbrných velekněžím a starším a řekl: „Zhřešil jsem, zradil jsem nevinnou krev!“ Ale oni odpověděli: „Co je nám po tom? To je tvoje věc!“ A on odhodil ty peníze v chrámě a utekl; šel a oběsil se. (Mt 27,3-5)* Možná Jidáš věřil, že Ježíš je Mesiáš, ale myslel si, že to neprojevuje dostatečně, a tak ho chtěl dostat do situace, kdy bude nucen ukázat svou moc a slávu; pak by mu všichni věřili.

Dle třetí varianty mu byla v tomto dramatu, aniž by si toho byl vědom, přidělena role zrádce, aby naplnil Písmo a Proroky: *Ježíš odpověděl: Omočil tedy skývu, vzal ji a dal Jidášovi Iškariotskému, synu Šimonovu. Tehdy, po té skývě, vstoupil do něho satan. Ježíš mu řekl: „Co chceš učinit, učiň hned!“ Nikdo u stolu nepochopil, proč mu to řekl. (J 13,27–28)* Takže podle tohoto úryvku je nejpravděpodobnější třetí verze, že Bůh vydal Ježíše soudu a smrti s pomocí Jidáše. Jestliže však Jidáš sehrál pouze roli, kterou mu Bůh určil, proč o něm Ježíš říká: *Syn člověka sice odchází, jak je o něm psáno; ale běda tomu, který Syna člověka zrazuje. Pro toho by bylo lépe, kdyby se byl vůbec nenarodil!“ (Mt 26,24)* Měl tím Ježíš na mysli Jidášovu svévoli, protože poté, co vrátil peníze a činil pokání, nedůvěřoval v Boží milosrdenství, a tak se odsoudil? Nebo měl Ježíš před očima stovky budoucích generací křesťanů, kteří budou pohoršeni Jidášem a sebe samé budou se považovat za svaté a spravedlivé, bez ohledu na to, že každým svým hříchem zaprodávají Ježíše? Nebo proto, že se pro křesťany jméno Jidáš stane symbolem pro kmen Juda, a tím i pro celý židovský národ, který bude obviňován, mučen a pronásledován po tisíce let? To je prozatím Ježíšovo tajemství. A teprve se uvidí, zda bude církev o velikonoční noci znovu zpívat i

o Jidášově zradě: ‚Ó šťastná vina, která nám přes odsouzení, kříž a smrt přinesla vzkříšení a spásu!‘ Je smutné, že Jidáš Iškariotský zůstává v očích bezpočtu křesťanů dodnes synonymem Židů jako zrádců a vrahů Boha.

Ježíš si však za apoštoly vyvolil dva Jidáše: *Když nastal den, zavolal k sobě své učedníky a vyvolil z nich dvanáct, které také nazval apoštoly: Šimona, kterému dal jméno Petr, jeho bratra Ondřeje, Jakuba, Jana, Filipa, Bartoloměje, Matouše, Tomáše, Jakuba Alfeova, Šimona zvaného Zélóta, Judu Jakubova a Jidáše Iškariotského, který se pak stal zrádcem.* (Lk 6,13-16) Tohoto dalšího Jidáše, apoštola a autora epištoly, si bohužel nikdo nevšimá, jako by neexistoval. A právě kritici Židů by si měli pečlivě prostudovat jeho epištolu (List Judův). Tento Jidáš klade Ježíšovi velmi důležitou otázku, na kterou dostává úžasnou odpověď: *Řekl mu Juda, ne ten Iškariotský: „Pane, jak to, že se chceš dát poznat nám, ale ne světu?“ Ježíš mu odpověděl: „Kdo mě miluje, bude zachovávat mé slovo, a můj Otec ho bude milovat; přijdeme k němu a učiníme si u něho příbytek.* (J 14,22-23). Blahoslavení, kdo spolu s tímto Jidášem slyší a chápou tuto odpověď.

## **Pilát Pontský, římský místodržitel**

Pilát řídil Judeu jménem Říma a měl sídlo v Jeruzalémě. Nebyl přítelem Židů a vládl krutě, jak dokládá tento úryvek z evangelia: *Právě tehdy k němu přišli někteří se zprávou o Galilejcích, jejichž krev smísil Pilát s krví jejich obětí. On jim na to řekl: „Myslíte, že tito Galilejci byli větší hříšníci než ti ostatní, že to museli vytrpět?“* (L 13,1-2) Pilát totiž nechal zabít poutníky z Galileje, když v Chrámu přinášeli Bohu své oběti (beránky, býčky atd.), čímž se dopustil nejen zločinu, ale také znesvěcení Chrámu. Židé

opakovaně posílali delegace do Říma a stěžovali si na jeho krutost, ale nebylo to nic platné; Pilát se ve svém postavení cítil ohrožen a využíval tak každé příležitosti, aby jim uškodil. Taková příležitost se mu nabídla, když k němu velekněží poslali Ježíše, aby ho odsoudil k smrti. Měl v úmyslu je přechytračit a nechat Ježíše jít na svobodu, zvláště když bylo zřejmé, že je Ježíš nevinný. V tomto úsilí však učinil osudovou chybu; před samotným soudem se jich totiž zeptal, koho má propustit, zda Ježíše nebo Barabáše, který byl už k smrti odsouzen. Tím Ježíše odsoudil předčasně, protože ho nabídl k vykonání trestu smrti, jako by jeho vina už byla prokázána a jako by byl již odsouzen. Ale Židé, povzbuzeni svými vůdci, přelstili Piláta a žádali, aby jim propustil Barabáše. Pilát se tedy ocitl v nezáviděníhodné pozici a musel Ježíše stíhat. Neexistovaly žádné argumenty, aby ho uznal vinným, ale pokud by ho osvobodil, Židé se ho budou ptát, jak mohl vybrat nevinného muže oproti zločinci Barabášovi. Pilát se proto snaží dostat ze slepé uličky: *Pilát jim řekl: „Vezměte si ho vy a sud'te podle svého zákona!“ Židé mu odpověděli: „Nám není dovoleno nikoho popravít.“* (J 18,31) Židé to ale odmítají a hrozí, že oznámí císaři v Římě, že se Ježíš vydává za krále, a tím se bouří i proti císaři. Tato výhrůžka zafungovala a Pilát odsoudil nevinného omývajíc si ruce: *Když Pilát viděl, že nic neporídí, ale že pozdvižení je čím dál větší, omyl si ruce před očima zástupu a pravil: „Já nejsem vinen krví toho člověka; je to vaše věc.“ A všechen lid mu odpověděl: „Krev jeho na nás a na naše děti!“ Tu jim propustil Barabáše, Ježíše dal zbičovat a vydal ho, aby byl ukřižován.* (Mt 27,24–26)

Proč Pilát jednal přesně tak? Bylo to ze strachu o svou funkci, bylo to kvůli římské koncepci demokracie - ať je tak, jak lidé chtějí, ať se lidé baví a vláda má svůj pokoj - bylo to kvůli základní neznalosti právního postupu, nebo to vše běželo dle scénáře Režiséra, který chtěl naplnit Písmo a Proroky? Připomeňme si, že Bůh zatvrdil faraónovo srdce, a tak mohl zatvrdit i to Pilátovo. Zopakujme si tedy fakta: Židé považují

Ježíše za vinného na základě jeho slov - ne jeho činů! -, protože se dle slov velekněze rouhal Bohu a zasloužil si tak trest smrti. Kdyby to však bylo tak jednoduché a svévolné, mohli by ho snadno stít mečem nebo ukamenovat jako mnoho proroků předtím, nebo jako později Štěpána, z Pavlovy iniciativy. Ale nebeská režie tomu chtěla jinak: Musel viset na kříži, aby byl připevněn ke dřevu jako ten Mojžíšův mosazný had, který byl spásou Židů otrávených jedem. K tomu byli potřeba Římané, protože Židé nikdy nesměli nikoho ukřižovat. A tak by si toto měli zapamatovat všichni křesťanští žalobci židovské viny. Tím tato kapitola končí, a o samotném ukřižování, smrti a vzkříšení bude ještě pojednáno.

## Blahoslavená Panna Maria

V tehdy neznámém městečku v zapadlé židovské provincii přistoupil k obyčejné dívce z lidu anděl s pozdravem: „*Bud' zdráva, milostí zahrnutá, Pán s tebou.*“ (L 1,28)

Tento okamžik mění běh dějin Izraele a celého světa. Nechejme na Lukášovi, aby popsal další rozhovor. *Ona se nad těmi slovy velmi zarazila a uvažovala, co ten pozdrav znamená. Anděl jí řekl: „Neboj se, Maria, vždyť jsi našla milost u Boha. Hle, počneš a porodíš syna a dáš mu jméno Ježíš. Ten bude veliký a bude nazván synem Nejvyššího a Pán Bůh mu dá trůn jeho otce Davida. Na věky bude kralovat nad rodem Jákobovým a jeho království nebude konce.“* Maria řekla andělovi: „*Jak se to může stát, vždyť nežiji s mužem?*“ Anděl jí odpověděl: „*Sestoupí na tebe Duch svatý a moc Nejvyššího tě zastíní; proto i tvé dítě bude svaté a bude nazváno Syn Boží. Hle, i tvá příbuzná Alžběta počala ve svém stáří syna a již je v šestém měsíci, ač se o ní říkalo, že je neplodná. Neboť ,u Boha není nic nemožného‘.*“ Maria řekla: „*Hle, jsem služebnice Páně; staň se mi podle tvého slova.*“ Anděl pak od ní odešel. (L 1,29-38)

Ta dívka jistě nechápe váhu andělových slov, ale protože v tom všem vidí požehnání pro svůj lid Izrael a naprosto důvěřuje Bohu, dává se bez zbytečných otázek k dispozici. Pouhá představa, jak bude její syn vládnout celému Izraeli, ji musela naplňovat blažeností. Maria však moc nesní, ale spěchá navštívit svou příbuznou, o které se zmiňuje anděl. Musí se ujistit, že to všechno nebyl jen sen nebo výplod bujné fantazie. Proto o tomto zjevení neříká ani slovo příbuzným, ani svému snoubenci, ani církevním starším, protože ví, jak by ji pitvali, vyslýchali, vytahovali z ní vše, co slyšela i co neslyšela. Maria si je vědoma, že by tím ztratila prvotní milost, kterou našla v Bohu, a tak raději spěchá

k Alžbětě do judských hor. Od Alžběty se jí dostává potvrzení, že tato zkušenost s andělem byla skutečností a ne snem: *Když Alžběta uslyšela Mariin pozdrav, pohnulo se dítě v jejím těle; byla naplněna Duchem svatým a zvolala velikým hlasem: „Požehnaná jsi nade všechny ženy a požehnaný plod tvého těla. Jak to, že ke mně přichází matka mého Pána? Hle, jakmile se zvuk tvého pozdravu dotkl mých uší, pohnulo se radostí dítě v mém těle. A blahoslavená, která uvěřila, že se splní to, co jí bylo řečeno od Pána.“* (L 1,41-45)

Jen tak mimochodem si položíme otázku, co by se stalo, kdyby Marie šla do Chrámu ke kněžím namísto k Alžbětě. Kolika testům a kontrolám by byla podrobena! Odborníci by hledali zázraky a znamení, probíhaly by konzultace a diskuse o tom, zda to Bůh může nebo má dělat tímto způsobem. Místo blahoslavené ženy, která uvěřila, zůstane pochybující, nejistá a zmatená dívka, nesplněný sen pro Izraelity a lidstvo, promarněná příležitost ke spáse a opětovné čekání na novou Marii.

Maria je proto po Alžbětině pozdravu naplněna Duchem svatým a chválí Hospodina svým *Magnificat*, jež je inspirován chvalozpěvem Chany z První knihy Samuelovy. Teď si je jista Božím vyvolením, nyní to ví, pomáhá těhotné Alžbětě a sama se učí s tímto stavem zacházet. Ale její mlčení po návratu do Nazareta vyústí v trapnou situaci pro ni a Josefa; Josef ji chce propustit. Bůh má však řešení, a tak anděl ve snu v noci poučuje Josefa, že Maria skutečně počala z Ducha svatého. Představme si, že by mu o tom řekla hned po početí. Věřil by jí? Který manžel by v takové situaci věřil své ženě! Zde lze také vidět Mariinu moudrost, která ví, že tichost donutí Nejvyššího jednat.

Ale Maria také ví, jak má mluvit. A to velmi rozhodně. A umí také jednat. Bez sebemenšího zaváhání bere svého dvanáctiletého syna, který chce být v Domě svého Otce, do svého domova - domova matky. Josef mlčí, Ježíš naslouchá. Kvůli ní učinil Ježíš své první znamení v Káně, i když ještě nepřišla jeho hodina. A zde se jejich cesty rozcházejí; Ježíš putoval s učedníky po celém Izraeli a

Maria se vrátila do nazaretského domova. A Ježíš ji nechtěl přijmout po celá tři léta svého učení; protože jaký by to byl pastýř, kdyby to, co říkal druhým, sám nepotvrdil činem. Žádal své učedníky, aby opustili své rodiny, pokud ho chtějí následovat. Znovu se Matka a Syn potkávají, když Ježíš visí na kříži. Maria mlčí. Ježíš ji svěřuje učedníkovi, kterého miloval. Maria mlčí. Ježíš umírá. Maria mlčí. O tom, co se dělo v jejím nitru, v jejím srdci a duši, ať promluví následující báseň – vzpomínka na Ženu nad ženami.

Eugenija Šah  
**STABAT MATER**

*K čemu tě přirovnám, čím tě potěším, panno, dcero sijónská?*

*Tvá těžká rána je veliká jak moře, kdo tě uzdraví?*

Pláč 2,13

- Neupadni, stůj,  
To čas je Jeho, Matko, i čas tvůj! -  
Jakoby celý Šeol silně hřmí,  
A její srdce prudce tluče a hoří ...

Ozývá se kladivo z Kalvárie  
Jako tupé údery z Háda,  
A její srdce sotva bije  
Na hrud' ledový vesmír jí padá.  
V chrámu poprvé se její duše chvějíc,  
Když k oltáři přinášela Dítě,  
A starý prorok, jakoby rajskou slast zříc,  
Na slabé dítěte hleděl jako na slunce,  
A jí se oněch dní, plné žalostí,  
Proroctví jeho naplní:  
- Ostrý meč pronikne tvou duší! -  
Když už i v srdci ono kladivo slyší ...

- Neupadni, stůj,  
 To čas je Jeho, Matko, i čas tvůj! -  
 Jakoby celý Šeol hřmí,  
 A sedm mečů drásá srdce její ...

Na Kalvárii osudné kladivo ječí  
 Jako prorokova bolest ostrá,  
 A ona stojí, hlavu hada drtí,  
 Už cherubovi v Edenu meč netřeba.  
 A kladivo buší, vzduchem se dere  
 Hrozný zvuk, tlučé na její srdce,  
 Výšina němá nad ní se hrůzou třese,  
 A v zemi pod ní jakoby vulkán huče,  
 Zatímco lidská hrdla jak zvířata řvouc,  
 Proklatě po nevinné krvi žízníc,  
 Vesmíru silné osy se hýbouc,  
 A kladivo tlučé, její srdce drtíc.

- Neupadni, stůj,  
 To čas je Jeho, Matko, i čas tvůj! -  
 Jakoby v celém Šeolu hřmělo,  
 A její srdce sotva ještě tlouklo.

Na dřevu kříže končí oběť krvavá,  
 A zemí se šíří tma černočerná,  
 A ona – Matka - ještě neumírá!  
 Stále stojí jak skála mramorová,  
 Zřítelnice její ještě nejsou slepé,  
 Ačkoliv její srdce je už probodnuté.  
 Ach, jaká rána bolestnější než její,  
 Kdo smutnějším srdcem se tají?  
 S ním na oltáři i Ona hoří,  
 Jen bol jí mírní myšlenka, že trpí

Pro věčnou radost miliónů lidí,  
Které On nosí ve svém mocném srdci.

- Neupadni, stůj,  
To čas je Jeho, Matko, i čas tvůj! -  
Jakoby v celém Šeolu hřmělo,  
Jí jako vítěznou korunovalo.

Dokonáno je ... Puká skála tvrdá  
Jako její srdce bolestí teď puká,  
A jen zatvrzelé stvoření stále ještě volá,  
Tam, kde božská krev pro lidi se prolévá.  
Ještě stojí u svatého Kříže Matka  
Ne jako Ráchel v samotném nářku,  
Ale jako nová smělá Makabejka;  
Vedle kříže zvěčňuje Jeho myšlenku,  
Krása jako lilie bělostného obličeje,  
Jediná, která k tomu mrtvému patří,  
Od Otce zapálená svíce,  
Která v podivné smrti podivuhodně září.

(Chorvatská mariánská lyrika,  
Preporod, Záhřeb 1935)

## Jedno tabu téma

V poslední době se stalo neatraktivní, někdy dokonce spíše nedoporučované, zabývat se blaženou Pannou Marií. O této Ženě se už téměř nevedou žádné novější výzkumy či diskuse. Proto se zde chceme zabývat texty evangelií a pokusit se je porovnat s tradičním a dogmaticky předepsaným přesvědčením o ní. Nejde tedy o to, zda Maria jako panna počala a porodila Ježíše z Ducha svatého. To je nezpochybnitelné. Zabývejme se zde tématem, zda Maria po porodu Ježíše začala vést s Josefem skutečné, nikoli zdánlivé manželství, a zda porodila další děti. Tento text chce povzbudit věřící k hlubšímu zamyšlení nad texty evangelia, bez preferovaných odpovědí a přesvědčení. Nechceme provokovat, ale hledat hlubší pravdu, protože jak řekl Ježíš: ... *pravda vás učiní svobodnými*. (J 8,32b) Podívejme se tedy nestranně na to, co nám chce Bůh v evangeliích sdělit.

První příklad: *Narození Ježíše Krista se událo takto: Jeho matka Maria byla zasnoubena Josefovi, ale dříve než se sešli, shledalo se, že počala z Ducha svatého. Její muž Josef byl spravedlivý a nechtěl ji vystavit hanbě; proto se rozhodl propustit ji potají. Ale když pojal ten úmysl, hle, anděl Páně se mu zjevil ve snu a řekl: „Josefe, synu Davidův, neboj se přijmout Marii, svou manželku; neboť co v ní bylo počato, je z Ducha svatého. Porodí syna a dáš mu jméno Ježíš; neboť on vysvobodí svůj lid z jeho hříchů.“ To všechno se stalo, aby se splnilo, co řekl Hospodin ústy proroka: „Hle, panna počne a porodí syna a dájí mu jméno Immanuel“, to jest přeloženo „Bůh s námi“. Když se Josef probudil ze spánku, učinil, jak mu přikázal anděl Hospodinův, a přijal svou manželku k sobě. Ale nežili spolu, dokud neporodila syna; a dal mu jméno Ježíš. (Mt 1,18-25)* Tento text, pokud je správně přeložen, obsahuje několik faktů. Anděl mluví o Marii jako o manželce

Josefa a evangelista Matouš mluví o Josefovi jako o manželovi Marie. Není zde místo na nějaký zdánlivý sňatek, zvláště ne, když Matouš uvádí: *Ale nežili spolu, dokud neporodila syna.* Slovo „dokud“ dává na srozuměnou, že se s ní žil až potom, pokud, jak jsme již zmínili, je text přeložen správně. Podle tradice bylo Matoušovo evangelium napsáno v hebrejštině / aramejštině a poté přeloženo do řečtiny. A existuje mnoho nepřesných překladů, jak uvidíme i v první zprávě o stvoření světa.

Druhý příklad: *I porodila svého prvorozeného syna, zavinula jej do plenek a položila do jeslí, protože se pro ně nenašlo místo pod střechem.* (L 2,7) Lukáš je evangelista, který vše pečlivě prozkoumal, než napsal evangelium. Musel tedy vědět, co to znamená, když napíše „prvorozený“, ne „jednorozný“. Totiž, že to znamená, že Maria mohla mít více dětí. Špatný překlad je zde nepravděpodobný, protože Lukášovo evangelium bylo původně napsáno v řečtině.

Třetí příklad nacházíme v Lukášově evangeliu, kdy Maria a Josef najdou ztraceného Ježíše v Chrámu mezi učiteli: *Když ho rodiče spatřili, užasli a jeho matka mu řekla: „Synu, co jsi nám to udělal? Hle, tvůj otec a já jsme tě s úzkostí hledali.“ On jim řekl: „Jak to, že jste mě hledali? Což jste nevěděli, že musím být tam, kde jde o věc mého Otce?“ Ale oni jeho slovu neporozuměli.* (L 2,48-50) Zatímco Maria chce alespoň před chrámovými učiteli vzbudit dojem Josefova otcovství a jeho normální rodičovské péče, Ježíš se odkazuje na svého skutečného Otce, kterému jeruzalémský Chrám patří. Tato scéna by spíše mluvila ve prospěch teze, že Josef a Maria neměli žádné další děti, neboť Maria zahrnuje do rodinné reality a rodičovské péče pouze Ježíše a Josefa.

Čtvrtý příklad se nachází v Markově evangeliu. Ježíš přichází do svého rodného města a káže v synagoze. Jeho spoluobčané, mezi nimiž vyrůstal, nevěří svým uším, jsou pohoršeni a poznamenávají: *Což to není ten tesař, syn Mariin a bratr Jakubův, Josefův, Judův a Šimonův? A nejsou jeho sestry tady u nás?“ A*

*byl jim kamenem úrazu.* (Mk 6,3) Podle tradice napsal Marek evangelium tak, jak mu to vyprávěl Petr. Je nepravděpodobné, že by zde bylo něco popleteno, protože Petr věděl o Ježíši všechno velmi dobře. Dalo by se samozřejmě předpokládat, že jde o Josefovy děti z prvního manželství, ale to poněkud popírá apoštol Jan, který popisuje scénu, kdy Ježíš rozhněvaný v přítomnosti svých učedníků vyhání kupce z Chrámu: *Jeho učedníci si vzpomněli, že je psáno: „Horlivost pro tvůj dům mne stráví.“* (J 2,17) Tento citát najdeme také v žalmu 69. Když se však podíváme na tento verš v kontextu, jasně nám hovoří, či byli tito bratři a sestry: *Za cizího mě mají mí bratři, cizincem jsem pro syny své matky, neboť horlivost o tvůj dům mě strávila, tupení těch, kdo tě tupí, padlo na mne.* (Ž 69,9-10) Slova „syny své matky“ naznačují, že se nejedná o děti z Josefova prvního manželství, jak je to napsáno v některých apokryfních spisech. Ale tyto apokryfy byly církví odmítnuty jako nepravé a nedůvěryhodné, o to více, když se objevily více než sto let po Ježíšově vzkříšení. Tyto spisy navíc ještě vyvíjejí nátlak zařadit Marii a Ježíše, ať už vědomě či nevědomě, do kruhů esejských a gnostických sekt, a už jen z toho důvodu by měly být zamítnuty.

Pátý příklad: *Potom chodil Ježíš po Galileji; nechtěl chodit po Judsku, protože mu Židé ukládali o život. Byly blízko židovské svátky stánků, a jeho bratři mu řekli: „Jdi odtud do Judska, aby tam tvoji učedníci viděli skutky, které činíš. Nikdo přece nezůstává se svými skutky v ústraní, chce-li být známý na veřejnosti. Činíš-li takové věci, ukaž se světu!“ Ani jeho bratři v něj totiž nevěřili. Ježíš jim řekl: „Můj čas ještě nenastal, ale pro vás je stále vhodný čas. Vás nemůže svět nenávidět, mne však nenávidí, protože ho usvědčuji z jeho zlých skutků. Vy na svátky jděte, já na tyto svátky ještě nejdu, protože můj čas se dosud nenaplnil.“ To jim řekl a zůstal v Galileji. Když jeho bratři odešli na svátky, tu šel také on – ale nepozorovaně, aby se o tom nevědělo.* (J 7,1-10) Tato tajuplná příhoda poněkud připomíná starozákonního Josefa a jeho bratry, respektive jejich žárlivost vůči němu. Ježíš posílá vymlouvajíc se

bratry do Jeruzaléma samotné. Sám naopak odchází později a tajně. Na jednu stranu tak zbavuje bratry možnosti chlubit se jím, pokud by byl oslavován, a na druhou stranu je chrání před uvězněním, pokud by byl zatčen.

Šestý příklad: Jan je dobrý znalec okolností, zvláště když po Ježíšově ukřižování žil s Marií, Ježíšovou matkou. Ten zmiňuje, že Maria měla sestru: *U Ježíšova kříže stály jeho matka a sestra jeho matky, Marie Kleofášova a Marie Magdalská.* (J 19,25) A u Matouše čteme: *Zpovzdálí přihlíželo mnoho žen, které provázely Ježíše z Galileje, aby se o něj staraly; mezi nimi Marie z Magdaly, Marie, matka Jakubova i Josefova, a matka synů Zebedeových.* (Mt 27,55-56) Jestliže tedy Josef a Marie neměli spolu děti, pak je možné, že evangelisté nazývají Ježíšovými bratry děti Mariiny sestry, z nichž Matouš jmenuje první dva, Jakuba a Josefa. Tato jména korespondují se jmény Ježíšových „bratrů“, o nichž se zmiňuje Marek ve svém evangeliu.

Po odmítnutí teorie o dětech z Josefova prvního manželství nám zbývají dvě možnosti: buď Josef s Marií vedli po narození Ježíše skutečné manželství a naplnili první přikázání, které dal Bůh lidem: *Plod'te se a množte se ...* (Gn 1,28b) nebo zmínění Ježíšovi „bratři a sestry“ byli bratranci z matčiny strany. Ať je to jak chce, ani jedna varianta neubírá Marii její čest, svatost a velikost. Zůstává Ženou nad ženami, Písní nad písněmi, Církví nad církvemi, Židovkou nad židovkami. Milujeme a oslavujeme ji, protože našla milost u Boha, protože jako panna počala a porodila Božího Syna, protože v Duchu svatém zvolala: *Hle, od této chvíle mě budou blahoslavít všechna pokolení!* A proto: Blahoslavená Panno Maria!

A všem pobožným, kteří se starají o její čistotu a neporušenost, všem církvím, kterým záleží na Mariiných titulech a nevyvratitelnosti dogmat, klademe na srdce: Nechtějte *'cedit komára, ale spolknout velblouda'*! Začněte konečně naslouchat tomu, co Maria říká, doporučuje a žádá, a poté to aplikujte ve svém životě, komunitách a církvích: modlitba, půst dvakrát týdně,

odpuštění, smíření; pomoc potřebným, pokoj s těmi, kteří myslí, mluví, pracují a žijí jinak; láska ke všem monoteistickým věřícím: židům, muslimům a věřícím všech křesťanských vyznání a denominací!

## Další tabu téma

Položili jsme si někdy jako věřící křesťané otázku, či slova o víře slyšíme v liturgických čteních nejvíce? Boží? Abrahamova? Mojžíšova? Ježíšova? Petrova? Janova? Jakubova? Ne! Nejvíce ze všeho posloucháme slova Saula z Tarsu, zvaného svatý Pavel nebo také apoštol Pavel.

Je výjimečně málo světců, kteří mají v kalendářích více než jeden památeční den, a mezi nimi je i svatý Pavel. Byl postaven jakožto rovnoprávný po boku Petra, kterému Ježíš řekl: „Pas mé ovce, pas mé beránky!“ Byl však Pavel apoštolem? V evangeliu čteme: *Když nastal den, zavolal k sobě své učedníky a vyvolil z nich dvanáct, které také nazval apoštoly: Šimona, kterému dal jméno Petr, jeho bratra Ondřeje, Jakuba, Jana, Filipa, Bartoloměje, Matouše, Tomáše, Jakuba Alfeova, Šimona zvaného Zélóta, Judu Jakubova a Jidáše Iškariotského, který se pak stal zrádcem.* (L 6,13-16) Pavel mezi nimi není. Není ani mezi sedmdesáti dvěma učedníky, které Ježíš posílá před sebou po Izraeli. Po smrti Jidáše, při výběru Matěje, Petr definuje apoštoly takto: *Proto jeden z těch mužů, kteří s námi chodili po celý čas, kdy Pán Ježíš byl mezi námi, od křtu Janova až do dne, kdy byl od nás vzat, musí se spolu s námi stát svědkem jeho zmrtyvýchvstání.* (Sk 1,21–22) Pavel není ani mezi sedmi jáhny, které vysvětili apoštolové. On neznal Ježíše ani se s ním nesetkal po celou dobu Ježíšova

pozemského života. Co je tedy svatý Pavel, když není ani apoštol, ani učedník, ani jáhen?

Sám o sobě říká toto: „*Já jsem Žid a narodil jsem se v Tarsu v Kilikii, ale vychován jsem byl zde v Jeruzalémě. V Gamalielově škole jsem byl přesně vyučen zákonu našich otců. Byl jsem právě tak plný horlivosti pro Boha, jako jste dnes vy všichni, a víru v Ježíše Krista jsem pronásledoval až na smrt, muže i ženy jsem dával spoutat a uvěznit, jak mi může dosvědčit velekněz a celý sbor starších. Od nich jsem dostal doporučující dopisy pro židovské souvrerce v Damašku a vydal jsem se tam, abych tamější stoupence nové víry přivedl v poutech do Jeruzaléma a dal je potrestat.* (Sk 22,3–5)

A tak se Pavel, vychovaný a vyučený Gamaliel, stává pronásledovatelem, zatímco jeho učitel jedná zcela jinak: *Tu vstal ve veleradě farizeus jménem Gamaliel, učitel zákona, kterého si vážil všecken lid; poručil, aby je na chvíli vyvedli ven, a řekl: „Dobře si rozmyslete, Izraelci, co s těmi lidmi chcete udělat. Před nedávnem povstal Theudas a tvrdil, že je Vyvolený; přidalo se k němu asi čtyři sta mužů. Když byl zabit, byli všichni jeho stoupenci rozprášeni a nakonec z toho nebylo nic. Po něm povstal ve dnech soupisu Judas Galilejský a strhl za sebou lid; také on zahynul a jeho stoupenci byli rozehnáni. Proto vám teď radím: Nechte tyto lidi a propusťte je. Pochází-li tento záměr a toto dílo z lidí, rozpadne se samo; pochází-li z Boha, nebudete moci ty lidi vyhubit – nechcete přece bojovat proti Bohu.“* (Sk 5,34-39) Pavel, navzdory opatrnosti a varování svého učitele Gamaliela, zuřivě pronásleduje Ježíšovy stoupence, nechává je zatknout, zavřít, ukamenovat. Chce být horlivější než jeho učitel i než ostatní farizeové, prvním mezi ostatními zákoníky a farizeji. Ale na cestě k dalšímu zamýšlenému pronásledování spadne z koně a oslepne: *Na cestě, když už byl blízko Damašku, zazářilo kolem něho náhle světlo z nebe. Padl na zem a uslyšel hlas: „Saule, Saule, proč mne pronásleduješ?“ Saul řekl: „Kdo jsi, Pane?“ On odpověděl: „Já jsem Ježíš, kterého ty pronásleduješ. Vstaň, jdi do města a tam se*

*doviš, co máš dělat. “ Muži, kteří ho doprovázeli, zůstali stát a nebyli schopni slova; slyšeli sice hlas, ale nespátřili nikoho. Saul vstal ze země, otevřel oči, ale nic neviděl. Museli ho vzít za ruce a dovést do Damašku. Po tři dny neviděl, nic nejedl a nepil. (Sk 9,3–9) Toto je popis zjevení nebeské bytosti pozemskému člověku. Takových zjevení Ježíše, Marie nebo jiných svatých osob bylo v křesťanství až doposud nespočetně. Ty, kteří mají taková zjevení, nazýváme vizionáři. Pavel je tedy první vizionář. Křesťanští starší vždy podrobovali vizionáře prověrkám, testům a kontrolám, aby je po mnoha letech potvrdili jako autentické nebo je odmítli jako falešné. U Pavla tyto prověrky chyběly, protože ho potvrdil sám Ježíš prostřednictvím Ananiáše: „Jdi, neboť on je mým nástrojem, který jsem si zvolil, aby nesl mé jméno národům i králům a synům izraelským. Ukáži mu, co všechno musí podstoupit pro mé jméno.“ (Sk 9,15–16) Od toho okamžiku sledujeme vizionáře a obráceného Pavla v jeho nové roli: nositel Ježíšova jména mezi národy a Židy, před krále a jiné hodnostáře. Zajímavé jsou dva detaily z Ježíšova zjevení Ananiášovi. Ježíš říká „národům“, ne „pohanům“. Stejně tak říká Ježíš mé „jméno“, ne mé „učení“! Jméno Ježíš znamená „spasení“ a celé Ježíšovo učení je obsaženo v Tóře (což v překladu znamená „učení“) nebo, jak to nazýváme, v židovském Zákoně. Ježíš, stejně jako ostatní Židé, nenazývá jiné národy pohany, ale jednoduše národy. Tyto dvě poznámky jsou důležité pro pochopení dalšího díla svatého Pavla.*

Ve svém dopise Galatánům popisuje události po svém obrácení takto: *Ale ten, který mě vyvolil už v těle mé matky a povolal mě svou milostí, rozhodl se zjevití mně svého Syna, abych radostnou zvěst o něm nesl všem národům. Tehdy jsem nešel o radu k žádnému člověku, ani jsem se nevypravil do Jeruzaléma k těm, kteří byli apoštoly dříve než já, nýbrž odešel jsem do Arábie a potom jsem se zase vrátil do Damašku. Teprve o tři léta později jsem se vydal do Jeruzaléma, abych se seznámil s Petrem, a zůstal jsem u něho dva týdny. Nikoho jiného z apoštolů jsem neviděl, jen*

*Jakuba, bratra Páně. Před tváří Boží vás ujišťuji, že to, co vám píšu, není lež. Potom jsem odešel do končin Sýrie a Kilikie. V církvích Kristových v Judsku mne osobně neznali; jen slyšeli, že ten, který dříve pronásledoval církev, nyní zvěstuje víru, kterou předtím chtěl vyhubit; a děkovali za mne Bohu. (Ga 1,15–24)*

Ve Skutcích apoštolů je to vše zaznamenáno diametrálně odlišně: *Tu jako by mu z očí spadly šupiny, zase viděl a hned se dal pokřtít. Pak přijal pokrm a síla se mu vrátila. S damašskými učedníky zůstal Saul několik dní a hned začal v synagógách kázat, že Ježíš je Syn Boží. Všichni, kdo ho slyšeli, žasli a říkali: „To je přece ten, který se snažil v Jeruzalémě vyhladit všechny vyznavače tohoto jména. I sem přišel jen proto, aby je v poutech odvedl k velekněžím.“ Ale Saul působil čím dál tím mocněji a svými důkazy, že Ježíš je Mesiáš, přiváděl do úzkých damašské židy. Po nějaké době se židé uradili, že Saula zabijí, ale on se o jejich úkladech dověděl. Protože ve dne v noci hlídali i brány, aby ho mohli zahubit, spustili ho učedníci dolů z hradeb v koši po provazech. Když přišel do Jeruzaléma, chtěl se připojit k učedníkům; ale všichni se ho báli, protože nevěřili, že k nim patří. (Sk 9,18-26)*

Aniž bychom se pouštěli do analýzy, která zpráva je věrohodnější, můžeme konstatovat, že Pavel od počátku svého kázání, ať už Židům nebo národům, rozdvouje, rozděluje, vnáší mezi posluchače zmatek, neshody a neklid.

Během jeho vystupování dochází k incidentům, které nebyly zaznamenány s žádným jiným apoštolem nebo učedníkem. Zde je jen několik příkladů: *Když zástupy viděly, co Pavel učinil, provolávaly lykaonsky: „To k nám sestoupili bohové v lidské podobě!“ Barnabášovi začali říkat Zeus, Pavlovi pak Hermes, poněvadž to byl především on, kdo mluvil. (Sk 14,11-12)*

*Tu se tam objevili Židé z Antiochie a Ikonie, strhli lidi na svou stranu a začali Pavla kamenovat. Když mysleli, že je mrtev, vyvlekli ho z města. Ale učedníci ho obstoupili a on vstal a vrátil se do města. Druhého dne pak odešel s Barnabášem do Derbe. (Sk 14,19–20)*

*Pobouření se rozšířilo na celé město. Lidé se hromadně hnali do divadla a vlekli s sebou Makedonce Gaia a Aristarcha, Pavlovy průvodce na cestách. Pavel chtěl jít do shromáždění lidu, ale učedníci mu v tom zabránili. (Sk 19,29-30) Nějaký mladík jménem Eutychos seděl na okně, a protože Pavel mluvil dlouho, přemáhal ho spánek. Usnul a spadl z třetího poschodí, a když ho zvedli, byl mrtvý. Pavel sešel dolů, sklonil se nad ním, objal ho a řekl: „Upokojte se, je v něm život.“ (Sk 20,9-10)*

Ano, Pavel rád mluvil a psal. Byl mistrem slova, virtuózem sofistiky. Uměl okouzlit Židy i pohany, ale jen na první pohled. Jeho výstupy a ještě více jeho dopisy naznačují, že jeho následovníci se pravidelně rychle odklánějí od ohlášené cesty a od Pavlových pravidel. Je pro to dvojí důvod. Pohané nemají náboženské kořeny, které by byly pevným základem pro přijetí Ježíše, a mesianismus je pro ně neznámým pojmem. Na druhé straně Židé, kteří přijímají Pavlovo hlásání o Ježíši, ho opouštějí, když vidí, že odmítá jejich Zákon a polarizuje národ. Proto musí vždy znovu argumentovat, objasňovat a dokazovat. To nutně vede k inflaci slov, pojmů, rad, příkázání. Zároveň ztrácí na důvěryhodnosti, protože celá tato ohromná teorie není doprovázena takřka žádnou praxí, nebo, co je ještě více deprimující, praxí opačnou. Podívejme se na několik příkladů z jeho velepísně na lásku v listu Korint'ánům (*teorie - praxe*):

### ***Láska je trpělivá, laskavá -***

*Pavel však nepokládal za správné vzít ho s sebou, poněvadž je opustil v Pamfylii a v práci s nimi nepokračoval. Vznikla z toho taková neshoda, že se spolu rozešli ... (Sk 15,38-39)*

### ***nezávidí -***

*Propadl jsem nerozumu – ale k tomu jste mě donutili vy! Vždyť já bych měl být doporučován od vás! Nejsem přece v ničem pozadu za těmi veleapoštoly, i když nic nejsem. (2K 12,11)*

***láska se nevychloubá -***

*Mám však za to, že nejsem v ničem pozadu za těmi veleapoštolý! I když mi chybí výmluvnost, poznání mi nechybí; to jsme vám pokaždé a v každém ohledu ukázali. (2K 11,5-6)*

***nehledá svůj prospěch -***

*Nemáme právo brát s sebou věřící ženu, tak jako ostatní apoštolové i bratři Páně i Petr? To snad jen já a Barnabáš jsme povinni vydělávat si na živobytí? (1K 9,5-6)*

***nepočítá křivdy -***

*Kovář Alexandr mi způsobil mnoho zlého. Odplatí mu Pán podle jeho činů. (2Tm 4,14)*

***láska vydrží -***

*Ale i kdybychom my nebo sám anděl z nebe přišel hlásat jiné evangelium než to, které jsme vám zvěštovali, budiž proklet! (Ga 1,8)*

Existuje tolik rozporů mezi Pavlovou teorií a praxí, že je není potřeba hledat lupou. Je zřejmé, že ve svém zvěstování nestrpí žádnou konkurenci, nejméně ze všeho pak od „veleapoštolů“, jak nazývá Petra a jeho společníky. Jeho postoj k Židům je ambivalentní. Na jedné straně se chlubí svým židovstvím, na straně druhé pronásleduje, provokuje a napadá Židy, nejprve ty, kteří věří v Ježíše, a pak ty, kteří i přes jeho kázání v Ježíše neuvěřili. Pavel rychle přestává kázat Židům, protože mu mohou protirečit, a věnuje se pohanům, pro které byl Ježíš novum a kteří ani neuměli klást kritické otázky. Postupně tak rozvíjí svou teologii, své zákony, ustanovení a směrnice.

Zajímavý je i jeho postoj k různým pohlavím a manželství. Zatímco v listu Galatským píše, že v Kristu jsou muži a ženy jedno, a tudíž jsou si rovni: *Není už rozdíl mezi ... mužem a ženou. Vy všichni jste jedno v Kristu Ježíši. (Ga 3,28)*, tak koloským

ženám říká: *Ženy, podržujte se svým mužům, jak se sluší na ty, kdo patří Pánu.* (Ko 3,18) V listu Korint'ánům píše: *Jako ve všech obcích Božího lidu, ženy nechť ve shromáždění mlčí. Nedovoluje se jim, aby mluvily; mají se podržovat, jak to říká i Zákon.* (1K 14,33b-34), a pak ještě zdůrazňuje: *Rád bych, abyste si uvědomili, že hlavou každého muže je Kristus, hlavou ženy muž a hlavou Krista je Bůh.* (1K 11,3) Proto ani neudivuje Pavlův výklad manželství: *Svobodným a vdovám pravím, že je pro ně lépe, když zůstanou tak jako já. Je-li jim zatěžko žít zdrženlivě, ať vstoupí v manželství, neboť je lepší žít v manželství než se trápit.* (1K 7,8-9) Manželství vidí jako řešení pro ty, kteří nedokážou ovládat své sexuální touhy, a ne jako naplnění Božího příkazu vytvořit rodinu a zplodit děti.

Pavel je velmi sebestředný a často vyzývá nově získané věřící, aby ho následovali a chovali se jako on: *Bratří, napodobujte mne. Hledte na ty, kdo žijí podle našeho příkladu.* (Fp 3,17) *Čemu jste se u mne naučili, co jste přijali a uslyšeli i spatřili, to čiňte. A Bůh pokoje bude s vámi.* (Fp 4,9) *Jednejte podle mého příkladu, jako já jednám podle příkladu Kristova.* (1K 11,1) *Bud'te jako já, nebo i já jsem jako vy, bratří, prosím vás.* (Ga 4,12)

Pavel se často zamotává do protikladů. Takto píše Galaťánům: *Slyšte, co vám já, Pavel, říkám: Dáváte-li se obřezat, Kristus vám nic neprospěje. Znovu dosvědčuji každému, kdo se dá obřezat, že je zavázán zachovávat celý zákon.* (Ga 5,2-3) A takhle se sám chová: *Tak se Pavel dostal také do Derbe a do Lystry. Tam byl jeden učedník jménem Timoteus; jeho matka byla židovka, která uvěřila v Krista, ale jeho otec byl pohan. Bratří v Lystře a v Ikoniu o něm vydávali dobré svědectví, a Pavel ho chtěl vzít s sebou. Z ohledu na tamější židy jej dal obřezat: všichni totiž věděli, že jeho otec byl pohan.* (Sk 16,1-3) Pokud platí Pavlova slova, pak mu obřízkou právě on odebral všechny výhody plynoucí z přijetí Ježíše Krista. Podobně i v jiných situacích. Kárá Korint'any, že se odvolávají k pohanským soudům: *Jak to, že se*

*někdo z vás opovažuje, má-li spor s druhým, jít k pohanským soudcům místo k bratrům? Což nevíte, že Boží lid bude soudit svět? Jestliže budete soudit svět, nejste snad schopni rozsuzovat takové maličkosti? Nevíte, že budeme soudit anděly? Tím spíše věci všedního života! Máte-li spory o tyto všední záležitosti, proč se obrácíte k těm, kdo nemají s církví nic společného? (1K 6,1-4)*

Tady Pavel zachází příliš daleko. Neříkal Ježíš, že bude soudit svět, až přijde se svými anděly? (srv. Mt 25,31-46) A Pavel by chtěl soudit i anděly. Ale když jde o něj, nežádá rozsudek církve, ani rozsudek židovské rady, ale odvolává se na největšího pohana a zároveň bůžka – římského císaře: „*Stojím před císařským soudem, kde mám být souzen.*“ (Sk 25,10a) Pavel chce být vždy první a nejdůležitější, a tak obrací na císařský dvůr, který není dostupný všem smrtelníkům. Není se co divit, protože jeho logika je logikou řeckých atletů: *Nevíte snad, že ti, kteří běží na závodní dráze, běží sice všichni, ale jen jeden dostane cenu? Běžte tak, abyste ji získali!* (1K 9,24) Když to víme, můžeme Pavlovi snáze porozumět. Celý život se snaží být první, vyhrát nějakou cenu; nejprve jako pronásledovatel, pak jako obránce Ježíše. Takto v předvečer svého života píše Timoteovi: *Dobry boj jsem bojoval, běh jsem dokončil, víru zachoval.* (2Tm 4,7) Je třeba přiznat, že Pavel má v tomto tvrzení pravdu. Ale jen pokud se podíváme na výchozí bod jeho poslání, které mu určil Ježíš, když řekl Ananiášovi: „*Jdi, neboť on je mým nástrojem, který jsem si zvolil, aby nesl mé jméno národům i králům a synům izraelským. Ukáži mu, co všechno musí podstoupit pro mé jméno.*“ (Sk 9,15-16) Je nesporné, že Židé v diaspoře a národy hromadně poznali Jméno Ježíše díky Pavlova působení. Je také nepopíratelné, že velmi mnoho vytrpěl kvůli svému kázání a angažovanosti. Může se mu tedy prominout jeho žonglování se sofismy, rozpor mezi teorií a praxí; ale my lidé jsme všichni takoví, možná ne v takové míře, ale přesto jsme mu podobní.

Ale! Ano, to „ale“ je potřeba vyslovit. O co se jedná? Co můžeme vytknout Pavlovi? Jeho postoj k Zákonu! Než toto tvrzení

podpoříme, ujasněme si, co je to „Zákon“. Když Ježíš, apoštolové, učedníci a Pavel mluví o Zákonu, neříkají Zákon, ale „Tóra“. Zákon je do jisté míry strach vyvolávající a špatný překlad toho židovského slova. Tóra znamená ponaučení, učení, návod. Pro zjednodušení budeme v dalším textu stále používat slovo Zákon. Zákon zahrnuje prvních pět knih Bible: Genesis, Exodus, Levitikus, Numeri a Deuteronomium. Nemůže být ani řeči o tom, že Zákon je pouze souborem příkázání s nařízeními, jak tvrdí Pavel. Zákon je poučení o Bohu a lidech od stvoření světa až po vstup Izraelitů do zaslíbené země. Zákon je dějinami světa, dějinami vztahu Boha k lidem, dějinami vyvolení Izraele. Pavel tento Zákon relativizuje, překrucuje a někdy zcela odmítá, čímž posluchačům vsugerovává, že je to vůle Boží i Ježíšova. I když se k němu staví odmítavě, tak se jím zároveň slouží, ale dobře ho překrucujíc. Pavel buď nechápe, nebo bere jako vedlejší újmu skutečnost, že bez opory v Zákoně káže Ježíše bez počátku, bez kořenů. To pak zní pohanům jako další dodatečný bůh na obloze římských, řeckých a kanaánských bohů a polobohů, kteří se zjevovali na zemi, aby pomáhali lidem. Není proto divu, že i jeho a Barnabáše posluchači považují za bohy a chtějí jim obětovat. (viz Skutky apoštolů 14,11–14 a 28,5–6)

Pavel píše, že Ježíš zrušil Zákon. (srv. Ef 2,14-15) Sám Ježíš říká, že nepřišel zrušit Zákon (zbavit ho moci), ale naplnit, a že do konce světa nemůže být zrušeno ani jediné písmeno Zákona. Dle Pavlova listu Galatánům byl lidem dán Zákon, aby je uvěznil pod hříchem, pod kletbou, a že sám Ježíš vzal prokletí na sebe, aby nás z prokletí vysvobodil. Máme snad dva Bohy? Jednoho chladného, vzdáleného, nepřátelského, který nás uvěznil v hříchu, kletbě, a druhého dobrého, který nás vysvobozuje z tohoto prokletí a nahrazuje plnění všech příkázání vírou v něj? Kouzelná hůlka řecké mytologie? Začátek gnóze? Ano, skutečně, nedlouho poté gnostik Marcion v Římě požadoval, aby byl Starý zákon odstraněn z Písma svatého. Počátek hereze v křesťanství.

Pavel vedl celou dobu válku proti obřizce a odvolával se na

Abrahama a první zaslíbení, které dostal od Boha jako neobřezaný muž, tehdy ale ještě stále jako Abram: *Vývedl ho ven a pravil: „Pohled’ na nebe a sečti hvězdy, dokážeš-li je spočítat.“ A dodal: „Tak tomu bude s tvým potomstvem.“* **Abram Hospodinovi uvěřil a on mu to připočetl jako spravedlnost.** (Gn 15,5-6) Tato poslední věta se v křesťanství během věků stala záminkou pro mnoho lidí, aby žili víru bez povinností a závazků. To je hereze. Pavel zamlčuje, že Abraham dostává až po tomto „připočtení jako spravedlnost“ od Boha nařízení a přikázání, které se mají plnit a stvrzovat skutky. Jedním z těchto přikázání je obřízka: *Bůh dále Abrahamovi řekl: „Ty i tvoje potomstvo budete mou smlouvu zachovávat ve všech pokoleních. Znamením mé smlouvy mezi mnou a vámi i tvým potomstvem, kterou budete zachovávat, bude toto: Každý mezi vámi, kdo je mužského pohlaví, bude obřezán. Dáte obřezat své neobřezané tělo a to bude znamením smlouvy mezi mnou a vámi. Po všechna pokolení každý, kdo je mezi vámi mužského pohlaví, bude osmého dne po narození obřezán, doma zrozený i koupený za stříbro od kteréhokoli cizince, který není z tvého potomstva. Musí být obřezán každý zrozený v tvém domě i koupený za stříbro. Tak bude má smlouva pro znamení na vašem těle smlouvou věčnou. Neobřezanec, který by nedal své neobřezané tělo obřezat, bude ze svého lidu vyobcován; porušil mou smlouvu.“* (Gn 17,9-14) Nemůže existovat jasnější definice Božího přikázání o obřízce než tato! Proti komu Pavel bojuje svým zaníceným odporem k obřízce? Proti Bohu? Proti Židům? Jsou podle jeho logiky všichni neobřezaní křesťané potomky Pavla? Protože Abrahamovi rozhodně nejsou! Jsou křesťanské církve také Pavlovými církvemi? Protože Pavel rád „adoptuje děti“: *Nepiši to proto, abych vás zahanbil, ale abych vás jako své milované děti napomenul. I kdybyste měli tisíce vychovatelů v Kristu, otců mnoho nemáte, neboť v Kristu Ježíši jsem vás já přivedl k životu skrze evangelium. Prosím vás: Jednejte podle mého příkladu!* (1K 4,14–16) Tedy Pavlovy děti, Pavlovi křesťané!

Židovští křesťané, členové první jeruzalémské církve, se však domnívali, že Matoušovo evangelium v podobenství o plevelu je namířeno proti Pavlovi: *Předložil jim jiné podobenství: „S královstvím nebeským je to tak, jako když jeden člověk zasel dobré semeno na svém poli. Když však lidé spali, přišel jeho nepřítel, nasel plevel do pšenice a odešel. Když vyrostlo stéblo a nasadilo na klas, tu se ukázal i plevel. Přišli sluhové toho hospodáře a řekli mu: „Pane, cožpak jsi nezasel na svém poli dobré semeno? Kde se vzal plevel?“ On jim odpověděl: „To udělal nepřítel.“ Sluhové mu řeknou: „Máme jít a plevel vytrhat?“ On však odpoví: „Ne, protože při trhání plevele byste vyrvali z kořenů i pšenici. Nechte, ať spolu roste obojí až do žně; a v čas žně řeknu žencům: Seberte nejprve plevel a svažte jej do otýpek k spálení, ale pšenici shromážděte do mé stodoly.““ (Mt 13,24-30)*

Židovští křesťané v tom plevelu viděli velkou část Pavlova učení. Petr to ve svém dopise zmírňuje: *Proto, milovaní, očekáváte-li takové věci, snažte se, abyste byli čistí a bez poskvrny a mohli ten den očekávat beze strachu před Božím soudem. A vězte, že ve své trpělivosti vám Pán poskytuje čas ke spáse, jak vám napsal i náš milý bratr Pavel podle moudrosti, která mu byla dána. Mluvil tak o tom ve všech svých listech. Některá místa jsou v nich těžko srozumitelná a neučení a neutvrzení lidé je překrucují, jako i ostatní Písmo, k vlastní záhubě. (2Pt 3,14-16)*

Jakub ve své epištole, aniž by jmenovitě zmínil Pavla, odsuzuje jeho tezi, že člověk ke spáse nepotřebuje skutky, ale pouze víru: *Co je platné, moji bratři, když někdo říká, že má víru, ale přitom nemá skutky? Může ho snad ta víra spasit? Kdyby některý bratr nebo sestra byli bez šatů a neměli jídlo ani na den, a někdo z vás by jim řekl: „Bud’te s Bohem – ať vám není zima a nemáte hlad,“ ale nedali byste jim, co potřebují pro své tělo, co by to bylo platné? Stejně tak i víra, není-li spojena se skutky, je sama o sobě mrtvá. Někdo však řekne: „Jeden má víru a druhý má skutky.“ Tomu odpovím: Ukaž mi tu svou víru bez skutků a já ti ukážu svou víru na skutcích. Ty věříš, že je jeden Bůh. To je správné. I démoni*

*tomu věří, ale hrozí se toho.* (Jk 2,14–19)

Ze všech těchto výroků vidíme, že Pavlovo učení obsahuje mnoho problematických prvků. Je příznačné, že se u něj neshoduje nejen teorie a praxe, ale že i jeho učení je často rozporuplné samo o sobě podle toho, komu píše, kdy píše a čeho chce dosáhnout. Nezastaví se ani před chybným výkladem: *Slib byl dán Abrahamovi a „jeho potomku“; nemluví se o potomcích, nýbrž o potomku: je jím Kristus.* (Ga 3,16) Pavel nemá zábrany překroutit význam, i když je zcela transparentní a snadno ověřitelný. Text, na který se Pavel odvolává, se nachází v knize Genesis a zní takto: *Hospodinův posel zavolal pak z nebe na Abrahama podruhé: „Přisáhl jsem při sobě, je výrok Hospodinův, protože jsi to učinil a neodepřel jsi mi svého jediného syna, jistotně ti požehnám a tvé **potomstvo** jistotně rozmnožím jako nebeské hvězdy a jako písek na mořském břehu. Tvé **potomstvo** obdrží bránu svých nepřátel a ve tvém potomku dojdou požehnání všechny pronárody země, protože jsi uposlechl mého hlasu.“* (Gn 22,15-18) Každému je jasné, že slovo potomstvo je pouze gramaticky jednotného čísla, ale jeho význam je množného čísla. A nyní se vraťme k Pavlově „moudrosti“, že spásu přináší víra, a ne skutky. Bůh hovoří o poslušnosti, tedy o jednání. Abraham přivádí svého syna na horu, sváže ho a chce ho obětovat podle Božího příkazu. Předtím obřezává sebe a Izmaela, poté všechny muže svého domu a také Izáka - vše podle Božího příkazu, posílá pryč Izmaela a jeho matku také dle Božího příkazu. Nepočítá se dle Pavla poslušnost mezi skutky? Hlásal Ježíš pouze víru? Nebo také skutky: nakrmit hladové, pomáhat nemocným, navštěvovat vězněné, prodávat bohatství a rozdávat je chudým ..., všechno to jsou přikázání ze Zákona, který Pavel považuje za zrušený.

Co a kolik toho píše Pavel ve svých dopisech o Ježíši? Téměř nic. Kromě pár vět o jeho poslední večeři, mukách v Getsemanské zahradě, smrti na kříži, vzkříšení a nanebevstoupení, téměř nic kromě: *Syna, narozeného z ženy, podrobeného zákonu* (Ga 4,4) On Ježíše nezná, jeho život je pro něj tajemstvím, neradí se s

apoštoly. To vše není tragické, protože Ježíš řekl jedinému nestrannému svědkovi Pavlova zjevení a obrácení: „*Jdi, neboť on je mým nástrojem, který jsem si zvolil, aby nesl mé jméno národům i králům a synům izraelským. Ukáži mu, co všechno musí podstoupit pro mé jméno.*“ (Sk 9,15-16) A tento úkol splnil. Proto ho právem nazýváme svatý Pavel. Ale pokud jde o jeho dopisy, poselství a teologii: bylo by záhodno, i když sice už velmi opožděně, aby křesťanské církve (alespoň katolická) zřídily náboženskou komisi – tak jak to činí u jiných fenoménů a zkušeností vizionářů - která by po důkladném zkoumání určila, čemu se musí v Pavlě spisech věřit, čemu se může věřit a co je třeba ignorovat. Možná by pak byl Ježíš Kristus konečně uznán v křesťanských církvích ve své konkrétní dimenzi, totiž jako obřezaný a Zákon naplňující Žid.

## Kdo je (byl) Ježíš?

I když si myslíme, že o tomto tématu víme mnohé nebo snad dokonce všechno, zkusme se aspoň trochu podívat na Ježíše na základě biblických zdrojů. Kdyby vlastnil v té době nějaký občanský průkaz, vypadal by asi takto:

Jméno: Ješua (Spasitel)  
 Příjmení: HaMašiach (Pomazaný)  
 Místo narození: Betlém, Judsko  
 Datum narození: Chanuka 3757(?)  
 Národnost: Izraelit z kmene Judova  
 Náboženství: židovské  
 Mateřský jazyk: hebrejšтина, aramejšтина  
 Rodiče: Mirjam a Josef  
 Bydliště: Nazaret, Galilea  
 Povolání: truhlář  
 Zaměstnání: putující kazatel

Jeho příbuzní a známí mu říkali Ješua, a jeho apoštolové, když ho už dobře poznali: Ješua HaMašiach - pomazaný Spasitel. V průběhu staletí to křesťané přeložili do řečtiny, latiny a dalších jazyků, a tak vznikl nový výraz, od hebrejského originálu téměř k nepoznání, „Ježíš Kristus“.

Zlomem v Ježíšově životě byl bezpochyby onen okamžik, kdy ho Jan (Jochanan) ponořil do vody řeky Jordán (Jarden). Tehdy byl zjeven a dosvědčen jako Syn Boží světu. Matouš to popisuje takto: *Když byl Ježíš pokřtěn, hned vystoupil z vody, a hle, otevřela se nebesa a spatřil Ducha Božího, jak sestupuje jako holubice a přichází na něho. A z nebe promluvil hlas: „Toto je můj milovaný Syn, jehož jsem si vyvolil.“* (Mt 3,16-17) Jan tedy

Ježíše zcela ponořil do vody. Takové ponoření (bez dechu, bez vzduchu) mělo nechat obrácené zakusit malou předzvěst chaosu, paniky, jedním slovem „smrt starého člověka“ a zrození nového. Proč se Ježíš dobrovolně, a téměř vynuceně, podřizuje tomuto rituálu?

Klíč k pochopení lze nalézt na první stránce Bible: ... *nad propastnou tůňí byla tma. Ale nad vodami vznášel se duch Boží. I řekl Bůh: „Bud' světlo!“ A bylo světlo. Viděl, že světlo je dobré, a oddělil světlo od tmy. Světlo nazval Bůh dnem a tmu nazval nocí.* (Gn 1,2b-5a) Máme zde tmu, vodu a Ducha Božího. A Bůh poprvé promlouvá: „*Bud' světlo!*“ Všichni víme, že se nejedná o jakékoli světlo tohoto světa: ani sluneční, ani plynové, ani elektrické. Bůh přece slunce, měsíc a hvězdy stvořil až čtvrtý den. Znamená to, že první Boží slovo se vztahuje na duchovní Světlo, které zahání duchovní tmu. A Ježíš říká: „*Já jsem světlo světa; kdo mě následuje, nebude chodit ve tmě, ale bude mít světlo života.*“ (J 8,12) První Boží slovo bylo „světlo“; a toto první Boží slovo se vtělilo o tisíce let později jako Ježíš z Nazareta, syn Mariin. Avšak duchovně byl přítomen od samotného začátku, a proto právem říká: „*Amen, amen, pravím vám, dříve než se Abraham narodil, já jsem.*“ (J 8,58) Jan to v Prologu svého Evangelia popisuje takto: *Bylo tu pravé světlo, které osvěcuje každého člověka; to přicházelo do světa. Na světě byl, svět skrze něj povstal, ale svět ho nepoznal.* (J 1,9-10)

Vraťme se nyní k Ježíšovu křtu v Jordánu. Situace je podobná té na počátku stvoření světa. Jan ponořuje Ježíše do vody, voda je rychlá, rozbouřená, Ježíš neví, zda mu Jan dovolí vynořit se dříve, než mu dojde vzduch. V hlavě zmatek, panika. A nakonec se Ježíš vynořuje, nad vodou a nad ním se objevuje Duch Boží, a Bůh promlouvá: *Toto je můj syn.* Tím se uzavírá první kruh dějin. Bůh své první Slovo vtělil skrze Židovku Mirjam a nyní Ježíše potvrzuje jako svého Syna.

Od této chvíle Ježíš přebírá iniciativu a zasvěcuje se misi, kterou

mu dal Otec. Jaký je jeho první krok? Odchází na poušť! Proč? V knize Levitikus se píše: *Když dokončí smírčí obřady za svatyni, za stan setkávání a za oltář, přivede živého kozla. Áron vloží obě ruce na hlavu živého kozla. Vyzná nad ním všechny nepravosti Izraelců a všechna jejich přestoupení se všemi jejich hříchy a vloží je na hlavu kozla; pak ho dá připraveným mužem vyhnat do pouště. Kozel na sobě ponese všechny jejich nepravosti do odlehlé země. Toho kozla vyžene na poušť. ... Ten, kdo vyhnal kozla pro Azázela, vypere si šaty a celý se omyje vodou. Teprve pak smí vstoupit do tábora.* (Lv 16,20-22,26) Tento obřad se v Izraeli konal každoročně při příležitosti jejich největšího svátku – Den smíření. Víme, že na místo, kde Jan křtil a kde byl také Ježíš pokřtěn, hromadně přicházeli Izraelci a před ponořením nahlas vyznávali své hříchy. A právě z tohoto prostředí Ježíš odchází na poušť, nesoucí viny, hříchy a přestupky Izraelců. Dobrovolně se stává kozlem, který odnáší hříchy na poušť. A tam se samozřejmě setkává s ďáblem. Lukáš to popisuje takto: *Plný Ducha svatého vrátil se Ježíš od Jordánu; Duch ho vodil po poušti čtyřicet dní a ďábel ho pokoušel.* (L 4,1-2a) Ďábel samozřejmě tuší, že tento obětní kozel nemá v úmyslu zůstat na poušti, že je nebezpečný pro něj i všechny zlé duchy, a tak ho zaplétá do diskuse, aby ho navedl k nějaké nerozvážnosti a tím zmařil jeho misi, což se mu však nepodaří.

Ježíš tedy jako prioritu své mise vidí osvobození Izraelců od jejich hříchů, a tím i jejich smíření s Bohem. Během svého působení Ježíš několikrát projevuje spojenectví se svým lidem, jakousi formu židovského vlastenectví, což by mnozí dnes nazvali nacionalismem. Dělá to jako člověk i jako Boží posel. *Jsem poslán jen ke ztraceným ovčím z lidu izraelského* (Mt 15,24), říká Ježíš učedníkům, když ho prosí, aby pomohl Kananejce, která za nimi křičí. A Samaritánce u Jákobovy studny říká: *Vy uctíváte, co neznáte; my uctíváme, co známe, neboť spása je ze Židů.* (J 4,22)

Je třeba vědět, že Židé v Ježíšově době všechny nežidy nazývali

„gojim“, což znamená národy, nikoli pohané. Avšak pro okupanty a jejich pomocníky měli speciální názvy, Římanům říkali „svině, vepři“ a Syrofěničanům a Kananejcům „psi“. Když toto víme, lépe pochopíme některé události z Ježíšova působení. Podívejme se, jak Marek popisuje setkání Ježíše se Syrofěničankou: *Ta žena byla pohanka, rodem Syrofeničanka. Prosila ho, aby vyhnal zlého ducha z její dcery. On jí řekl: „Nech napřed nasytit děti. Neboť se nesluší vzít chléb dětem a hodit jej psům.“ Odpověděla mu: „Ovšem, pane, jenže i psi se pod stolem živí z drobtů po dětech.“ Právil jí: „Žes toto řekla, jdi, zlý duch vyšel z tvé dcery.“ Když se vrátila domů, našla dítě ležící na lůžku a zlý duch byl pryč. (Mk 7,26-30)*

Vzpomeňme také na posedlého v Gerase, z něhož Ježíš vyhání nečistého ducha: *Ježíš se ho zeptal: „Jaké je tvé jméno?“ Odpověděl: „Mé jméno je ‚Legie‘, poněvadž je nás mnoho.“ A velmi ho prosil, aby je neposílal pryč z té krajiny. Pásl se tam na svahu hory veliké stádo vepřů. Ti zlí duchové ho prosili: „Pošli nás, ať vejdemo do těch vepřů!“ On jim to dovolil. Tu nečistí duchové vyšli z posedlého a vešli do vepřů; a stádo se hnalo střemhlav po srázu do moře a v moři se utopilo. Bylo jich na dva tisíce. (Mk 5,9-13)* Tento Markův popis je naplněn symbolikou a skrytou ironií, kterou měli Ježíš a Židé vůči Římanům, jejich legiím, nečistým duchům, ale i vůči nečistým vepřům a vepřovému masu.

Lukáš nám vypráví Ježíšovo podobenství o ztraceném synu. I zde je vidět nedůvěra Židů vůči vepřům a jejich vlastníkům. Tento ztracený syn dosáhne svého nejhlubšího pádu, když musí pást vepře: *Šel a uchytil se u jednoho občana té země; ten ho poslal na pole pást vepře. A byl by si chtěl naplnit žaludek slupkami, které žrali vepři, ale ani ty nedostával. Tu šel do sebe a řekl: „Jak mnoho nádeníků u mého otce má chleba nazbyt, a já tu hynu hladem! Vstanu, půjdu k svému otci a řeknu mu: Otče, zhrěšil jsem proti nebi i vůči tobě. Nejsem už hoden nazývat se tvým*

*synem; přijmi mne jako jednoho ze svých nádeníků.* ‘ (L 15,15-19) Zde Ježíš opět projevuje nedůvěru vůči obyvatelům toho kraje a veprům, zatímco očividně sympatizuje se svou židovskou vírou, milosrdným otcem toho ztraceného syna, jakož i s jeho obrácením.

A nakonec jeho důrazné varování učedníkům a přítomným Židům v kázání na hoře: *Nedávejte psům, co je svaté. Neházejte perly před svině, nebo je nohama zašlapou, otočí se a roztrhají vás.* (Mt 7,6) Kdyby ho jeho učedníci a jejich následovníci poslechli, dnes by byli křesťané obřezáni, slavili by sobotu i neděli a v jejich modlitebnách by nebyly žádné hrozné obrazy Nebeského Otce. A miliony a miliony Židů by nebyly pokousány psy, roztrhány prasaty či zplynovány a spáleny křesťany. Po Ježíšově nanebevstoupení bohužel však sílila tendence získat pro křesťanství široké masy, utápějíc se v davu, hledajíc kvantitu a nikoli kvalitu následovníků. Bohužel neposlechli Ježíšovu radu: *„Hle, posílám vás jako ovce mezi vlky. Buďte tedy obezřetní jako hadi a bezelstní jako holubice.“* (Mt 10,16) Dnes tedy máme, co máme, a situace ve světě i mezi náboženstvími je taková, jaká je.

Celou dobu svého veřejného působení se Ježíš snaží vštípit svým učedníkům a věrným Židům, že nepřišel zrušit nebo změnit Mojžišův (Boží) zákon, ale naplnit ho. Ježíš však ví, že mnohé přikázání, která Zákon ukládá Izraelitům jako společenství, nemohou být plněna, dokud jsou Židé pod římskou okupací. Proto zdůrazňuje osobní zbožnost jednotlivce a jeho správný život. Celé jeho kázání na hoře je plné takových rad a lze je shrnout do tohoto postulátu: modlitba, půst, odpuštění, smíření, pokoj a hojná pomoc potřebným. Ježíš tedy v těžkých časech pro Izrael staví most od všeobecné svatosti Izraele - *Buďte svatí, neboť Já jsem svatý!* - k individuální svatosti každého člověka. To samozřejmě nemohou pochopit ti nejzbožnější, mezi nimiž jsou mnozí zákoníci a farizeové. Proto vede s nimi tak mnoho diskusí.

A nyní jedna řečnická otázka: Koho bude otec nebo matka vychovávat, varovat, kárat a trestat za nevhodné chování – své děti, své příbuzné, nebo celou vesnici, ulici, město? Samozřejmě svou rodinu, své děti. Tak jedná i Ježíš! Nepláče nad Římem ani nad Athénami, ale nad Jeruzalémem. Nediskutuje s Řeky nebo Syroféníčany, ale se zákoníky. Neukazuje na římské vojáky, ale na farizee. Nehrozí Alexandrii nebo Damašku, ale Chorazimu, Betsaidě a Kafarnaumu. Ježíš miluje svoje, stará se o ně a všemi silami se je snaží vést správnou cestou. Ale těsně před svou smrtí Ježíš předpovídá i něco nového. V rozhovoru o posledních časech a konci světa říká svým učedníkům: *A toto evangelium o království bude kázáno po celém světě na svědectví všem národům, a teprve potom přijde konec.* (Mt 24,14)

„Evangelium“ je řecké slovo a znamená: radostná zvěst, radostná novina. Takže do celého světa má být hlášána radostná zpráva o jeho Království nad Izraelem (domem Jákobovým). Proto se také vtělil, a jako takový byl zvěstován andělem: „*Ten bude veliký a bude nazván synem Nejvyššího a Pán Bůh mu dá trůn jeho otce Davida. Na věky bude kralovat nad rodem Jákobovým a jeho království nebude konce.*“ (L 1,32-33) I po svém zmrtvýchvstání Ježíš znovu připomíná potřebu kázání evangelia a pověřuje své učedníky: „*Jděte do celého světa a kažte evangelium všemu stvoření!*“ (Mk 16,15)

Odkud pochází toto rozšíření mise, tento nový úkol? Důvod k tomu nacházíme u proroka Izajáše, který je příkladem toho, jak Ježíš naplňuje Zákon a Proroky. Ve druhé písni o Hospodinově služebníkovi mimo jiné stojí: *Já jsem však řekl: „Nadarmo jsem se namáhal, svou sílu jsem vydal pro nicotný přelud.“ A přece: U Hospodina je mé právo, můj výdělek u mého Boha. A nyní praví Hospodin, který mě vytvořil jako svého služebníka už v životě matky, abych k němu přivedl Jáкова nazpět, byť i nebyl shromážděn Izrael. Stal jsem se váženým Hospodinových očích, můj Bůh je záštita moje. On dále řekl: „Nestačí, abys byl mým služebníkem, který má pozvednout Jákobovy kmeny a přivést*

*zpátky ty z Izraele, kdo byli ušetřeni; dal jsem tě za světlo pronárodům, abys byl spása má do končin země.*“ (Iz 49,4-6) Král Izraele se má tedy podle Otcovy vůle stát světlem národům. A znovu jsme u stvoření světa: „*Bud' světlo!*“ Měli bychom tedy očekávat, že Ježíš před koncem světa bude světlem pro všechny národy.

A nyní se přejdeme k Ježíšově pesachové večeři: *Když nastala hodina, usedl ke stolu a apoštolové s ním. Řekl jim: „Velice jsem toužil jísti s vámi tohoto beránka, dříve než budu trpět. Neboť vám pravím, že ho již nebudu jíst, dokud vše nedojde naplnění v království Božím.“ Vzal kalich, vzdal díky a řekl: „Vezměte a podávejte mezi sebou. Neboť vám pravím, že od této chvíle nebudu pít z plodu vinné révy, dokud nepřijde království Boží.“ Pak vzal chléb, vzdal díky, lámal a dával jim se slovy: „Toto jest mé tělo, které se za vás vydává. To čiňte na mou památku.“ A právě tak, když bylo po večeři, vzal kalich a řekl: „Tento kalich je nová smlouva zpečetěná mou krví, která se za vás prolévá.“* (L 22,14-20) Ježíš zde mluví ke svým apoštolům, kteří byli bez výjimky Židy, protože jen Židé mohou plně pochopit, na co naráží. Podle Božího zákona byli Židé povinni přinášet zvířecí oběti. Přitom se vždy bez výjimky obětovalo zvlášť maso a zvlášť krev. Nikdy maso společně s krví, to by byla svatokrádež. Maso sloužilo jako pokrm pro kněze a pro ty, kteří obětovali, zatímco krev se vylévala na rohy oltáře, kropila se na lidi nebo jí byli pomazáváni kněží pro své posvěcení. Maso tedy sloužilo k nasycení, zatímco krev k posvěcení. Proto Ježíš dává své tělo jako duchovní pokrm v podobě chleba, a krev pro odpuštění a posvěcení v podobě vína, které rozveseluje lidské srdce. Tím také zdůrazňuje, že v této nové Smlouvě už Židé nejsou povinni přinášet oběti zvířat, protože on se sám obětuje jako věčnou obět'.

Pro úplnost se podívejme na některé detaily ze smluv, které Bůh uzavřel s lidmi:

S Noem: *Jen maso oživené krví nesmíte jíst.* (Gn 9,4)

S Abrahamem: *Dáte obřezat své neobřezané tělo a to bude znamením smlouvy mezi mnou a vámi. Po všechna pokolení každý, kdo je mezi vámi mužského pohlaví, bude osmého dne po narození obřezán, doma zrozený i koupený za stříbro od kteréhokoli cizince, který není z tvého potomstva. Musí být obřezán každý zrozený v tvém domě i koupený za stříbro. Tak bude má smlouva pro znamení na vašem těle smlouvou věčnou. Neobřezanec, který by nedal své neobřezané tělo obřezat, bude ze svého lidu vyobcován; porušil mou smlouvu.* (Gn 17,11-14)

S Mojžíšem a Izraelci (druhé přikázání Boží): *Nezobrazíš si Boha zpodoběním ničeho, co je nahoře na nebi, dole na zemi nebo ve vodách pod zemí. Nebudeš se ničemu takovému klanět ani tomu sloužit. Já jsem Hospodin, tvůj Bůh, Bůh žárlivě milující. Stíhám vinu otců na synech do třetího i čtvrtého pokolení těch, kteří mě nenávidí, ale prokazují milosrdenství tisícům pokolení těch, kteří mě milují a má přikázání zachovávají.* (Ex 20,4-6)

Mnozí křesťané, zejména katolíci, se domnívají, že Ježíš s nimi uzavřel novou smlouvu. Ale o tomto nelze vůbec mluvit. Křesťané dnes nedodržují žádnou smlouvu, kterou Bůh s lidmi uzavřel. Ani smlouvu s Noem (pokrmý s krví), ani s Abrahamem (obřízka), ani tu s Mojžíšem (druhé přikázání Boží). Přesto se rádi nazývají „královským kněžstvem“, „vyvoleným národem“ atd. Lepší by pro křesťany byla pokora té Sýrofeničanky: „*Ovšem, Pane, jenže i psi se živí z drobtů, které spadnou ze stolu jejich pánů*“, nebo toho římského setníka: „*Pane, nejsem hoden, abys vstoupil pod mou střechu*“. Kde je však pokora těch, kteří si přivlastňují Toho, který říká, že je „*tichý a pokorného srdce*“?

Obraz západu a Říma nejlépe ztělesňuje Pilát, když odsuzuje Ježíše k smrti. Má veškerou moc, aby ho osvobodil nebo odsoudil, a i když si je jistý, že je Ježíš nevinný, přesto ho odsuzuje k smrti ukřižováním. Co je na tom pokrytecké, to jsou jeho slova: *Já nejsem vinen krví toho člověka; je to vaše věc.* I dnes je to běžný

způsob jednání západu. To Židé, kteří volají: *Krev jeho na nás a na naše děti!*, jsou alespoň upřímní. I když ve zlém úmyslu svolávají Kristovu krev na sebe a své děti, jsou právě oni první, kteří přijímají po jeho velikonoční večeři požehnání jeho Smlouvy a jeho krve, protože jeho krev nikomu neškodí, spíše naopak, vykupuje a posvěcuje. Proto také křesťané uctívají a vzývají Kristovu krev.

Vraťme se nyní k otázce: Kdo je (byl) Ježíš? Doposud jsme viděli, že Ježíš je vtělené první Slovo Boží – Světlo světa, že je obětní kozel, který odnáší hříchy Izraelitů do pouště; že je Beránek, jehož krev zachraňuje Izraelce před trestem; že je Učitel apoštolů a Izraelitů; že je Mesiáš, což znamená Bohem pomazaný. Sám řekl, že je dobrý Pastýř, Dveře pro ovce, Syn Davidův, ale nejčastěji sebe nazývá Syn člověka. Co to znamená? Jeho tělo pochází pouze od jednoho Člověka – od Ženy, která se jmenuje Mirjam (Maria). Podle židovského zákona dítě získává víru a národnost výhradně po své matce. Ať už na to pohlížíme jakkoli, tento Ježíš, Syn člověka, nemůže být nikým jiným než Izraelec, než Žid. Ale zároveň je uznáván jako Syn Boží, a protože ho křesťanští teologové prohlásili za pravého Boha a jeho matku Marii za Bohorodičku, Matku Boží, byl by podle této logiky Bůh Židem! A jak to vidí samotný Bůh?

V knize Exodus se píše: *Potom faraónovi řekneš: Toto praví Hospodin: „Izrael je můj prvorozený syn. Vzkázal jsem ti: Propust' mého syna, aby mi sloužil. Ale ty jsi jej propustit odmítl. Za to zabiji tvého prvorozeného syna.“* (Ex 4,22-23). A Markovo evangelium nás informuje při Ježíšově křtu o hlasu z nebe: *„Ty jsi můj milovaný Syn, tebe jsem si vyvolil.“* (Mk 1,11). V Deuteronomiu se o vyvoleném národě píše: *Jsi přece svatý lid Hospodina, svého Boha; tebe si Hospodin, tvůj Bůh, vyvolil ze všech lidských pokolení, která jsou na tváři země, abys byl jeho lidem, zvláštním vlastnictvím.* (Dt 7,6). A při Ježíšově proměnění Bůh říká: *„Toto je můj vyvolený Syn, toho poslouvejte!“* (L 9,35).

V druhé písni o Hospodinově služebníkovi, v dialogu mezi Bohem a Ježíšem, stojí: *Já jsem však řekl: „Nadarmo jsem se namáhal, svou sílu jsem vydal pro nicotný přelud.“ A přece: U Hospodina je mé právo, můj výdělek u mého Boha.* (Iz 49,3-4).

Z těchto několika citátů Evangelia, Zákona a Proroků je zřejmé, že Bůh staví rovnítko mezi jednotlivcem a kolektivem: Ježíš = Izrael, Izrael = Ježíš! Každý křesťan by se měl hluboce zamyslet nad touto skutečností. Pokud Bůh staví rovnítko mezi Izraelem a Ježíšem, proč křesťané, kteří říkají, že milují Ježíše, už téměř dvě tisíciletí pohrdají, nenávidí, trýzní a hromadně zabíjejí Izraelce? Proč už téměř dvě tisíciletí visí Izrael na kříži ukřižován křesťany, stejně jako tehdy Ježíš Pilátem? Proč mu není dána Bohem zaslíbená a darovaná země? Proč nesmí vstoupit na posvátné místo bývalého Božího Chrámu? Proč si nemůže podle náboženských předpisů zakrýt hlavu kipou, aniž by riskoval, že bude poplíván, pohaněn, zbit nebo zabit? Je snad toto v Ježíšově duchu? Je to v duchu dvanácti izraelských kmenů, jejichž jména budou stát na branách Nebeského Jeruzaléma, kterými by měli vstupovat i křesťané? Budeme za své chování k Izraeli potrestáni? Nebo už snad jsme? Alespoň my na západě? Není snad Bible plná Božích varování proti národům, které se prohřeší proti jeho izraelskému lidu? Neděje se už teď bláznoství za bláznostvím nám, našim vládám, parlamentům, soudům a médiím? Nejíme už nyní podle úředních rozhodnutí červy, kobylky a kdo ví co ještě v mouce, těstovinách a kdo ví kde všude ještě? Nevymysleli jsme už na desítky genderů a pohlaví, která si každý může měnit podle své vlastní vůle? Neoddáváme snad už dva muže a nenazýváme to manželstvím? Nezabíjíme každoročně miliony dětí v lůně jejich matek pod záminkou lidských práv? Nepoužíváme zbytky těchto roztrhaných a z dělohy odsátých dětí v kosmetickém, lékařském a potravinářském průmyslu? Neukazujeme snad, že klima, planetu a vesmír můžeme zachránit chozením za školu, přilepením se na asfalt či používáním nejjedovatějších prvků pro elektroauta? Netrestáme snad lidi, vlády a státy, které se zasazují o mír, jednání

a smíření? Nevypínáme atomové reaktory na výrobu elektřiny, zatímco hromadíme atomové bomby, rakety a ponorky? Nechodí se po našich městech lidé za psy a nesbírají jejich výkaly? Neočkujeme se snad vakcínami, které byly namísto sedm roků vyvinuty jen během několika měsíců?

Tím, že jsme opustili Boha, Boží lid a Ježíšovy cesty, stali jsme se závislími na pozemských „bozích“, kteří se titulují jako filantropové, a na jejich rozmarech, dohodách a rozhodnutích. Nemáme už právo na zdravý rozum, svobodu slova, naši tradici, ani na svobodnou volbu způsobu života. Jsme zajatci, ale sami jsme si vybrali své věznitele. Takto Bůh ponechává ty, kteří trýzní jeho lid, jejich vlastnímu osudu. Právě my křesťané inklinujeme k rozpolcenosti, pokud jde o Ježíše a Židy. Jeho milujeme, je nenávidíme; jeho oslavujeme, je proklínáme. Uzavřeme to citátem z Jakubovy epištoly: *... ale jazyk neumí zkrotit nikdo z lidí. Je to zlo, které si nedá pokoj, plné smrtenosného jedu. Jím chválíme Pána a Otce, jím však také proklínáme lidi, kteří byli stvořeni k Boží podobě. Z týchž úst vychází žehnání i proklínání. Tak tomu být nemá, bratří moji. Což pramen z téhož zřídla vydává vodu sladkou i hořkou? Což může, bratří, fíkovník nést olivy nebo réva fíky? Právě tak nemůže slaný pramen dávat sladkou vodu.* (Jk 3,8-12)

Může-li ten, kdo nenávidí Židy, milovat Ježíše?

## Ježíšovy dary Židům

Pokusíme se zde pouvažovat o nezměrné lásce Ježíše ke svému lidu.

Ježíš vyprávěl tento příběh: *Byl jeden bohatý člověk, nádherně a vybraně se strožil a den co den skvěle hodoval. U vrat jeho domu lehával nějaký chudák, jménem Lazar, plný vředů, a toužil nasytit se aspoň tím, co spadlo ze stolu toho boháče; dokonce přibíhali psi a olizovali jeho vředy. I umřel ten chudák a andělé ho přenesli k Abrahamovi; zemřel i ten boháč a byl pohřben. A když v pekle pozdvihl v mukách oči, uviděl v dáli Abrahama a u něho Lazara. Tu zvolal: „Otče Abrahame, smiluj se nade mnou a pošli Lazara, ať omočí aspoň špičku prstu ve vodě a svaží mé rty, neboť se trápím v tomto plameni.“ Abraham řekl: „Synu, vzpomeň si, že se ti dostalo všeho dobrého už za tvého života, a Lazarovi naopak všeho zlého. Nyní on se tu raduje, a ty trpíš. A nad to vše jest mezi námi a vámi veliká propast, takže nikdo – i kdyby chtěl – nemůže přejít odtud k vám ani překročit od vás k nám.“ Řekl: „Prosím tě tedy, otče, pošli jej do mého rodného domu, neboť mám pět bratrů, ať je varuje, aby také oni nepřišli do tohoto místa muk.“ Ale Abraham mu odpověděl: „Mají Mojžíše a Proroky, ať je poslouchají!“ On řekl: „Ne tak, otče Abrahame, ale přijde-li k nim někdo z mrtvých, budou činit pokání.“ Řekl mu: „Neposlouchají-li Mojžíše a Proroky, nedají se přesvědčit, ani kdyby někdo vstal z mrtvých.““ (L 16,19-31)*

Podívejme se nyní na materiální poměry, ve kterých žili první křesťané. První Ježíšovo společenství v Jeruzalémě fungovalo tak, že všichni, kteří uvěřili, byli pospolu a měli všechno společné. Prodávali svůj majetek a rozdělovali všem podle toho, jak kdo potřeboval. (Sk 2,44-45) O prvním křesťanském společenství v Antiochii, v době Pavlově, čteme ve Skutcích apoštolů: *Proto se učedníci rozhodli, že každý podle svých možností pomůže bratřím*

*v Judsku. Učinili to a poslali sbírku po Barnabášovi a Saulovi jeruzalémským starším. (Sk 11,29-30) Zde je již řeč o almužnách z osobního majetku i o osobním úsudku, kolik kdo dá chudým, zatímco v prvním jeruzalémském společenství se majetky prodávaly a rozdělovaly podle Ježíšových slov: „Chceš-li být dokonalý, jdi, prodej, co ti patří, rozdej chudým, a budeš mít poklad v nebi; pak přijď a následuj mne.“ (Mt 19,21) Prodejte, co máte, a rozdejte to. Opatřte si měšce, které se nerozpadnou, nevyčerpatelný poklad v nebi, kam se zloděj nedostane a kde mol není. (L 12,33-34)*

Nechtěli bychom to nějak rozpitvávat, zvláště když Ježíš tato slova adresuje Židům, ale přesto se můžeme ptát, na které straně dnes vidíme správce, vůdce a hodnostáře všech křesťanských církví – zejména té katolické – na straně Lazarově nebo boháčově? Ve výše citovaném textu o Lazarovi nejde primárně o chudobu a neplodné bohatství, ale o něco úplně jiného. Kdyby chtěl Ježíš říci jenom toto, příběh by skončil slovy, že *nemůže přejít odtud k vám ani překročit od vás k nám*. Ale Ježíš nám také odkrývá duši toho boháče, který skončil v pekle. A ta nevypadá až tak špatně. Má **lásku** a péči o své bratry, aby i oni neskončili v pekle. **Věří**, že by Bůh mohl Abrahamovi dovolit, aby vzkříšeného Lazara poslal ke svým bratrům. **Doufá**, že tím jeho bratři budou spaseni. Takže víru, naději a lásku Ježíš tomu bohatému muži neupírá. Ale přesto mu je přiděleno místo v pekle. Co chybí tomu boháči? Ježíš chce zdůraznit, že od pekla nezachraňuje víra, ale skutky! Kdyby se boháč staral o Lazara na zemi, oba by se ocitli v Abrahamově klíně. Ježíš chtěl zdůraznit, že víra, naděje a láska bez skutků jsou jen prázdné fráze. Pokud by to však byl Ježíšův konečný cíl, ukončil by příběh tam, kde se praví ... *aby také oni nepřišli do tohoto místa muk*.

Ale Ježíš jde dál a těch pár vět je nejdůležitější částí příběhu, protože Ježíš Izraelity varuje, poučuje a obdarovává! *Ale Abraham mu odpověděl: „Mají Mojžíše a Proroky, ať je poslouchají!“ On řekl: „Ne tak, otče Abrahame, ale přijde-li k nim*

*někdo z mrtvých, budou činit pokání. ‘ Řekl mu: ‘Neposlouchají-li Mojžíše a Proroky, nedají se přesvědčit, ani kdyby někdo vstal z mrtvých. ‘* Ježíš je jednoznačně varuje, že přijdou falešní učitelé, proroci, teologové a filozofové, kteří jim budou říkat, že Mojžíš a Proroci jsou mrtvá litera, minulé časy, že je Ježíš osvobodil od poslušnosti Zákonu, Mojžíše a Proroků, že víra neobřezaného Abrahama je ta, která vše vyřeší, vše spasí. Ježíš Židům zdůrazňuje, že ani vzkříšení mrtvých jim nepomohou, pokud nevěří Mojžíšovi a Prorokům. Židé, tedy naprostá většina z nich, se tohoto Ježíšova pokynu drží i přes nevýslovné utrpení, pronásledování a pogromy dodnes. Je pravda, že Ježíše (zatím) nepřijímají jako svého Mesiáše, ale přesně se řídí jeho pokyny: *Ne každý, kdo mi říká ‘Pane, Pane’, vejde do království nebeského; ale ten, kdo činí vůli mého Otce v nebesích.* (Mt 7,21) Židé, kteří konvertovali například ke katolicismu nebo pravoslaví, nemohou dodnes otevřeně a veřejně projevovat své židovství, slavit své šabaty, být na bohoslužbě s pokrytou hlavou, slavit Pesach, Letnice, svátek Stánků. Možná to dělají tajně, mezi sebou, aby neurazili „skutečné“ křesťany. Ale bylo by to přece pouze plnění vůle Boží, Mojžíše a Proroků, jak to činil i Ježíš. Můžeme s klidem poznamenat, že většině Židů brání v přijetí křesťanství jen jejich víra v Mojžíše a Proroky, kterou jim kázal také Ježíš, samozřejmě kromě dvoutisícileté „lásky“ křesťanských církví, která je na každém kroku tlačila, pronásledovala a ničila.

A nyní přejdeme k dalšímu Ježíšovu daru.

*„Pojďte ke mně, všichni, kdo se namáháte a jste obtíženi břemeny, a já vám dám **odpočinout**. Vezměte na sebe mé jho a uče se ode mne, neboť jsem tichý a pokorného srdce: a naleznete odpočinutí svým duším. Vždyť mé **jho netlačí a břemeno netíží**.“* (Mt 11,28-30) Musíme přiznat, že tento Ježíšův výrok je drahý snad každé křesťanské duši. Často se nachází na kartičkách biblických citátů, takže když si někdo vytáhne tuto kartu, celý rozkvete tichým uspokojením a vyrovnaností. Chápeme ale vůbec my křesťané, co

tím Ježíš myslel a jaký obrovský dar dal Židům? Abychom pochopili, jakým způsobem Ježíš dává odpočinout unaveným a obtíženým, musíme se vrátit daleko zpět, na počátek Zákona: *Sedmého dne **dokončil** Bůh své dílo, které konal; sedmého dne **přestal konat** veškeré své dílo. A Bůh **požehnal** a **posvětil** sedmý den, neboť v něm přestal konat veškeré své stvořitelské dílo.* (Gn 2,2-3) Poté Bůh ustanovuje Izraelitům sobotu, nebo spíše sobotní odpočinek, jako příkaz: *Pamatuj na den odpočinku, že ti má být svatý. Šest dní budeš pracovat a dělat všechnu svou práci. Ale sedmý den je den odpočinutí Hospodina, tvého Boha.* (Ex 20,8-10a)

Ježíš řekl jednou, že je pánem nad sobotou. A zde se ztotožňuje se šabatem v plném slova smyslu: dokončení Božího díla, odpočinek, požehnání a posvěcení. Ježíš jim proto říká, že je vtěleným Božím Slovem, že je oním šabatem, že ho posvěcuje, že nám dává odpočinutí, a dokončuje Boží dílo na šabat uzdravováním, léčením a vyháněním zlých duchů. Kdo k němu přijde, tomu dá Ježíš odpočinutí, uzdravení, požehnání a posvěcení. Masy obyčejných Židů jeho slovům dokonale rozuměly a hrnuly se k němu, zatímco zákoníci a farizeové, kteří si vyhrazovali právo vykládat Bibli pouze pro sebe, byli pohoršeni. Ale Ježíš, který zná jejich aroganci, falešnou moudrost a domýšlivost, zajásá: „*Velebím tě, Otče, Pane nebes i země, že jsi tyto věci skryl před moudrými a rozumnými, a zjevil jsi je maličkým. Ano, Otče: tak se ti zalíbilo.*“ (Mt 11,25-26) Tato slova zůstala dodnes aktuální ve všech náboženstvích. Nyní tedy víme, jak Ježíš dává odpočinout Židům. Vyzývá je, aby zachovávali sobotu jako den odpočinku a posvěcení času, jako den, kdy přijímají požehnání v podobě osvětlení a/nebo uzdravení, ať už duševního nebo fyzického.

Ale co Ježíš myslí slovy „mé jho“? Židé přece nejsou tažný dobytek, volové, kteří potřebují jho. Nebo možná jsou? Ano, jsou! Ale v přeneseném slova smyslu. Sami Židé to dobře vědí a mají za to, že potřebují jho. A Bůh si to myslí také. Už na Sinaji, když

Izraelité uctívali zlaté tele, řekl Bůh Mojžíšovi: „*Viděl jsem tento lid, je to lid tvrdé šíje.*“ (Ex 32,9) A poté, co Izraelité pokračují v cestě do zaslíbené země, Bůh říká: „*Půjdete do země oplývající mlékem a medem. Já však nepůjdu uprostřed vás, abych vás cestou nevyhubil, neboť jste lid tvrdošíjný.*“ (Ex 33,3) Tvrdá šíje vyžaduje zkrocení, omezení, jho. A Bůh již připravil jho pro svůj vyvolený lid tvrdé šíje: je to Tóra nebo, jak to křesťané rádi nazývají, Zákon. Bůh i Židé považovali Zákon za jho, které z Izraelitů učinilo něco nesrovnatelného, vyvolený národ. A nyní přichází Ježíš a říká, že On je to jho, ten Zákon, vtělená Tóra. Proč a jak? Židé vědí, že Zákon obsahuje 613 ustanovení: 248 přikázání a 365 zákazů. Vysvětlují také, proč tomu tak je. Podle nich 248 přikázání odpovídá 248 částím, které tvoří lidské tělo. Přikázání jsou aktivní součástí Božích ustanovení, protože přikazují, co je třeba učinit. 365 zákazů odpovídá 365 dnům v roce a jsou pasivní součástí ustanovení, protože nařizují, co se nemá dělat. Ježíš tedy sebe nazývá ztělesněním těchto ustanovení, protože se vtělil v čase (365 dní) a v lidské podobě (248 částí těla). Dokonce i dnes můžeme slyšet nějaké duchovní, kteří se zlomyslně a posměšně chlubí, že my křesťané nemáme tolik přikázání jako Židé.

Jak tedy může Ježíš říci Židům, že jeho jho netlačí a jeho břemeno netíží? Vzpomeňme na Ježíšova slova, když vyhnal kupce z Chrámu: *Což není psáno: „Můj dům bude zván domem modlitby pro všechny národy“?* (Mk 11,17a) Tím předznamenal konec chrámu, ve kterém budou obětovány zvířecí oběti, jejich krev a maso, a ohlašuje nový židovský Chrám, Boží dům, do kterého budou putovat lidé z celého světa a modlit se tam. Ale jak může zrušit celé kapitoly Zákona o obětech zvířat, když říká, že nepřišel zrušit Zákon? *Nedomnívejte se, že jsem přišel zrušit Zákon nebo Proroky; nepřišel jsem zrušit, nýbrž naplnit.* (Mt 5,17) Ježíš tedy naplněním Zákona ruší kapitoly o zvířecích obětech, a to takto: První obětí, která měla zemřít jako slib věrnosti a poslušnosti lidu Izraele, byl Izák, kterého měl Abraham obětovat na místě, kde byl

později postaven Jeruzalém. Bůh se ale na poslední chvíli smiluje a zastaví Abraháma, který chtěl z poslušnosti Bohu obětovat svého syna Izáka. Po vyjití z Egypta Bůh nařizuje Izraelitům přinášet zvířecí oběti, jednotlivě, hromadně, od všeho druhu: od holubů, přes kozy a ovce až po voly, ale také přinášet chléb, víno, olej atd. V Ježíši Bůh uzavírá tento kruh obětí a krve, přinášejíc Ježíše jako dobrovolnou, jedinečnou a věčnou oběť výměnou za všechna do té doby platná přikázání obětí v chrámu. Ježíš tedy nejen že nahrazuje všechny chrámové oběti, ale svou obětí zachraňuje i Izáka, aby ho Abraham nemusel obětovat. Proto říká pávem Izraelitům: *Váš otec Abraham zajásal, že spatří můj den; spatřil jej a zaradoval se.* (J 8,56)

Ale Ježíš jde ještě dále. Zanechává Izraelitům vzpomínku na onu náhradu za všechny jejich oběti: své tělo jako chléb, svou krev jako kalich vína Nové smlouvy, a žádá je, aby si to pamatovali. Židé to činí dodnes, ne jako křesťané v eucharistii, ale v předvečer každé soboty, ať už z tradice nebo vědomi si jeho slov, to nevíme. Zde je zkrácený popis toho, jak to dělají v synagogách nebo ve svých domovech. Na stole vedle hořících svíček stojí kalich (nebo sklenice) s vínem (nebo hroznovou šťávou) a talíř se dvěmi plenkami (nebo jinými druhy pečiva) jako vzpomínka na dvojitou porci many, kterou jejich předkové sbírali v pátek na poušti, aby jim zbylo i na sobotu. Požehnání musí být vysloveno při každém úkonu. Při zapalování svíček: *Požehnaný jsi Ty, Hospodine, Bože náš, Králi všehomíra, jenž jsi nás posvětil Svými přikázáními a přikázal nám zapalovat šabatové světlo.* Při mytí rukou: *Požehnaný jsi Ty, Hospodine, Bože náš, Králi všehomíra, jenž jsi nás posvětil Svými přikázáními a přikázal nám umývání rukou.* Požehnání nad vínem: *Požehnaný jsi Ty, Hospodine, Bože náš, Králi všehomíra, stvořiteli plodu vinné révy.* Nad chlebem: *Požehnaný jsi Ty, Hospodine, Bože náš, Králi všehomíra, jenž dáváš chlebu vyrůst ze země.* Je zde zřejmá určitá podobnost s křesťanskou eucharistií, tedy proměněním. Jen dobrý Bůh ví, zda Židé v chlebu a víně vědomě či nevědomě přijímají plné plody

Ježíšova utrpení, tedy jeho tělo a krev. Možná je to ta část o lehkém jhu a netěžkém břemenu. Po Ježíšově zmrtvýchvstání a zničení jeruzalémského Chrámu zůstalo Židům pouze 270 z původních 613 ustanovení Tóry, což je jistě velký Ježíšův dar pro jeho krajany.

A nyní skončeme jedním zvláštním slibem, který Ježíš mlčky dává Izraelitům. Izrael totiž stále čeká na Mesiáše, který v Izraeli zřídí království a tím přinese Židům slíbené osvobození a zadostiučinění za veškeré utrpení v historii. Apoštolové byli přesvědčeni, že Ježíš je Mesiáš, a právem očekávali splnění všech mesiášských snů. Ve Skutcích apoštolů čteme: *Ti, kteří byli s ním, se ho ptali: „Pane, už v tomto čase chceš obnovit království pro Izrael?“ Řekl jim: „Není vaše věc znát čas a lhůtu, kterou si Otec ponechal ve své moci.“* (Sk 1,6-7) Ježíš tedy nepopírá skutečnost, že nastolí Izraelské království, ale čas a způsob, jakým se to stane, přenechává Nebeskému Otci. Nepochybně to bude při jeho opětném návratu na zem, ale o tom více v kapitole o čekání na Mesiáše.

## **Příchod Mesiáše (aneb: Zabijte Židy!)**

Na konci času, před koncem světa, přijde Mesiáš. Toto je víra všech tří monoteistických náboženství. Kdo to bude, jak se objeví a co bude dělat? Tady se názory rozcházejí, i když také zde existují velmi zajímavé podobnosti. Všichni se však shodnou na jednom z jeho úkolů: přijde soudit lidi, bude tedy Soudcem světa. O tomto důležitém Mesiášově úkolu se budeme zabývat později. Nyní se podívejme, jak Mesiáše očekávají v judaismu, islámu a křesťanství.

Židé věří, že Mesiáš bude potomkem Davida, narozeným obvyklým způsobem, aniž by to svět postřehl. Mesiáš jako král shromáždí všechny židovský lid do jejich Bohem dané země Izrael. V Jeruzalémě nechá postavit třetí chrám. Bude učit celý svět o jedinečnosti Boha na základě židovského zákona Tóry. Bude soudit lidi všech národů světa. Velké množství Židů věří v příchod dvou Mesiášů. První bude trpící Mesiáš z pokolení Josefova a bude se jmenovat syn Josefův. Potom přijde vítězný Mesiáš z rodu Davidova a bude nazván synem Davidovým. Znovu nastolí království v Izraeli a bude soudit všechny národy.

Muslimové také věří v příchod Mesiáše. Myslí si, že to bude Ježíš (Isa) a že to bude jeho druhý příchod. Jeho úkolem bude porazit nesprávného mesiáše (antikrista), rozbít kříž, poučit všechny národy o pravé víře v jediného Boha a soudit lidi podle práva šaría. Jelikož si křesťané (bohužel) špatně uvědomují muslimskou víru v druhý příchod Ježíše, pokusím se to zde v krátkosti vysvětlit. Tato víra je odvozena z hadísů, tedy záznamů založených na Koránu, příkladů z Mohamedova života a arabské tradice. Podle této víry Ježíš porazí Pokušitele, který se pokusí svést celý svět lží a herezí. Pak podle této víry rozlomí kříž, aby křesťanům ukázal, že uctívání kříže je modloslužba. Muslimové totiž nevěří, že Ježíš zemřel na kříži. Právo šaría neboli právní

systém islámu zahrnuje všechny aspekty lidského života, od modlitby po trestní právo. Za závažné zločiny zákon šaría předepisuje přísné tresty, počínaje bičováním a konče amputací prstů, rukou a/nebo nohou a nakonec trestem smrti. Západní křesťanství se právu šaría vyhýbá, bojí se ho a považuje ho za nehumánní. Kdo však čte evangelia pozorněji, najde Ježíšovy výroky, které od takového způsobu trestu nemají daleko. Zmíníme pouze tři:

*Když si však špatný služebník řekne: „Můj pán nejde,“ a začne bít své spoluslužebníky, hodovat a pít s opilci, tu pán toho služebníka přijde v den, kdy to nečeká, a v hodinu, kterou netuší, vyžene ho a vykáže mu úděl mezi pokrytci; tam bude pláč a skřipění zubů.*

(Mt 24,48-51)

*Kdo by svedl k hříchu jednoho z těchto nepatrných, kteří ve mne věří, lépe by mu bylo, kdyby mu dali na krk mlýnský kámen a hodili ho do moře.* (Mk 9,42)

*Jestliže tě tvá ruka nebo noha svádí k hříchu, utni ji a odhod' pryč; lépe je pro tebe, vejdeš-li do života zmrzačený nebo chromý, než abys byl s oběma rukama či nohama uvržen do věčného ohně. Jestliže tě tvé oko svádí k hříchu, vyrví je a odhod' pryč; lépe je pro tebe, vejdeš-li do života jednooký, než abys byl s oběma očima uvržen do ohnivého pekla.* (Mt 18,8-9)

Těmito citáty Ježíš jasně hovoří o trestu smrti a fyzických (sebe)trestech. Samozřejmě, že my křesťané tato Ježíšova slova známe, ale vytlačujeme je ze svého vědomí nebo je vykládáme tak, že postrádají veškerý význam. Staví snad křesťanství svobodu lidí dělat si co chtějí, bez následků, nad Boží zákony a Ježíšova slova? Proklamují církve lidské tělo, jeho celistvost a zdraví jako nejvyšší hodnotu? Připouštějí a prosazují, že podle nich může být tato neomezená svoboda pozastavena pouze v případech, kdy vlády a „filantropové“ tvrdí, že lidstvo je třeba zachránit před nějakou novou nemocí? Chování církevních autorit v době korony jasně ukazuje na kladnou odpověď, a proto je Ježíšova otázka velmi logická: *Ale nalezne Syn člověka víru na zemi, až přijde?* (L

18,8b) Buďme tedy zdrženliví v kritice šaría a islámského práva. Mimochodem je třeba ještě zmínit, že muslimové vidí své náboženství jako život podle těchto pěti pravidel: 1. svědčit, že je jen jeden Bůh, 2. modlitba a uctívání tohoto Boha, 3. půst, 4. povinně dávat přesně stanovenou část svého výdělku nebo majetku chudým muslimům, 5. pouť do Mekky. Muslimové jsou přesvědčeni, že splnění těchto povinností je nejlepší přípravou nejen na vlastní smrt, ale i na příchod Mesiáše a konec světa.

Křesťané se každoročně v adventu připravují na druhý příchod Ježíše. Advent by měl být časem pokání, půstu, usebrání, čtení Bible a toužebného volání po příchodu Ježíše. A co z toho zbylo? Křesťanské kostely, alespoň ty západní, se oblékají do fialové barvy a stávají se dějištěm koncertů různých hudebníků (zpravidla ne církevních), výstav a „kulturních“ akcí. V této době půstu a askeze se hromadně konají „vánoční“ oslavy a rauty pracovních kolektivů, spolků a asociací. Co je pokání, věřící už ani neznají, protože je o tom duchovní nepoučují, na půst se zapomíná nebo se v lepším případě redukuje na „půst“ s chutnou rybou a dobrým vínem. Na Vánoce tedy nezbývá nic jiného než jídlo završit ještě dalšími vybranými pochoutkami. A to vše v jistotě jak církevních starších, tak obyčejných věřících, že Ježíš nepřijde ani o těchto Vánocích. A co by se stalo, kdyby přišel? Splnil by snad slova, která vyslovil během svého prvního pobytu na zemi: *Když si však špatný služebník řekne: ‚Můj pán nejde,‘ a začne bít své spoluslužebníky, hodovat a pít s opilci, tu pán toho služebníka přijde v den, kdy to nečeká, a v hodinu, kterou netuší, vyžene ho a vykáže mu úděl mezi pokrytci; tam bude pláč a skřípění zubů.* (Mt 24,48-51) Na tuto otázku ať si každý odpoví sám za sebe.

Podívejme se nyní, jak se Židé připravují na příchod Mesiáše. Věří, že mesiášský věk bude časem všeobecného pokání a obrácení, věkem, kdy žádný národ již nebude zotročovat židovský lid. Jako simulaci vstupu do mesiášského věku měli Židé od biblických časů každý rok jakousi „generální zkoušku“ své vlastní

smrti, příchodu Mesiáše a věčného soudu. Toto období roku, nazývané „deset hrozných dnů“, začíná židovským novým rokem – Roš ha-šana – a končí Dnem odpuštění a smíření – Jom kipur. Věří, že v oněch dnech Bůh naslouchá jejich modlitbám se zvláštní pozorností, a proto jednají v souladu s Izajášovým proroctvím: *Hleďte Hospodina, dokud se dává najít, volejte ho, dokud je blízko*. Podle židovské víry je Nový rok dnem, kdy Bůh soudí svět, tedy každého jednotlivce. Každý člověk je souzen podle svých činů a rozsudek je vyhlášen o deset dní později, na Jom kipur. Každý Žid proto v předvečer Nového roku činí pokání, chce se zbavit hříchů, dluhů, usmířit se s lidmi, se kterými je ve sporu. V předvečer Nového roku jdou věřící, kteří složili nějaký slib Bohu, ale svůj slib nesplnili, do synagogy a před třemi „soudci“ prosí o osvobození od tohoto slibu. Na Nový rok je zvykem rozdávat almužny a také navštěvovat hroby obzvláště spravedlivých a zbožných lidí. Následují dny pokání a obrácení, protože rozsudek byl již vynesena nad všemi, ale ještě nebyl vyhlášen, a tak se každý, vědom si své hříšnosti, ze všech sil snaží rozsudek změnit nebo alespoň zmírnit. Proto se modlí k Bohu a prosí o odpuštění a smíření za každého člověka, kterému křivdil myšlenkami, slovy nebo skutky. Třetí den po Novém roce je půst (půst Gedaljův) a každým dnem roste napětí, strach a pokusy o obrácení. Jom kipur je dnem všeobecného a přísného půstu: je zakázáno jíst, pít, používat kosmetiku, koupele a mazání olejem, pohlavní styk a dokonce i nošení kožených bot. Den před Jom kipur se chodí do mikve, kde se provádí rituální koupel. Za muže bývá zabito kohout a za ženu slepice, které jsou později darovány chudým. Kohout (slepice) se zvedne nad hlavu určité osoby, přičemž se říká: „*Toto je tvá náhrada, toto je tvá výměna, toto je tvé vykoupení, tento kohout (slepice) odchází na smrt a ty odcházíš do dlouhého, dobrého života a pokoje*.“ V předvečer svátku Jom kipur se dává potřebným pravděpodobně více almužen než celý rok. Ten den je tak plný modliteb, rituálů a zvyků, že je zde nelze ani popsat. Kdo ten den přežije, raduje se, po skončení

půstu se vydatně nají, věří, že jsou mu odpuštěny hříchy a že má před sebou dobrý a úspěšný rok.

Poté, co jsme zjistili, jak se ve třech monoteistických náboženstvích věří a očekává příchod Mesiáše, uvažujme nyní o některých aspektech situace, kterou by Mesiáš mohl najít na zemi, kdyby náhle přišel. Kde by se objevil nejprve, kam by šel a co by viděl? Pokud by přišel ke svým Židům do Jeruzaléma, možná by našel přehlídky v duhových barvách, které propagují to, co je Bohu ohavné: *Nebudeš obcovat s mužem jako s ženou. Je to ohavnost.* (Lv 18,22) Možná by se setkal s takzvanými aktivisty demonstujícími za zrušení šabatu – základního kamene judaismu. A možná by zjistil, že na několika místech v Izraeli je šabat alespoň částečně už zrušen jako svatý den. Zakusil by, že jako všem Židům, mu bylo zakázáno vstoupit a modlit se na jejich nejposvátnějším místě, na místě Chrámu, na místě, kde „přebývalo“ Jméno Boha Izraele. Možná by si všiml, že země jeho pokrevních bratrů a sester je tak rozkouskována a rozdělená, že by se nemohl a neměl pohybovat oblastmi, které Bůh určil svému vyvolenému lidu Izraeli.

Možná by se tedy vydal na svatá místa islámu. Tam by zjistil, že se bratři navzájem zabíjejí pro zájmy svého náboženského proudu a někteří dokonce pro zájmy cizích vládců, kteří jsou muslimy považováni většinou za nevěřící. Zjistil by, že muslimové posílají a pouštějí miliony svých mužů v nejlepším mládeneckém věku na takzvaný křesťanský Západ, kde ztrácejí víru, identitu, morálku, ztrácejí se v alkoholu, drogách, zločinu a stávají se ještě horšími než jejich západní vrstevníci.

Poté by se zřejmě Mesiáš vydal sám také na Západ, aby navštívil křesťanská centra autority a moci. Navštívil by tedy Vatikán, centra pravoslaví a evangelických denominací. Všude by viděl obrovské bohatství: zlato, klenoty, umělecká díla a to vše z větší části ukradené nebo neprávem odnesené, ale nikdy nevrácené i přes tolik jubilejních let. Objevil by také velmi strážené a uctívané

obrazy toho, o kterém by mu řekli, že je jeho Nebeský Otec. Možná by jim připomněl, že jeho Otec přísně zakázal zhotovovat jakékoli obrazy nebo sochy. Sám by se nejspíše vysmál lidské hlouposti a hříchu, protože na těch obrazech a sochách by nepoznal Nebeského Otce, o kterém kdysi Samaritánce řekl: *Bůh je Duch a ti, kdo ho uctívají, mají tak činit v Duchu a v pravdě.* (J 4,24) A možná by se ho v Římě zeptali jako kdysi Pontius Pilát: *Co je pravda?* (J 18,38) Zjistil by, že na mnoha křesťanských bohoslužbách dostávají pozeňnaní dva muži a/nebo jsou „sezdáni“. Byl by tím velmi překvapen, protože ví, jak velkou pověst a autoritu má svatý Pavel v křesťanství, a právě tento napsal západním křesťanům ve své epištole Římanům toto: *Proto je Bůh vydal v moc hanebných vášní. Jejich ženy zaměnily přirozený styk za nepřirozený a stejně i muži zanechali přirozeného styku s ženami a vzplanuli žádostí jeden k druhému, muži s muži provádějí hanebnosti, a tak sami na sobě dostávají zaslouženou odplatu za svou scestnost. Protože si nedovedli vážít pravého poznání Boha, dal je Bůh na pospas jejich zvrácené mysli, aby dělali, co se nesluší. Jsou plni nepravosti, podlosti, lakoty, špatnosti, jsou samá závist, vražda, svár, lest, zlomyslnost, jsou donašeči, pomlouvači, Bohu odporní, zpupní, nadutí, chlubití. Vymýšlejí zlé věci, neposlouchají rodiče, nemají rozum, nedovedou se s nikým snést, neznají lásku ani slitování. Vědí o spravedlivém rozhodnutí Božím, že ti, kteří tak jednají, jsou hodni smrti; a přece nejenže sami tak jednají, ale také jiným takové jednání schvalují.* (Ř 1,26-32) Mesiáš by si mohl myslet, že křesťané budou poslouchat alespoň Pavla, jednoho ze sloupů křesťanství, když už neuznávají Tóru, ale neposlouchají ani toho. Raději poslouchají „pomlouvače, pohrdače Boha, zlomyslníky, naduté, nerozumné, nevěrné, bezcitné, plné veškeré nepravosti a podlosti“, jedním slovem novodobé elity, vládce a samozvané filantropy. Možná však ještě nepoznali, že Satan je nejvyšším filantropem, který miluje lidi, a proto se je ze všech sil snaží oddělit od Boha a přivést je do pekla.

Kam by tedy měl Mesiáš, věčný Žid, jít? Neboť po celém Západě i Východě se ozývají stále častěji výkřiky: Zabijte Židy! Ani na ulicích takzvaného demokratického, civilizovaného západu se Žid nemůže projevit jako Žid, aniž by riskoval, že bude poplíván, zbit nebo zabit. Nacismus znovu pozvedá hlavu a s ním i antisemitismus. Mnoho západních vládců a vůdců představilo metody a hodnoty nacismu, a jeho největší představitel Adolf Hitler, který byl podle záznamů vídeňské policie v letech 1907 až 1912 homosexuál provádějící prostituci ve Vídni (viz str. 197 knihy „Das Heil kommt von den Juden“, autor Roy H. Schoeman, vydané nakladatelstvím Sankt Ulrich Verlag, Augsburg 2007). Samozřejmě dnes tito novodobí nacisté pokrytecky předstírají lásku k Židům, ale tajně jim škodí, kde se dá. Veřejně odsuzují doktora Mengeleho a jeho nelidské experimenty na ženách a nenarozených dětech, a sami uzákoňují mnohem horší věci než Mengele. Kdysi měli nacisté své noviny „Lidový pozorovatel“, kde byli odsuzováni, veřejně označováni a k zastřelení navrhováni všichni kritici a nenacisti; dnes to činí mainstreamová média moderních nacistů. Tehdejší nacisté si zvolili hnědou barvu, a novověcí nacisté jsou rozděleni do stran a klubů, jejichž barvy dohromady vytvoří hnědou. Zabijte Židy! Opět znovu! Kam by měl Mesiáš jít? Ale dost už hypotetických otázek, dost kritiky, dost spekulací. Vraťme se k tomu, co víme jistě a o čem svědčí všechna tři náboženství: Mesiáš přijde. Mesiáš bude mocný. Mesiáš bude soudit všechny lidi.

Soudy doprovázejí lidi už od Adama a Evy. Po jejich hříchu je Bůh odsoudil k vyhnání z pozemského ráje, tvrdé práci, bolesti, nerovnosti pohlaví. Druhý soud byl vyřčen nad Kainem poté, když zabil Ábela: *Budeš-li obdělávat půdu, už ti nedá svou sílu. Budeš na zemi psancem a štvancem.* (Gn 4,12) Třetí Boží soud nastal kvůli zkaženosti a zvrácenosti celého lidstva, kromě Noeho a jeho rodiny: všeobecná potopa. Čtvrtý soud vykonal nad lidmi, když chtěli vystoupit až do nebe stavbou babylonské věže: zmátl jejich jazyky. Pro ty, kteří tomu nerozumí, krátké upřesnění: Bůh si

nelibuje v nejednotě lidí v případech konání dobra, ale nepřipustí jednotu lidí ve snaze povznést se do nebe, učinit ze sebe bohy, vytvořit nový světový řád. Bůh již mnohokrát v historii zmátl jazyky takových lidí. V průběhu dějin následovaly Boží soudy jeden za druhým. Vzpomeňme na faraóna a egyptské pronásledovatele lidu Izraele. Vzpomeňme také na všechny ty národy, které Bůh zničil, když byla naplněna míra jejich špatnosti a jejich země byla navždy dána Izraeli. Po vyjití z Egypta předal Bůh souzení Mojžíšovi, aby mohl soudit Izraelity. Tak Mojžíš začíná na zemi zakládat soudní systém. Vysvětloval Izraelitům Boží zákony a ustanovení, rozhodoval jejich spory, a pak mezi Izraelity jmenoval soudce, kteří měli pravomoc soudit lidi v lehkých sporech, zatímco on rozhodoval ty těžší. Později Bůh vzbudil v Izraeli soudce, kteří spolu s proroky a kněžími vykonávali spravedlnost a vládli Izraeli podle Božích zákonů, a když tak nečinili, Bůh je i celý národ potrestal. Když Izraelité žádali a nakonec dostali krále, pak tento soudil lidi nebo pověřil jiné soudce. Vzpomeňme jen na Šalamounův rozsudek nad dvěma ženami, které se hádaly kvůli dítěti. Nakonec Bůh předá soud do rukou svému Synu, Mesiáši Ježíši. *Otec nikoho nesoudí, ale všechnen soud dal do rukou Synovi, aby všichni ctili Syna, jako ctí Otce.* (J 5,22–23a) Nejpozději nyní je jasné, proč všechna náboženství tvrdí, že Mesiáš bude soudit lidi. A možná nám také dochází, proč Ježíš přichází dvakrát, proč Židé věří v trpícího Mesiáše – syna Josefova a vítězného Mesiáše – syna Davidova. První příchod Ježíše a jeho oběť byly šancí pro obrácení lidí, pro dobré skutky, pro spásu: *Vždyť Bůh neposlal svého Syna na svět, aby svět soudil, ale aby skrze něj byl svět spasen.* (J 3,17) Toto je dobrá zpráva, toto je evangelium: dokud nepřijde Mesiáš, mají lidé šanci být spaseni pro věčný život, tím že následují příklad Ježíšova pozemského života i jeho snášení bolesti a nespravedlností. Teprve až znovu přijde jako Mesiáš a Syn Boží, bude soudit, a proti jeho soudu nebude odvolání. Proto je náš pozemský život podobný oněm židovským „hrozným dnům“, kdy

se deset dní snaží odčinit své hříchy z minulého roku půstem, odpuštěním, almužnou, pokáním a modlitbou, aby dosáhli zproštění viny. Tak se každý z nás musí celý život snažit, aby v hodině smrti dostal osvobozující rozsudek, navzdory našim nesčetným hříchům. Naštěstí Ježíš při mnoha příležitostech hovořil o tom, jak a podle jakých měřítek bude soudit. Především podle vlastních slov: *Pravím vám, že z každého planého slova, jež lidé promluví, budou skládat účty v den soudu. Neboť podle svých slov budeš ospravedlněn a podle svých slov odsouzen.* (Mt 12,36–37) Kvůli lehkomyšlnosti: Pannám, které si zapomněly nabrat dostatek oleje a ocitly se u zavřených dveří svatební síně, Ženich říká: *Amen, amen, pravím vám, neznám vás.* (Mt 25,12) Kvůli rouhání: *Proto vám pravím, že každý hřích i rouhání bude lidem odpuštěno, ale rouhání proti Duchu svatému nebude odpuštěno. I tomu, kdo by řekl slovo proti Synu člověka, bude odpuštěno; ale kdo by řekl slovo proti Duchu svatému, tomu nebude odpuštěno v tomto věku ani v budoucím.* (Mt 12,31–32) Věnujme pozornost těmto Ježíšovým slovům. Plně se řídí židovskou terminologií, když se zmiňuje o „budoucím“ světě, a ne jak říkají křesťané „onom“ světě. Ježíš již dopředu omilostňuje Židy, kteří byli proti němu, kteří ho nepoznali, kteří křičeli: „Ukřižuj ho, ukřižuj ho!“ a říká, že jim bude odpuštěno. Jsme si toho my křesťané vědomi? My, křesťané, kteří zvěstujeme a kážeme Ježíše, bychom se měli zkoumat ve světle ovoce, které přinášíme, a Ježíšových varování: *Mnozí mi řeknou v onen den: ‚Pane, Pane, což jsme ve tvém jménu neprorokovali a ve tvém jménu nevymítali zlé duchy a ve tvém jménu neučinili mnoho mocných činů?‘ A tehdy jim prohlásím: ‚Nikdy jsem vás neznal; jděte ode mne, kdo se dopouštíte nepravosti.‘* (Mt 7,22–23) Měli bychom se také zamyslet nad Ježíšovou řečí o zakopaném talentu (nevyužité schopnosti, promarněné příležitosti k pozitivnímu jednání): *Vezměte mu tu hřivnu a dejte tomu, který má deset hřiven! Neboť každému, kdo má, bude dáno a přidáno; kdo nemá, tomu bude odňato i to, co má. A toho neužitečného služebníka uvrhněte ven*

*do temnot; tam bude pláč a skřípění zubů.*‘ (Mt 25,28-30) Vzpomeňme také na slova o boháčovi a Lazarovi, o krutém dlužníkovi, o těch, kteří nepomohli hladovým, žíznivým, nahým a bosým, nenavštěvovali nemocné a vězně, kteří se za života nesmířili s protivníky, kteří sváděli jiné, kteří se vyvyšovali ... Seznam našich hříchů, které nám Ježíš klade před oči, je velmi dlouhý! Ale je to také naše šance pokusit se jich zbavit, litovat jich a snažit se každý den odčinit spáchané hříchy modlitbou, půstem a pokáním, protože víme, co každého z nás čeká na konci tohoto života: smrt, soud, peklo, očistec nebo nebe. Smrtí končí naše pozemská cesta, budeme souzeni a začíná věčnost.

Proč tedy ještě další soud v posledních časech, v mesiášském věku, při vzkříšení těla? Apoštol Jan mluví ve Zjevení o druhé smrti: *Avšak zbabělci, nevěrní, nečistí, vrahové, cizoložníci, zaklínači, modláři a všichni lháři najdou svůj úděl v jezeře, kde hoří oheň a síra. To je ta druhá smrt.* (Zj 21,8) Pokusíme se vysvětlit, proč další soud, proč další smrt. Když člověk zemře, tělo se rozpadne a duše je po soudu buď uvržena do pekla, poslána do očištěnce k očistění a pokání, nebo přijata do nebe. Ale při vzkříšení mrtvých dostanou lidé znovu tělo, a očistec bude zrušen. Lidé, kteří pobývali v očištěnci, a takových je zcela jistě velká většina, nyní v těle uvidí ty, kvůli kterým byli v očištěnci. Podobně se setkají a budou vidět ti, kteří jsou již v nebi, ony z očištěnce. Očistec není místem trestu, ze kterého by nás mohlo zachránit pár mší, odpustků nebo obětí. Tyto věci nám mohou pobyt tam jen usnadnit. Smyslem pobytu v očištěnci je rozpoznat míru vin, zřeknutí se zla, obrácení se a proměna v člověka připraveného na soužití v ráji. Víme, že v ráji neexistuje vzájemná nesnášenlivost, nenávisť, třenice, výčitky, protože jinak by to bylo jen opakování života na zemi, a ne Království nebeské. Od Ježíše víme, že v ráji budou někteří „největší a nejmenší“, že někteří budou sedět vedle něj nalevo a napravo, že tam bude víno... Ale aby nebe fungovalo, lidé musí být osvobozeni od neposlušnosti, závisti, třenice, neodpuštění.

Není až takový problém si před smrtí urovnat svůj vztah s Bohem, zvláště když už člověk prožil jeho dobrotu, lásku a odpuštění; pak je dokonce snadné činit pokání, prosit ho o odpuštění a smilování. Skutečným problémem jsou mezilidské vztahy. Proto nám Ježíš stále zdůrazňuje: *odpusť nám naše viny, jako i my odpouštíme našim viníkům; nesudte, abyste nebyli souzeni; nemodlete se jako pokrytci; neslužte dvěma pánům; milujte své nepřátele; dohodni se rychle se svým protivníkem, dokud jsi s ním ještě na cestě k soudci; neshromažďujte si poklady na zemi; nejprve vyjmi ze svého oka trám, a pak teprve prohlédneš, abys mohl vyjmout třísku z oka svého bratra*. Nejsou to jen návody na soužití s lidmi, ale i jakási duchovní cvičení; Ježíš chce, abychom se celý život cvičili, abychom nepřišli na místo, kde *jejich červ neumírá a oheň nehasne*.

Ale na konci časů, v mesiášských dnech, kdy bude očištec rozpuštěn a duše znovu získají svá těla, se někteří „staří známí“ znovu setkají. Žid potká toho, kdo křičel: Zabij Žida! Jiný Žid se setká s tím, kdo pustil jedovatý plyn do komory, v které se nacházel; potracené dítě se setká s matkou a otcem, lékařem a asistentem, kteří ho zabili; soused se setká se sousedem, který mu podvodem zabral pozemek; politický vězeň se setká s tím, kdo ho udal a s tím, kdo ho odsoudil; oběť očkování se setká s tím, kdo vakcínu zpřístupnil bez potřebných testů, s tím, kdo vakcínu zakoupil, kdo zaručil bezpečnost vakcíny, i s tím, kdo nařídil očkování jako morální povinnost vůči svému bližnímu. Nešťastný hermafrodit se setká s tím, kdo mu dal hormony, které ho přivedly do stavu „ani v nebi, ani na zemi“, i s ministrem, který změnu pohlaví povolil. Svedení aktivisté všeho druhu se setkají se svými ideology, indoktrinátory a takzvanými filantropy. Potkají se vrah a zavražděný, mučitel a mučený, nenávistník a nenáviděný. Potkají se žid, muslim a křesťan, aškenáz a sefard, sunnit, šiit a alevita, křesťan pravoslavný, katolický, protestantský, luteránský. Pro každého, kdo pobýval v očištcích, nyní vyvstává otázka: Kdo se zbavil nenávisti, krvežíznivosti, satanské ideologie,

manipulativního ovládní, kdo skutečně upřímně litoval svých hříchů a nyní své oběti prosí o smilování a odpuštění? Kdo z obětí upřímně, ze srdce a s láskou odpustí svému vrahovi, mučiteli, trýzniteli? Toto je okamžik, o kterém píše prorok Izajáš: *Vlk bude pobývat s beránkem, levhart s kůzlem odpočívát. Tele a lviče i žírný dobytek budou spolu a malý hoch je bude vodit.* (Iz 11,6) Zůstane-li někdo vlkem i po očistci, bude-li si stále myslet, že se ničím neprovinil a není ochoten odpustit, ale hledá trest pro své dřívější trýznitele, pak bude podroben soudu Mesiáše, kde bude souzen podle nebeských měřítek. Nevíme, co se stane s obětí a viníkem, pokud oběť ani poté neodpustí. Dostane-li zasloužený trest a druhou smrt pouze viník, nebo i oběť, která nedokázala nebo nechtěla odpustit. To jsou věci, o kterých nemáme potuchy, to jsou Boží soudy.

Mějme raději před očima, co nás čeká, když budeme uznáni hodni budoucího světa a budeme moci vstoupit do nebeského Jeruzaléma: *Město mělo mohutné a vysoké hradby, dvanáct bran střežených dvanácti anděly a na branách napsaná jména dvanácti pokolení synů Izraele. Tři brány byly na východ, tři brány na sever, tři brány na jih a tři brány na západ. A hradby města byly postaveny na dvanácti základních kamenech a na nich bylo dvanáct jmen dvanácti apoštolů Beránkových.* (Zj 21,12-14) Tedy základy i brány - pokolení i apoštolové - všude samí židé! Pokud si to uvědomíme, možná z našich myslí a úst ještě včas zmizí výkřik: Zabijte Židy!

## Beránek Boží

Jeden z nejdojemnějších okamžiků katolické liturgie je, když se věřící modlí před svatým přijímáním:

*Beránku Boží, který snímáš hříchy světa, smiluj se nad námi!*

*Beránku Boží, který snímáš hříchy světa, smiluj se nad námi!*

*Beránku Boží, který snímáš hříchy světa, dej nám pokoj!*

Je logické, že se nekřesťané a mnozí neinformovaní věřící ptají po významu a smyslu těchto zvolání. Zajímá je, jak může beránek darovat pokoj a smilovat se, i kdyby to byl Beránek Boží. V tomto konkrétním případě je tento beránek Ježíš. Jan Křtitel ho nazval takto: *Druhého dne spatřil Jan Ježíše, jak jde k němu, a řekl: „Hle, beránek Boží, který snímá hřích světa. (J 1,29)* Jan to rozhodně neřekl z náklonnosti k beránkům nebo ovcím, nebo jako nějaké pěkné přirovnání pro přítomné, ale spíše z hlubokého vědomí hlubokých kořenů symbolu beránka jako obětního zvířete v židovské historii a dokonce ještě i před ní. Pokusíme se pomocí biblických odkazů a záznamů dospět k autentickému významu termínu „beránek Boží“.

V kapitole o narození Páně jsme popsali, jak byl Ježíš jako novorozeně zavinut a uložen do jeslí, stejně jako to dělali pastýři s beránky určenými k obětování v jeruzalémském Chrámu. Apoštol Jan podrobně popisuje, že Ježíš zemřel v den přípravy, v době, kdy se zabíjeli velikonoční beránci. (srov. J 19,28-37) Celý Ježíšův život se tedy odehrává v období mezi beránky určenými k oběti (v Betlémě) a velikonočními beránky určenými k zabití (v Jeruzalémě). Prorok Izajáš píše: *Všichni jsme bloudili jako ovce, každý z nás se dal svou cestou, jej však Hospodin postihl pro nepravost nás všech. Byl trápen a pokořil se, ústa neotevřel; jako beránek vedený na porážku, jako ovce před střihači zůstal němý, ústa neotevřel. (Iz 53,6-7)* V těchto několika řádcích je popsána historie Boží spásy lidí od počátku světa až k

budoucímu soudnému dni. Zmrtvýchvstalý Ježíš svěřuje Petrovi úkol: Pas mé beránky, pas mé ovce! (srv. J 21,15-18) Stejně jako Izajáš také rozlišuje beránky a ovce. Beránci jsou určeni k obětování a stáda ovcí ke stříhání – tedy na vlnu, na odívání a na mléko. Tak můžeme Ježíšovi lépe porozumět: svěřuje Petrovi stádo ovcí – svůj lid Izrael, ale také beránky určené k oběti – budoucí mučedníky, jako je Štěpán a většina apoštolů.

V knize Zjevení Janovo najdeme řadu textů o Ježíši jakožto o zabitém Beránkovi: *Hoden jest Beránek, ten obětovaný, přijmout moc, bohatství, moudrost, sílu, poctu, slávu i dobrořečení. (5,12); Nyní přišlo spasení, moc a království našeho Boha i vláda jeho Mesiáše; neboť byl svržen žalobce našich bratrů, který je před Bohem osočoval dnem i nocí. Oni nad ním zvítězili pro krev Beránkovu a pro slovo svého svědectví. Nemilovali svůj život tak, aby se zalekli smrti. (12,10-11) A zpívali píseň Božího služebníka Mojžíše a píseň Beránkovu: „Veliké a podivuhodné jsou tvé činy, Pane Bože všemohoucí; spravedlivé a pravdivé jsou tvé cesty, Králi národů. Kdo by se nebál tebe, Pane, a nevzdal slávu tvému jménu, neboť ty jediný jsi Svatý; všechny národy přijdou a skloní se před tebou, neboť tvé spravedlivé soudy vyšly najevo.“ (15,3-4) Avšak chrám jsem v něm nespatriil: Jeho chrámem je Pán Bůh všemohoucí a Beránek. To město nepotřebuje ani slunce ani měsíc, aby mělo světlo: září nad ním sláva Boží a jeho světlem je Beránek. (21,22-23)*

Jan, apoštolové a sám Ježíš byli všichni bez výjimky Židé. Je-li konec světa a času poznamenán oslavou Beránka, kde začíná doba Beránkova pro Židy, pro lid Izraele a jaký význam to má pro Izrael a pro celý svět? Vysvětlení najdeme v knize Exodus: *Vezmete jej z ovcí nebo z koz. Budete jej opatrovat až do čtrnáctého dne tohoto měsíce. Navečer bude celé shromáždění izraelské pospolitosti beránky zabíjet. Pak vezmou trochu krve a potrou jí obě veřeje i nadpraží u domů, v nichž jej budou jíst. Tu noc budou jíst maso upečené na ohni a k němu budou jíst nekvašené chleby s hořkými bylinami. Nebudete z něho jíst nic*

*syrového ani vařeného ve vodě, nýbrž jen upečené na ohni s hlavou i s nohama a vnitřnostmi. Nic z něho nenecháte do rána. Co z něho zůstane do rána, spálíte ohněm. Budete jej jíst takto: Budete mít přepásaná bedra, opánky na nohou a hůl v ruce. Sníte jej ve chvatu. To bude Hospodinův hod beránka. Tu noc projdu egyptskou zemí a všechno prvorozené v egyptské zemi pobiji, od lidí až po dobytek. Všechna egyptská božstva postihnu svými soudy. Já jsem Hospodin. Na domech, v nichž budete, budete mít na znamení krev. Když tu krev uvidím, pomínu vás a nedolehne na vás zhoubný úder, až budu bít egyptskou zemi. (Ex 12,5b–13)* Nyní je nám jasnější, proč je Beránek Boží tak důležitý. Krev beránků zachránila Židy před smrtí prvorozence z lidí i dobytka, a maso beránků jim sloužilo jako potrava, která jim dodala sílu na cestu za svobodu.

Oheň je v tomto textu zmíněn dvakrát: jednou jako síla blahodárná, podruhé jako síla ničivá, protože slouží jak k pečení velikonočního beránka, tak ke zničení ostatků. Je zajímavé, že Ježíš také zmiňuje dva druhy ohně: *Oheň jsem přišel uvrhnout na zemi, a jak si přeji, aby se už vzňal! Křtem mám být pokřtěn, a jak je mi úzko, dokud se nedokoná!* (L 12,49-50) Oheň křtu je sice skutečně bolestivý „oheň“, ale výsledkem je spása lidí. - Ale ten jiný oheň má jiný účel, totiž pekelná muka: *Lépe je pro tebe, vejdeš-li do Božího království jednooký, než abys byl s oběma očima uvržen do pekla, kde jejich červ neumírá a oheň nehasne*. (Mk 9,47b-48) Zde je potřeba něco objasnit. Ježíš nikdy nezmínil slovo „peklo“, protože toto slovo v hebrejštině neexistuje, a slovo „šeol“ nebo řecké „hádes“ nemají stejný význam jako „peklo“. Ježíš použil slovo „geh hinom“. Toto slovo bylo přijato do řeckých a latinských evangelií jako „gehena“ a zůstalo po dlouhou dobu ve všech překladech evangelií. Teprve nedávno bylo nahrazeno slovem „peklo“, což jeho význam nijak nesnižuje. O co tedy jde? „Geh hinom“ je údolí, vlastně rokle, nedaleko Jeruzaléma. V době jeruzalémského Chrámu se tam spalovaly nečisté části obětních zvířat, odpad a někdy i těla popravených

zločinců, kteří nebyli pohřbeni. Oheň hořel, vlastně doutnal, nepřetržitě, aby se spálily všechny části a nečistoty. Byl to vždy dlouhý a pracný proces, při němž se samozřejmě množilo a živilo nespočet červů, much a larev. Ježíš používá toto místo při několika příležitostech jako synonymum pro pekelná muka.

Takže také v Jeruzalémě byly dva ohně, které nebyly uhašeny: tento ničivý, a druhý byl na oltáři, kde byly obětovány zápalné oběti Bohu. To vše bylo regulováno pravidly, která Mojžíš obdržel od Boha. Zde jsou jen dva krátké příklady: *Oheň na oltáři bude stále udržován, nesmí vyhasnout. Kněz jím bude každé ráno zapalovat dříví, narovná na něm zápalnou oběť a obrátí na něm tuk z pokojných obětí v obětní dým. Oheň na oltáři bude stále udržován, nesmí vyhasnout.* (Lv 6,5–6) Toto je příklad „čistého“ ohně, a dále následuje příklad ničivého „nečistého“ ohně: *Ale býčka, jeho kůži, maso a výměty spálil na ohni mimo tábor, jak přikázal Mojžíšovi Hospodin.* (Lv 8,17) Toto jsou tedy také předobrazy ohně, který Ježíš přišel vrhnout na zem, stejně jako ohně pekelného, který ničí vše hříšné a nečisté. Ježíš říká: *Jestliže tě tvá ruka nebo noha svádí k hříchu, utni ji a odhod' pryč; lépe je pro tebe, vejdeš-li do života zmrzačený nebo chromý, než abys byl s oběma rukama či nohama uvržen do věčného ohně.* (Mt 18,8) *Ukážu vám, koho se máte bát. Bojte se toho, který má moc vás zabít a ještě uvrhnout do pekla. Ano, pravím vám, toho se bojte!* (L 12,5) Je poněkud matoucí, že Ježíš používá pro pekelná muka při různých příležitostech dvě různá přirovnání - neuhasitelný oheň a nehynoucí červ, ale také tmu, pláč a skřípění zubů: *Řekl mu: ‚Příteli, jak ses sem dostal, když nejsi oblečen na svatbu?‘ On se nezmohl ani na slovo. Tu řekl král sloužícím: ‚Svažte mu ruce i nohy a uvrhněte ho ven do temnot; tam bude pláč a skřípění zubů.‘* (Mt 22,12-13) *Vezměte mu tu hřivnu a dejte tomu, který má deset hřiven! Neboť každému, kdo má, bude dáno a přidáno; kdo nemá, tomu bude odňato i to, co má. A toho neužitečného služebníka uvrhněte ven do temnot; tam bude pláč a skřípění zubů.‘* (Mt 25,28-30) S těmito aspekty pekla jsme se vzdálili od

původního tématu Beránka Božího, ale to vše je spolu neoddělitelně spojeno, protože je to Beránek Boží, kdo má moc osvobodit od pekla nebo uvrhnout do pekla.

Vraťme se ještě jednou k obětním beránkům. Ještě před Boží smlouvou s Izraelity na Sinaji byli obětováni beránci. Uvedeme jen některé z těchto obětí. Snad nejznámější ze všech je oběť Abraháмова. Bůh požádal Abrahama, aby obětoval svého syna Izáka. Abraham, přesvědčen, že je to Boží příkaz, vzal svého syna, dřevo a nůž a vydal se na místo, které mu Bůh ukázal. Bible popisuje tuto dramatickou scénu takto: *Tu Izák svého otce Abrahama oslovil: „Otče!“ Ten odpověděl: „Copak, můj synu?“ Izák se otázel: „Hle, oheň a dříví je zde. Kde však je beránek k zápalné oběti?“ Nato Abraham řekl: „Můj synu, Bůh sám si vyhlédne beránka k oběti zápalné.“ A šli oba spolu dál. Když přišli na místo, o němž mu Bůh pověděl, vybudoval tam Abraham oltář, narovnal dříví, svázal svého syna Izáka do kozelce a položil ho na oltář, nahoru na dříví. I vztáhl Abraham ruku po obětním noži, aby svého syna zabil jako obětního beránka. V tom na něho z nebe volá Hospodinův posel: „Abrahame, Abrahame!“ Ten odpověděl: „Tu jsem.“ A posel řekl: „Nevztahuj na chlapce ruku, nic mu nedělej! Právě teď jsem poznal, že jsi bohabojný, neboť jsi mi neodepřel svého jediného syna.“ Abraham se rozhlédl a vidí, že vzadu je beran, který uvízl svými rohy v houští. Šel tedy, vzal berana a obětoval jej v zápalnou oběť místo svého syna. (Gn 22,7–13)* Abrahamova poslušnost je tak důležitá, že o několik století později Bůh Mojžíšovi prikazuje, aby při přinášení zápalných obětí dodržoval téměř identický postup, jaký použil Abraham: Každé ráno na něj kněz položí dříví a potom položí zápalnou oběť na něm. *Kněz jím bude každé ráno zapalovat dříví, narovná na něm zápalnou oběť a obrátí na něm tuk z pokojných obětí v obětní dým. (Lv 6,5b)* Noe již před Abrahamem obětoval po potopě zápalné oběti. Jak moc to bylo Bohu příjemné, nám přibližuje tento záznam: *I ucítil Hospodin libou vůni a řekl si v srdci: „Už nikdy nebudu zlořečit zemi kvůli člověku, přestože*

*každý výtvar lidského srdce je od mládí zlý, už nikdy nezhubím všechno živé, jako jsem učinil. (Gn 8,21)* Tady by zamyšlení o beráncích a obětech mohlo skončit. Avšak díky Ježíšovi musíme vkročit ještě hlouběji do starověké doby.

Uvádí nás do jedné z nejzáhadnějších událostí v historii lidstva, když zmiňuje spravedlivého Ábela. V knize Genesis čteme: *Dále porodila jeho bratra Ábela. Ábel se stal pastýřem ovcí, ale Kain se stal zemědělcem. Po jisté době přinesl Kain Hospodinu obětní dar z plodin země. Také Ábel přinesl oběť ze svých prvorozených ovcí a z jejich tuku. I shlédl Hospodin na Ábela a na jeho obětní dar, na Kaina však a na jeho obětní dar neshlédl. Proto Kain vzplanul velikým hněvem a zesinal v tváři. I řekl Hospodin Kainovi: „Proč jsi tak vzplanul? A proč máš tak sinalou tvář? Což nepřijmu i tebe, budeš-li konat dobro? Nebudeš-li konat dobro, hřích se uvelebí ve dveřích a bude po tobě dychtit; ty však máš nad ním vládnout.“ I promluvil Kain ke svému bratru Ábelovi... Když byli na poli, povstal Kain proti svému bratru Ábelovi a zabil jej. Hospodin řekl Kainovi: „Kde je tvůj bratr Ábel?“ Odvětil: „Nevím. Cožpak jsem strážcem svého bratra?“ Hospodin pravil: „Cos to učinil! Slyš, prolitá krev tvého bratra křičí ke mně ze země. Nyní budeš proklet a odvržen od země, která rozevřela svá ústa, aby z tvé ruky přijala krev tvého bratra. Budeš-li obdělávat půdu, už ti nedá svou sílu. Budeš na zemi psancem a štvancem.“ Kain Hospodinu odvětil: „Můj zločin je větší, než je možno odčinit. Hle, vypudil jsi mě dnes ze země. Budu se muset skrývat před tvou tváří. Stal jsem se na zemi psancem a štvancem. Každý, kdo mě najde, bude mě moci zabít.“ Ale Hospodin řekl: „Nikoli, kdo by Kaina zabil, bude postižen sedmeronásobnou pomstou.“ A Hospodin poznamenal Kaina znamením, aby jej nikdo, kdo ho najde, nezabil. (Gn 4,2–15)* I když by bylo zapotřebí samostatné kapitoly, abychom tyto verše rozvedli, protože obsahují komprimovaný popis lidských dějin až do současnosti, pokusme se vidět pouze ty podrobnosti, které se týkají beránek a obětí. Zajímá nás, proč byl Ábel pastevcem dobytka, když lidé před

potopou nesměli jíst maso. Abychom to vysvětlili, vraťme se o jednu kapitolu zpět: *Adamovi řekl: „Uposlechl jsi hlasu své ženy a jedl jsi ze stromu, z něhož jsem ti zakázal jíst. Kvůli tobě nechť je země prokleta; po celý svůj život z ní budeš jíst v trápení. (Gn 3,17) Hospodin Bůh udělal Adamovi a jeho ženě kožené suknice a přioděl je. (Gn 3,21)* Jak vidíme, Kain se ujímá práce zemědělce, kterou Bůh zamýšlel pro Adama a jeho potomky po hříchu. Na druhou stranu Ábela přitahuje práce, o které ví, že ji Bůh vykonával jako první: stává se pastevcem, který obléká lidi kožešinou, stejně jako to Bůh učinil pro jeho rodiče. Ábel se tak stává prvním následovníkem Boha. Není tedy divu, že Bůh s milostí pohlíží na beránka, kterého mu Ábel nabízí jako oběť. Otázkou zůstává, proč Bůh na Kainovu oběť ani neshlédl. Něco se muselo stát, protože Bůh mu říká: *budeš-li konat dobro*; ale o co se přesně jedná, zůstává tajemstvím. Ještě větší otázkou je, proč Ježíš poukazuje na tyto verše v Bibli, když říká: *Proto také Moudrost Boží pravila: Pošlu k nim proroky a apoštoly a oni je budou zabíjet a pronásledovat, aby tomuto pokolení byla připočtena vina za krev všech proroků prolitou od založení světa, od krve Ábelovy až po krev Zachariáše, který zahynul mezi oltářem a svatyní. Ano, pravím vám, tomuto pokolení bude přičtena vina. (L 11,49-51)*

Víme, že mnoho zavražděných proroků bylo popraveno samotnými Židy, že Židé zabili dokonce jednoho apoštola. Ale co mají společného s vraždou Ábela? Proč Ježíš všechnu prolitou krev spravedlivých světa vkládá na bedra Židům? Židé nejsou potomky Kaina, ale Šéta, Noeho a Abraháma - stejně jako sám Ježíš. Překvapivé je ale ještě něco. Bůh neušetří Ábela, navzdory jeho spravedlnosti a jeho zápalné oběti, na kterou pohlížel s libostí, ale smilovává se nad Kainem, a to hned dvakrát. Před vraždou ho varuje a nabádá ho, aby se vzepřel hříchu, a po vraždě mu Bůh udílí milost, zmírní trest a umístí na něj znamení, aby ho nikdo nezabil. Možná, že Kainova spása pochází právě z Ábelovy zápalné oběti – beránka – a Ábelovy krve, která ze země křičela

k Bohu. Možná, že Ježíš Židům nevyhrožoval v hněvu, ale spíše je upozorňoval na jejich spoluvykupitelský úkol, který byl předpovězen Izajášem (srv. Iz 49,6) a popsán v kapitole „Kdo je (byl) Ježíš?“. Možná jim chtěl říci následující: Jako kdysi Ábel zachránil Kaina před smrtí svou krví, krev beránků zachránila Izraelity v Egyptě, stejně jako krev Beránka Božího zachrání svět, tak i vy, jako spoluvykupitelé budete prolévat krev, *abys byl spása má do končin země*. (Iz 49,6d) Možná je to tajemství, které křesťané nevědomky vyslovují Tertullianovým výrokem: „Krev mučedníků je semenem nových křesťanů.“ A možná tím Ježíš myslel něco jiného. Nemůžeme pochopit všechna jeho tajemství. Proto dokončeme kapitolu o Beránku Božím se slovy modlitby po svatém přijímání:

*Duše Kristova, posvět mě.  
Tělo Kristovo, zachraň mě.  
Krví Kristova, napoj mě.  
Vodo z boku Kristova, obmyj mě.  
Umučení Kristovo, posilni mě.  
Dobrý Ježíši, vyslyš mě.  
Ve svých ranách ukryj mě.  
Nedopust', abych se odloučil od tebe.  
Před zlým nepřítelem ochraň mě.  
V hodině mé smrti zavolej mě.  
A dej, ať přijdu k tobě,  
abych tě s tvými svatými chválil navěky. Amen.*



## Použité zdroje

- Abgrenzungen, Daniel Boyarin, Institut Kirche und Judentum, Berlin \*  
 Dortmund 2009
- Bible (Český ekumenický překlad), Česká biblická společnost, Praha 2008
- Biblija (Jeruzalemska), Kršćanska sadašnjost, Zagreb 2003.
- Biblia Hebraica Stuttgartensia, Deutsche Bibelgesellschaft, Peabody,  
 Massachusetts 2007
- Das Christentum im zweiten Jahrhundert, Karl-W. Tröger, Evangelische  
 Verlagsanstalt, Berlin
- Das Heil kommt von den Juden, Roy H. Schoeman, Sankt Ulrich Verlag,  
 Augsburg 2007
- Das Neue Testament in Hebräisch und Deutsch, Beit Sar Shalom, Middlesex,  
 1985
- Der Babylonische Talmud, Jüdischer Verlag im Suhrkamp Verlag, Frankfurt am  
 Main 1996
- Der Israelsonntag, Irene Mildnerberger, Institut Kirche und Judentum, Berlin  
 2004
- Der jüdische Gottesdienst in seiner geschichtlichen Entwicklung, I. Elbogen,  
 Frankfurt a.M. 1931
- Der jüdische Krieg, Flavius Josephus, Goldmann Verlag, Augsburg 1996
- Der Koran, Nikol Verlagsgesellschaft, Hamburg 2014
- Die Apokryphen, Erich Weidinger, Bechtermünz Verlag
- Die Bibel, Einheitsübersetzung, Katholische Bibelanstalt, Stuttgart 1980
- Die Juden in der islamischen Welt, Bernard Lewis, C.H.Beck, München 2004
- Die Namen Noes, seines Bruders, seiner Frau, Rainer Stichel,  
 Vandenhoeck&Rup. Göttingen 1979
- Die Sammlung der Hadithe, Al-Buhari, Reclam, Ditzingen 2015
- Die Schwelle der Hoffnung überschreiten, Johannes Paul II, Hoffmann und  
 Campe, Hamburg 1994
- Die Verheißung, Hal Lindsey, Schulte + Gerth, Berlin 1983
- Drei Religionen – Ein Glaube, [www.archanoach.com](http://www.archanoach.com), 2020
- Ein Rabbi spricht mit Jesus, Jacob Neusner, Herder, Freiburg 2007
- Gelebte jüdische Feste, Marc Stern, Gütersloher Verlagshaus, Gütersloh 1999
- Geschichte der Juden, Franz J. Bautz, Verlag C.H.Beck, München 1996
- Geschichte des Islam, Gudrun Krämer, dtv, München 2011
- Handbuch Islam, Ahmad A. Reidegeld, Spohr Verlag, Ulm 2008
- Hrvatska marijanska lirika, Dušan Žanko, Preporod, Zagreb 1935.

- Ist die Bibel richtig übersetzt? Pinchas Lapide, Gütersloher Verlagshaus, Gütersloh 1996
- Jesus der Jude, Geza Vermes, Neukirchener, Neukirchen-Vluyn 1993
- Isus iz Nazareta, Joseph Ratzinger – Benedikt XVI, Verbum, Split 2011
- Jesus von Nazareth, Joseph Ratzinger – Benedikt XVI, Herder, Freiburg i.B. 2011
- Ježíš Nazaretský, Joseph Ratzinger – Benedikt XVI., Barrister & Principal, Brno 2011
- Jüdisches Leben, Chajim Halevy Donin, Morascha, Jerusalem 1987
- Jüdische Riten und Symbole, S.P.H. De Vries, Rowohlt, 2001
- Jüdische Weisheit, Israel Steinberg, KOMET, München 1983
- Novi zavjet i psalmi, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1988.
- Povijest Jubileja, Ema Vesely, Teovizija, Zagreb 2000.
- Theologie und Geschichte des Judentums, H.J. Schoeps, J.C.B.Mohr, Tübingen 1949
- Třetí kniha letopisů, [www.archanoach.com](http://www.archanoach.com), 2017
- Zlatna knjiga hrvatskog pjesništva, Vlatko Pavletić, N.Z.M.H., Zagreb 1970.
- Zwei Glaubensweisen, Martin Buber, Lambert Schneider, Gerlingen 1994
- Židovska meditacija, Aryeh Kaplan, Bet Israel, Zagreb 2009.
- Židovstvo, Kotel Da-Don, Profil, Zagreb 2004.

